

DRUHÁ SAMUELOVA

ÚVOD

DRUHÁ SAMUELOVA jeví oproti 1S mnohem jednodušší podobu. Sice nemáme žádné mimobiblické doklady o rozmachu Davidova království, ale okolnost, že obě sousední velmoci, egyptská a asyrská, byly kolem r. 1000 př. Kr. v hlubokém úpadku, vytvořila pro takový rozmach příhodné vnější podmínky. K tomu přistupují i Davidovy úspěšné války s Pelištejci, které se staly vhodným předpokladem pro nástup proti ostatním, celkem bezvýznamným sousedům. Rovněž zprávy o sčítání lidu za Davida a výčet hodnostářů a bohatýrů na jeho dvoře jsou názorným dokladem, jak se poměry v Izraeli od dob Saulových změnily.

Jádro 2S tvoří kapitoly pojednávající o následnických sporech mezi Davidovými syny (13—20), zarámované vyprávěním o Šalomounově narození (9—12) a jeho korunovaci (1Kr 1n). Nejde tu přirozeně o historicky věrné vyličení soudobých událostí, to není záměrem biblických knih, nýbrž o pohled víry, která hodnotí vše ve světle poslušnosti Božího zákona nebo lidské vzpoury. Zachyceny jsou proto jen některé události, na nichž se názorně dá doložit Boží jednání s královským domem. Přesto je to vyprávění plynulé, bez opakovaných scén, takže není pochyby o tom, že jde o dílo jednoho autora, snad dokonce účastníka a svědka popisovaných příhod. Jako zvlášť příznačný rys lze uvést, že stárnoucí David je viděn daleko realističtěji, než legendami opředený mladý David.

Celkově je ovšem nutno uznat, že postava Davidova je silně idealisována. Přestože zhřešil, Hospodin s ním uzavírá smlouvu, kterou rozšiřuje na celý jeho rod. David vskutku dovede nalézat cestu zpět ke svému Bohu, dovede se před ním pokorit a ptát se vždy znovu na jeho vůli. Odtud víra v trvalou platnost jemu daných zaslí-

bení, i když jeho nástupci často žalostně zklamali a nakonec i celé království zaniklo r. 587. Víra lidu se přenesla na Syná Davidova, který jednou 'v plnosti času' (Ga 4,4) přijde, aby se ujal vlády a vládl navěky.

I. DAVID KRÁLEM

1. DAVIDŮV ŽALOPĚV NAD SAULEM

1,1—27

David dostává zprávu o Saulově a Jónatanově smrti, oplakává Hospodinova pomazaného krále a svého věrného přítele.

I ¹ Po Saulově smrti se David vrátil z vítězné bitvy s Amálekem a zůstal dva dny v Siklágu. ² Třetího dne přišel nějaký muž ze Saulova tábora s roztrženým šatem a s prstí na hlavě. Přišel k Davidovi, padl na zem a poklonil se. ³ David se ho zeptal: „Odkud jdeš?“ On mu řekl: „Unikl jsem z izraelského tábora.“ ⁴ David se dále tázal: „Pověz, co se stalo?“ On řekl, že lid utekl z bitvy, že také mnoho lidu padlo a našlo smrt, že i Saul a jeho syn Jónatan zahynuli. ⁵ David se zeptal mládence, který mu to oznámil: „Jak víš, že zemřel Saul a jeho syn Jónatan?“ ⁶ Mládenc, který mu to oznámil, odvětil: „Náhodou jsem se ocitl v pohorí Gilbóa. A hle, Saul se opíral o své kopí a vozy a jezdci už na něj dotírali. ⁷ Ještě se obrátil, spatřil mě a zavolal na mě. Ozval jsem se: Tu jsem. ⁸ Zeptal se mě: Kdo jsi? Odvětil jsem mu: Jsem Amálekovec. ⁹ Vyzval mě: Postav se ke mně a usmrť mě, neboť se svírám v křečích, ale ještě je ve mně život. ¹⁰ Postavil jsem se k němu a usmrtil jsem ho. Poznal jsem, že po mém pádu stejně nebude živ. Sňal jsem mu z hlavy diadém a z paže náramek a přinesl jsem je sem svému pánu.“ ¹¹ David uchopil svůj šat a roztrhl jej, stejně tak i všichni muži, kteří byli s ním. ¹² Naříkali, plakali a postili se až do večera pro Saula a pro jeho syna Jónatana i pro Hospodinův ^a lid, pro dům izraelský, že padli mečem.

¹³ David se zeptal mládence, který mu to oznámil: „Odkud jsi?“ On řekl: „Jsem syn amálekovského bezdomovce.“ ¹⁴ David se na něj rozkřikl: „Jak to, že ses nebál vztáhnout ruku a zahubit Hospodinova pomazaného?“ ¹⁵ David zavolal jednoho z družiny a poručil: „Přistup, sraz ho!“ A on ho ubil k smrti. ¹⁶ David mu totiž řekl: „Krev, kterou jsi prolil, ať padne na tvou hlavu. Tvá ústa tě usvědčila, když jsi řekl: „Já jsem usmrtil Hospodinova pomazaného.“

¹⁷ I zpíval David nad Saulem a nad jeho synem Jónatanem tento žalopěv. ¹⁸ Vyzval také Judejce, aby se při něm učili ^b zacházet s lukem ^b. Je zapsán v Knize Přímého.

¹⁹ Ozdoba ^c tvá, Izraeli,
na tvých návrších ^d skolena leží ^d.
Tak padli bohatýři!

²⁰ Neoznamujte to v Gátu,
nezvěstujte to v ulicích Aškalónu,
ať se neradují dcery pelištejské,
dcery neobřezanců ať nejásají.

²¹ Hory v Gilbóa,
rosa ani déšť ať na vás nesestoupí ^e,
ať se v oběť nepozdvihuje nic z vašich polí ^f,
neboť tam byl pohozen

štít bohatýrů,
štít Saulův,
nepomazán olejem,

²² nýbrž krví skolených
a tukem bohatýrů.

Jónatanův luk
neselhal nikdy,
Saulův meč
doprázdna nebil.

²³ Saul a Jónatan,
v životě hodni líbezné lásky,
neodloučili se od sebe ani v smrti.
Bývali nad orly bystřejší
a nad lvy udatnější.

- ²⁴ **Dcery izraelské,
plačte pro Saula,
který vás odíval
karmínem a rozkošemi^g,
jenž zlatou okrasou zdobil
váš oděv.**
- ²⁵ **Tak padli bohatýři
uprostřed boje,
Jónatan na tvých návrších skolen^h!**
- ²⁶ **Stýskáⁱ se mi po tobě,
můj bratře Jónatane,
bys ke mně pln něhy,
tvá láska ke mně byla podivuhodnější
nad lásku ženy^l.**
- ²⁷ **Tak padli bohatýři,
v zmar přišla válečná zbroj!**

^a :: judský, O' (< *je'húdâ* místo *jahve*, H.). — ^{b-b} × O'. — ^c :: Vztyč sloup, O' (< *hag'gibi* místo *ha-ge'bi*, H.). — ^{d-d} pro prokláté, kteří padli, O'. — ^e ∞ O' V. — ^{f-f} dosl. (buďte bez?) polí (k) obětem pozdvihování; ani tu (buď) pole úrodné, K. — ^g vašimi ozdobami, O' (< *'edje'ken* místo *'adánim*, H.). — ^h :: pl, O'. — ⁱ dosl. Je mi úzko. — ^l :: pl, H.

[1] 1S 30,17n [6] 1S 31,1nn [11] :1S 4,12 [12] :1S 31,13
[14] :: 1S 24,7 26,9,23 Ž 105,15 [15] :2S 4,10,12 [16] :1Kr
2,32n [18] :Joz 10,13 [20] :: 1S 31,9

¹ Druhá kniha Samuelova začíná slovy: *Po smrti Saulově* — podobně jako kniha Jozue (Po smrti Mojžíšově, 1,1) a Soudců (Po smrti Jozuově, 1,1). Smrt prvního izraelského krále a rozvaliny Siklágu (1S 30n) tvoří významný mezník v životě Davida i Izraele. David zvítězil nad odvěkými nepřáteli Božího lidu, nad Amálekovci, ztrestal je za jejich výpravu proti Siklágu (1S 30,17; zůstal z nich jen zbytek, 400 mužů), a tu dostává zprávu o Saulově konci.

²⁻¹⁶ Zprávu o porážce přináší uprchlík, jenž vyvázl z izraelského tábora. Přichází sice jako *posel smrti* (roztržený šat, prst na hlavě), ale přitom s nadějí, že za svou zprávu dostane odměnu. Tvrdí, že byl očitým svědkem Saulova skonu a že do-

konce zasadil izraelskému králi ránu z milosti. Jako důkaz přináší insignie, které vzal zabitému, diadém a náramek. Odevzdává je Davidovi, kterého nazývá svým pánem, a to nejen ze zdvořilosti; hned při příchodu se novému vladaři klaněl.

Amálekovec (sr 1S 15) vynesl sám nad sebou *rozsudek smrti*, protože sáhl na život Hospodinova pomazaného. Mezi Izraelem a Amálekem nemůže být smíru — Amálekovci nesměli žít mezi Izraelci ani jako bezdomovci či hosté (sr vk Ex 17,14 Nu 24,20). Zároveň je těmito slovy dokreslena hrůza Saulova konce: ránu z milosti mu udělil příslušník společenství určitého k vyhlazení. Biblické podání zde nezkoumá, zda Amálekovec mluvil pravdu, ale sleduje záměr, jímž je jednak hrozný konec zavrženého krále, jednak ostražitost krále vyvoleného.

Hospodinův pomazaný byl *nedotknutelný*, protože stál ve zvláštním vztahu k Bohu (sr 1S 24,7 26,23). David ani tentokrát neotrácí ze zřetele jeho mimořádné poslání, i když nebylo splněno. Ani přítel Jónatan, ani 'nepřítel' Saul (1S 18,29) nepřestávají být Hospodinovými bojovníky, třebaže byli poraženi.

David se neraduje z toho, že se mu Saulovou smrtí vlastně uvolnila cesta na trůn. Spolu se svými druhy *se rmoutí* nad truchlivým koncem izraelského krále i nad smrtí svého přítele a nad porážkou lidu.

¹⁷⁻²⁷ V příkazu, aby se při tomto *žalozpěvu* nad Saulém, který byl především reprezentantem severní části izraelského království, učili Judejci zacházet s lukem, lze vidět Davidovu snahu o překlenutí rozdílu a rozporů mezi Judou a ostatními izraelskými kmeny. Poznámka, že žalozpěv je zapsán v Knize Přímého, není jasná (sr vk Joz 10,13); asi šlo o sbírku zápisů dnes nám neznámých.

Obsahem žalozpěvu je nejen *nárek nad ztrátou přítele*, s nímž byl David spojen přátelstvím zajištěným i smluvně, ale i lítost nad údělem Hospodinova pomazaného, nad pádem, který zasáhl všechn lid. Tak skončil král, po němž Izrael tolik toužil a k němuž s takovou nadějí vzhlížel. I místo porážky bude trvalou výstrahou, pustou a neplodnou zemí. Přání, aby hory v Gilbóa se staly místem, z něhož se nebude přinášet

obět pozdvihování do chrámu, ani místem vhodným pro oběti, naznačují, že se stanou místem zavrženým, polem hrůzy; přinášenými oběťmi byl posvěcován i kraj.

Výzva, aby se tato zpráva neoznamovala *v Gátu a Aškalónu* (sr Mi 1,10nn), vyjadřuje obavu, aby se v pelištejských městech neozývaly písně radosti oslavující vítězství nad Izraelem.

Saul a Jónatan, *otec a syn*, byli spojeni v životě i ve smrti krví i společným údělem. Oba jsou charakterizováni svými zbraněmi, štítem, lukem a mečem. Saulovou zbraní bylo jindy především kopí (sr v.6 a 1S 13,22 18,10 19,9 aj.), o jeho štítu čteme jen zde. Štíty byly obvykle potaženy kůží a natírány tukem (Iz 21,5). Pohozený Saulův štít, neošetřený olejem, potřísněný jeho krví, je znamením porážky pomazaného.

V závěru žalozpěvu jsou vyzývány *izraelské ženy*, aby nařikaly. Ženy kdysi oslavovaly Saula i Davida, kteří se vraceli z vítězného boje nad Pelištejci (1S 18,6n); kořist, kterou bojovníci přinášeli, byla nejen dokladem vítězství; stávala se i ozdobou ženských oděvů.

Zmínka o *posvátných návrších* (H. *bāmā*), na nichž padli bohatýři (v.19 a 25), naznačuje, že v sázce bylo víc než jen politické zájmy. Na návrších se scházel izraelský lid a obětoval (1S 9,12nn 1Kr 3,2nn). Na nich ovšem provozovali svou modloslužbu i pohané; taková návrší měl Boží lid 'pošlapat' (Dt 33,29). Na návrší pohoří Gilbóa neprohrál jenom izraelský král s vojskem; porážku utrpěl celý Izrael. Tato porážka bude výstrahou i budoucím generacím: cesta Saulova vede do zkázy.

David staví *lásku Jónatanovu* nad lásku žen, a to pro její podivuhodnost (H. *p-l'*), jež je charakteristickým jevem věcí neobvyklých, neočekávaných, nepochopitelných a zvláště božských (Ž 139,14 Iz 28,29, sr 1S 18,1—4 23,14—18).

2. DAVID V CHEBRÓNU

a) David a Íš-bóšet

2,1—3,1

David se stane králem v Judsku, Íš-bóšet v Izraeli. Boj mezi domem Saulovým a Davidovým pokračuje.

2 ¹ Potom se David doptával Hospodina: „Mám vystoupit do některého judského města?“ Hospodin mu řekl: „Vystup.“ David se tázal: „Kam mám vystoupit?“ On řekl: „Do Chebrónu.“ ² David tam tedy vystoupil i se svými dvěma ženami, s Achiónámou Jizreelskou a s Abígajil, někdejší ženou Nábala Karmelského. ³ Také své ^a muže, kteří byli s ním, ^b přivedl David ^b i s jejich rodinami. Usadili se v městech chebrónských. ⁴ I přišli judští muži a pomazali tam Davida za krále nad domem judským.

Potom bylo Davidovi oznámeno: „Muži z Jábeše v Gileádu, ti pochovali Saula.“ ⁵ David poslal k mužům ^c v Jábeši v Gileádu posly se vzkazem: „Jste Hospodinovi pozeňnaní. Prokázali jste milosrdenství ^d svému pánu Saulovi ^e tím, že jste ho ^f pochovali. ⁶ Necht' nyní Hospodin prokáže milosrdenství a věrnost vám. I já vám budu prokazovat dobro za to, co jste učinili. ⁷ Teď se vzchopte a buďte stateční. Váš pán Saul zemřel; avšak rovněž mne pomazal dům judský za krále nad sebou.“

⁸ Ale Abnér, syn Nérův, velitel Saulova vojska, vzal Íš-bóšeta ^g, syna Saulova, a ⁱ přivedl ^h do Machanajimu ⁱ. ⁹ Ustanovil ho králem Gileádu, Ašúrců ^j a Jizreelu i nad Efrajimem, Benjaminem a celým Izraelem. ¹⁰ Íš-bóšetovi, synu Saulovu, bylo čtyřicet let, když začal nad Izraelem kralovat. Kraloval dva roky. Za Davidem stál pouze dům judský. ¹¹ David byl v Chebrónu králem nad domem judským celkem sedm let a šest měsíců.

¹² Když Abnér, syn Nérův, vytáhl se služebníky Íš-bóšeta, syna Saulova, z Machanajimu do Gibeónu, ¹³ vytáhl také Jóab, syn Serújín, a Davidovi služebníci ^k. Narazili na sebe u Gibeón-

ského rybníka. Usadili se u rybníka, jedni z jedné, druzí z druhé strany rybníka. ¹⁴ Abnér navrhl Jóabovi: „Ať nastoupí družiny a ¹ uspořádají před námi bojové hry¹.“ Jóab souhlasil: „Ať nastoupí.“ ¹⁵ Nastoupili tedy proti sobě ve stejném počtu, dvanáct za Benjamína, za Íš-bóšeta, syna Saulova, a dvanáct ze služebníků Davidových. ¹⁶ Jeden druhého uchopil za hlavu a vrazil mu do boku dýku. Tak padli zároveň. Ono místo bylo nazváno Chelkat-súrím^m a leží v Gibeónu. ¹⁷ Onoho dne se strhl velmi tuhý boj. Abnér s izraelskými muži byl Davidovými služebníky poražen. ¹⁸ Byli tam i tři Serújini synové Jóab, Abíšaj a Asáel. Asáel byl hbitých nohou jako gazela na poli. ¹⁹ Pronásledoval Abnéra a neodbočoval od něho vpravo ani vlevo. ²⁰ Abnér se k němu obrátil a tázal se: „Ty jsi Asáel?“ On odpověděl: „Jsem.“ ²¹ Abnér mu řekl: „Odboč vpravo nebo vlevo, zmocni se někoho z družiny a vezmi si jeho výzbroj.“ Ale Asáel od něho nechtěl uhnout. ²² Abnér domlouval Asáelovi ještě jednou: „Uхни ode mne; proč tě mám srazit k zemi? Jak bych se mohl podívat na ⁿ tvého bratra ⁿ Jóaba?“ ²³ Když uhnout odmítl, vrazil mu Abnér pod žebra kopí a kopí jím projelo. I padl tam a na místě zemřel. Každý, kdo přijde k místu, kde Asáel padl a zemřel, zůstane stát. ²⁴ Jóab s Abíšajem pronásledovali Abnéra. Když slunce zapadlo, přišli k pahorku ^p Ama, naproti Gíachu ^p, směrem ke Gibeónské poušti. ²⁵ Benjamínci se shromáždili k Abnérovi a v jednom šiku zaujali postavení na vrcholu jednoho pahorku. ²⁶ Abnér zavolal na Jóaba: „Což musí meč požírat nepřetržitě? Nevíš, že nakonec zůstává jen hořkost? Kdy konečně poručíš lidu, aby se vrátil a nehonil své bratry?“ ²⁷ Jóab odpověděl: „Jakože živ je Bůh ^q, kdybys byl nepromluvil, byl by se lid stáhl a přestal honit jeden druhého teprve ráno.“ ²⁸ Jóab dal zatroubit na polnici, všechen lid se zastavil a Izraele už nepronásledoval. Dál již nebojovali. ²⁹ Abnér a jeho muži šli po celou tu noc pustinou, přešli Jordán, prošli celý Bitrón ^r, až přišli do Machanajimu. ³⁰ Když se Jóab vrátil a přestal Abnéra honit, shromáždil všechen lid. Z Davidových služebníků pohřešili devatenáct mužů a Asáela. ³¹ Z Benjamínců a z mužů Abnérových zemřelo 360 mužů, které pobili Davidovi služebníci. ³² Asáela přenesli a pochovali v hrobě

jeho otce v Bét-lechemu. Jóab šel se svými muži celou noc; svítání je zastihlo v Chebrónu.

3 ¹ Boj mezi domem Saulovým a Davidovým se protahoval, David se stále vzdíral, zatímco dům Saulův stále upadal.

a × O' V. — b-b × O'. — c předákům, O' (< *šáré* místo *'anšé*, H.). — d + Boží, O'A. — e + Hospodinovu pomazanému, O'. — i + a jeho syna Jónatana, O'. — g :: Eš-baala, 1Pa 8,33 9,39; sr Jišví 1S 14,49 (< *jiš-jó* = *'iš-jáhú?* : *Iessiú*, O'). — h + ho z ležení, O'. — i-i :: vodil ho po ležení, V. — i Thasirců, O'; Gešúrců, P V; Ašerovců, T. — k + z Chebrónu, O'. — l¹ dosl. laškují před námi; pohrají, K < O' V. — m = skalní díl; podíl zrádců, O' (pk; < *chelqat ha-gódm* místo *ch. ha-gúrím*, H.); pole silných, V (pk). — n-n × O'. — o + K čemu je to? Vrať se ke svému bratru Jóabovi, O'; + Ale on nechtěl slyšet, V. — p-p Amman naproti Gaj, O'; vodovodnímu naproti údolí, V (< *gaj* = údolí místo *gíach*, H.). — q Hospodin, O' V. — r.přilehlou (krajinou), O'.

[1] : 1S 30,8; Gn 13,18 Joz 21,11—13 [2] 1S 25,42n [4] : 2S 5,3 1S 16,13; 1S 31,11—13 [6] : Gn 24,27 2S 15,20 [8] 1S 14,50; 1Pa 8,33 9,39 : 1S 14,49; Gn 32,3 (= 2 K) 2S 17,24,27 [12] Joz 9,3,17 10,2,4 [13] 1S 26,6; Jr 41,12 [18] 1Pa 2,16 [23] : 2S 3,27

^{1-4a} David hned po Saulově smrti svým prvním krokem dosvědčuje, že půjde jinou cestou než jakou se ubíral zavržený král. *Radí se s Hospodinem*. Nechce utvářet budoucnost po svém a podle svého. Podřizuje se Hospodinovu výroku a vstupuje do Chebrónu, do města se slavnou tradicí abrahamovskou (sr vk Gn 13,18). Tím naznačuje, že vzorem pro něho budou *tradice praotců* a nikoli tendence Saulovy. David sem přichází s oběma ženami i s družinou svých služebníků.

Chebrón, kálebovské město (Joz 14,13 15,13) ležící uprostřed judské oblasti, se tak stává sídelním městem a spolu s okolím vytváří poměrně samostatné království; chebrónskými městy jsou bezpochyby míněna města judská. Do Chebrónu přicházejí představitelé kmene Judova, aby tam pomazali Davida *za svého krále*. Je nápadné, že ustanovení Davida za krále nevyvolá žádnou odezvu mezi Pelištejci.

Nevíme přesně, kdy se v izraelském lidu vytvořila tato dvě seskupení: na jihu *dům Judův* se střediskem v Chebrónu, na severu *Izrael* s tra-

díci převážně josefsko-efrajimskou. V době Soudců žily kmeny poměrně samostatně a s ostatními se spojovaly jenom v době ohrožení (sr Sd 5); sbližovaly se nanejvýš kmeny žijící v sousedství. V době Saulově však už vystupuje do popředí seskupení severní — Izrael. Ovšem i dům Judův na jihu je společenstvím různých čeledí (sr Joz 15,1nn a Sd 1,1nn).

^{4b-7} Nechat mrtvého *bez pohřbu* bylo zvláště velkým zneuctěním, jako by mrtvému nepatřil posmrtný pokoj. Proto pohřbít ho znamenalo prokázat mu milosrdenství, jež má cenu i v očích Hospodinových. Pochování Saula však nebylo jen projevem úcty a lásky k zesnulému, ale především dalším mezníkem v dějinách Izraele. Vše, co bylo spojeno s postavou prvního izraelského krále, patří minulosti. Přitom David nevystupuje jako vítěz, který by pošlapával vše, co připomíná poraženého soka. Obyvatelům Jábeše v Gileádu posílá uznání za to, že pohřbili Saulovo tělo (sr 1S 31,11—13). Za jejich bohubilý čin jim Hospodin požehná a Hospodinův pomazaný David jim bude prokazovat dobro. David jedná s královskou velkorysostí a autoritou, jak je patrné i z výzvy: „Vzchopte se a buďte stateční!“ Dokazuje zároveň, že království neuchvátil lstí nebo násilím a že se také nebude mstít těm, kdo stáli při Saulovi až do konce.

⁸⁻¹¹ Na uprázdněný Saulův trůn dosadil velitel Abnér královského syna *Íš-bóšeta*. Vyhlášení nového krále je umístěno do Machanajimu v Zajordání (sr vk Gn 32,1nn). Abnér chtěl zřejmě položit základy saulovské dynastie. V Izraeli dosud nebylo dědičných vůdců. Jenom kněžství se začalo spojovat s kmenem Lévi, s potomky Áronovými. Soudcové byli 'povolávání' (Sd 3,9.15 aj.). Stejně tak i Saul na sobě nesl znaky charismatika (sr vk 1S 10,6nn 11,6n).

V údajích o *rozsahu Íš-bóšetova panství* je zahrnuto jak Zajordání, tak střed Palestiny a Galilea. Jizreelem se míní nížina oddělující Galileu od střední Palestiny, kde byla řada kenaanských měst. Jméno Ašúrci je záhadné. Už staré verze jsou nejednotné (Thasírci, O'; Gešúrci, P V; Ašerovci, T).

Zmínka o *trvání Íš-bóšetova království* je nejasná. Někteří vykladači se domnívají, že časový údaj 'dva roky' se vztahuje na příběh vypsáný v dalších verších. Spíše je náznakem velmi

krátkého trvání jeho vlády; v jednom roce se jí ujal, v druhém ji ztratil.

Jméno *Íš-bóšet* se nám dochovalo ve třech podobách: *Íš-bóšet* = Muž Hanby (*bóšet* — hanlivé označení bůžka plodnosti Baala), *Íš-ba'al* nebo *Eš-ba'al* = Muž Baalův (1Pa 8,33 9,39) a *Jišví* (podle Septuaginty *Íš-jó* = Muž Hospodinův, 1S 14,49). V prvních dobách po obsazení země byl pod kenaanským vlivem i Hospodin označován jménem *ba'al* (sr Oz 2,18 [= 16 K]). Tvar *Íš-bóšet* vznikl až v době, kdy se název *ba'al* stal výlučným označením kenaanského božstva.

¹²⁻¹⁷ *Srážka dvou království* různého typu a zaměření na sebe nenechala dlouho čekat. Velitelé obou vojsk, Abnér a Jóab, se vypravili do Gibeónu (sr vk Joz 10,12 1Kr 3,4). Na návrh Abnérův došlo k '*bojovým hrám*' (H. *š-ch-q* = smát se, laškovat, hrát, sr vk Gn 26,8 Sd 16,25). Není jasné, zda jde o hry, o mečové tance, anebo spíše o souboj, který měl přinést důkaz, kdo je silnější. Nakonec padlo všech 24 bojovníků.

Název místa, kde se tento souboj odehrál, není průhledný. Doslovný překlad by zněl 'díl skal' čili jakýsi ostrý útes, zub či podobně. Ostří skály tu prý zobrazuje ostří meče (Gutbrod). Jenže už staré verze si s tím nevěděly rady: pro Septuagintu je to 'podíl zrádců', pro Vulgátu 'pole silných'.

„Hra je boj a boj je hra“ (Huizinga, 44). *Místo věšty* losem se užívalo také ozbrojeného střetnutí. Každé rozhodnutí bylo pokládáno za rozhodnutí božských mocností, lpěl na něm posvátný význam. Boj je tedy možno pokládat i za způsob věšty, zvláště souboj (86n). Jóab a Abnér tak vyzývají Boha, aby jim dal pokyn a aby rozhodl. Hospodin však neodpovídá, mlčí.

Rozhodujícími činiteli při bojových hrách i při následující bitvě byli oba velitelé, *Abnér a Jóab*. Na scéně se neobjevuje David ani *Íš-bóšet*, leda až v závěru (2S 3,1). Za Davidem stojí jen nepatrná část země — dům Judův, kdežto při *Íš-bóšetovi* je celý Izrael. Přitom Davidova strana nepodlehne, nýbrž rozmůže se, zatímco Saulův rod upadne do bezvýznamnosti. Zároveň se tu ukazuje, že rozpor mezi Davidem a Saulem nebyl jen jejich osobní záležitostí; v tom případě by skončil smrtí jednoho z nich. Byl záležitostí celého společenství obou táborů v amfiktyonii a byl tedy zásadní. Příběh končící neslavně pro obě stra-

ny se stává výstrahou: půjde-li izraelské království cestou Saulovou a bude-li hledat řešení v bratrovražedných bojích, rozpadne se; bude chátrat, až zanikne.

^{18–23} Při pronásledování vyniká *Jóabův bratr Asáel*, 'rychlý jako gazela'. Chce dostihnout vůdce Saulova vojska. Ačkoli jej Abnér varuje, neustoupí od svého záměru a Abnérovo kopí mu pronikne tělem. Jóab přejímá úlohu mstitelce (2S 3,27). Místo, kde Asáel zahynul, upomínalo od těch dob poutníky na bratrovražedný boj a na zbytečné oběti (sr Sd 12,1nn).

^{24–3,1} Abnér se svým oddílem získal výhodné postavení, jež by se asi stěží dalo dobýt. Sám navrhuje Jóabovi, aby pronásledování zastavil, jde přece o bratry, členy téhož společenství. Jóab souhlasí a oba se rozejdou ke svým pánům. Podle výsledku byl *boj nerozhodný*, i když podle počtu padlých byl příznivější pro Jóaba, ačkoli smrt bratrova zastínila i toto skrovné vítězství. Asáela, syna Davidovy sestry (1Pa 2,16), pochovali do otcovského hrobu v Bét-lechemu.

Události tohoto příběhu jako by se odehrávaly jenom na pahorcích: Gibeón (= pahorek), neznámý pahorek Ama, u něhož je Jóab, a pahorek, na němž je oddíl Abnérův. Nejde jen o místa výhodná strategicky, ale také o lokality, jejichž náboženský ráz zabarvuje spor i boj jako *zápas dvou duchovních mocností* (sr 1S 16). Oba velitelé se rozcházejí a mezi nimi je Jordán i řeka překážek, tradic a programů, jež se nedají spojit.

b) Davidovi synové narození v Chebrónu

3,2—5

Seznam synů, kteří se Davidovi narodili v Chebrónu.

² V Chebrónu se Davidovi narodili tito **synové: Jeho prvorozený byl Amnón z Achínóamy Jizreelské**, ³ jeho druhý syn byl Kileab^a z Abígajily, někdejší ženy Nábala Karmelského, třetí byl Abšalóm, syn Maaky, dcery gešúrského krále Tal-

maje, ⁴ čtvrtý Adonijáš^b, syn Chagíty, pátý Šefatjáš, syn Abítaly, ^{5a} šestý Jitreám z Egly, Davidovy manželky. Ti se Davidovi narodili v Chebrónu.

^a Dalúja, O'; Daníjel, 1Pa 3,1. — ^b Ornia, O'.

{2–4} // 1Pa 3,1–3 {2n} : 1S 25,42n {2} 2S 13,1 {3} 15,1; 13,38 {4} 1Kr 1,5

^{1–5} Do vyprávění o bojích mezi Davidovými služebníky a rodem Saulovým je vsunut oddíl o *Davidových synech* (sr 1Pa 3,1–3), kteří se mu narodili před příchodem do Chebrónu a v Chebrónu (k dalšímu sr 2S 5,13–16). Seznam se zde uvádí jako doklad Božího požehnání a Davidova rozmachu.

Biblické podání zmiňuje jenom *prvorozené syny* každé Davidovy ženy, a to v pořadí, v jakém by přicházeli v úvahu jako nástupci svého otce. O Amnónovi, jež porodila Achínóam (1S 25,43), čteme v 2S 13. Kileab (:: Daníjel 1Pa 3,1) zachovával ve svém jménu patrně názvuk na původ své matky z rodu Kálebova (sr 1S 30,14). Jinak o něm není nic známo. Abšalómovi bude věnováno několik kapitol (2S 14nn), rovněž tak Adonijášovi (1Kr 1n); ti dva se domáhali vlády. Šefatjáš a Jitreám se ztrácejí beze stopy.

Neméně důležitý je seznam *Davidových žen*, v němž schází Míkal, dcera Saulova (sr vv.14nn); chybí asi proto, že byla 'neplodná' (2S 6,23). David tedy vyhovuje požadavkům Zákona, že král nemá mít mnoho žen (Dt 17,17; :: 1Kr 11,1nn).

c) Abnérova smrt

3,6—39

Abnér přecházející od Iš-bóšeta k Davidovi je zákeřně zabit Jóabem. David dokazuje lidu, že na jeho smrti nenesé vinu.

⁶ Avšak boj mezi domem Saulovým a Davidovým trval dále. V Saulově domě nabýval převahy Abnér. ⁷ Saul měl

ženinu jménem Rispu, dceru Ajovu. Íš-bóšet^c vytýkal Abnérovi: „Jak to, že jsi vešel k ženině mého otce?“⁸ Abnér pro ta Íš-bóšetova^c slova velice vzplanul a vyčítal: „Copak jsem psí hlava,^d patřím snad k Judovi^d? Denně prokazují milosrdenství domu Saula, tvého otce, jeho bratřím a přátelům. Nedopustil jsem, abys padl do Davidových rukou, a ty mi dnes předhazuješ přečin s tou ženou?“⁹ Ať mě^e Bůh ztrestá, neudělám-li pro Davida, co mu přísáhl Hospodin.¹⁰ Odejmu království Saulovu domu a upevním Davidův trůn nad Izraelem a nad Judou od Danu až do Beer-šeby.“¹¹ Íš-bóšet^c nebyl s to ozvat se Abnérovi ani slovem, protože se ho bál.

¹² Abnér poslal^f za sebe^f k Davidovi posly se slovy: „Komu patří země?“ a s nabídkou: „Uzavři se mnou smlouvu. Budu stát při tobě a obrátím k tobě celý Izrael.“¹³ David odpověděl: „Dobře, uzavřu s tebou smlouvu. Ale jednu věc od tebe žádám: Až přijdeš, abys spatřil mou tvář, nespatriš ji, dokud nepřivedeš Saulovu dceru Míkal.“¹⁴ A David vyslal k Íš-bóšetovi^c, synu Saulovu, posly se vzkazem: „Vydej mi mou ženu Míkal, kterou jsem pravoplatně získal za sto pelištejských předkožek!“¹⁵ Íš-bóšet^c ji dal vzít od^g muže, od Paltíela, syna Lavišova^h.¹⁶ Její muž ji s pláčem doprovázel až do Bachurímuⁱ. Tam mu Abnér řekl: „Vrať se.“ A on se vrátil.¹⁷ Abnér pak promluvil s izraelskými staršími: „Už dávno jste se dožadovali toho, aby králem nad vámi byl David.“¹⁸ Nyní se mějte k činu. Hospodin přece o Davidovi prohlásil: Rukou svého služebníka Davida vysvobodím^j svůj izraelský lid z moci Pelištejců i z moci všech jeho nepřátel.“¹⁹ A stejně Abnér promluvil s Benjamínem. Potom Abnér odešel, aby promluvil přímo s Davidem v Chebrónu o všem, co Izrael a celý Benjaminův dům považuje za dobré.

²⁰ Když Abnér s dvaceti muži přišel k Davidovi do Chebrónu, David pro něho a pro muže, kteří byli s ním, uspořádal hostinu.²¹ Abnér Davidovi řekl: „Rád bych odešel a shromáždil ke králi, svému pánu, celý Izrael. Uzavřou s tebou smlouvu a ty budeš nade vším kralovat, jak si budeš přát.“ David pak Abnéra propustil a on pokojně odešel.²² Vtom přicházeli Davidovi služebníci s Jóbem z výpravy a přinášeli s sebou veli-

kou kořist. Abnér už u Davida v Chebrónu nebyl, neboť ho David propustil a on pokojně odešel.²³ Tu přišel Jób s veškerým vojskem, které bylo s ním. Jóbovi oznámili, že Abnér, syn Nérův, přišel ke králi a ten že jej propustil a on pokojně odešel.²⁴ Jób vstoupil ke králi a optal se: „Co jsi to udělal? Když k tobě Abnér přišel, proč jsi ho nechal odejít^k?“²⁵ Znáš Abnéra, syna Nérova! Přišel tě oklamat. Chce znát tvé vycházení a vcházení, chce vědět o všem, co konáš.“²⁶ Nato Jób od Davida odešel a vyslal za Abnérem posly. Ti ho přivedli zpět od cisterny Sirá. David však o tom nevěděl.²⁷ Když se Abnér vrátil do Chebrónu, uchýlil se s ním Jób do zákoutí^l v bráně, jako by s ním chtěl důvěrně promluvit. Tam mu zasadil ránu pod žebra, a tak zemřel za krev jeho bratra Asáela.²⁸ Když o tom David později uslyšel, prohlásil: „Já i mé království jsme před Hospodinem navěky nevinni prolitou krví Abnéra, syna Nérova.“²⁹ Ta ať dopadne na hlavu Jóbovu i na celý jeho rod. Ať v Jóbově domě nikdy nechybí trpící výtokem ani stížený malomocenstvím ani držící se hůlky^m ani padlý mečem ani trpící nedostatkem chleba!“³⁰ Tak Jób se svým bratrem Abišajem zabil Abnéra, protože v Gibeónu usmrtil v boji jejich bratra Asáela.

³¹ I poručil David Jóbovi a všemu lidu, který byl s ním: „Roztrhněte svůj šat, přepásejte se žíněným rouchem a naříkejte nad Abnérem!“ Král David šel za márami.³² Abnéra pochovali v Chebrónu a král nad Abnérovým hrobem hlasitě plakal; plakal i všecken lid.

³³ Král pěl nad Abnérem žalozpěv:

„Což jako bloud
musel zemřít Abnér?

³⁴ Nebyly spoutány tvé ruce
ani do okovů sevřeny tvé nohy.
Padl jsi jak ten, kdo rukou bídáků padá.“

A všecken lid nad ním plakal dále.³⁵ Pak přistoupil všecken lid k Davidovi, aby ho přiměli k jídlu, dokud byl ještě den. David se však zapřísáhl: „Ať mě Bůh ztrestá, okusím-li

před západem slunce chleba či čehokoli jiného.“³⁶ A všechen lid to pozoroval a líbilo se jim to, tak jako se lidu líbilo všechno, co král činil.³⁷ Všechnen lid a celý Izrael onoho dne poznal, že Abnér, syn Nérův, nebyl usmrčen z popudu krále.³⁸ Král svým služebníkům řekl: „Nevíte, že dnešního dne padl v Izraeli velitel, a to veliký?“³⁹ A já jsem dnes tak sláb, ačkoli jsem pomazaný král. A tihle muži, Serújini synové, jsou tvrdší než já. Ať Hospodin odplatí tomu, kdo páchá zlo, podle zla, jež spáchal.“

^c tak O' V (:: Memfiboshte < Meffbóšet, O'B, též v.8.11.14.15 přepsáním z 4,4); X H. (v.7.11). — ^{d-d} X O'; proti Judovi, V > K. — ^e dosl. Abnéra. — ^{f-i} :: do Thailamu, kde právě dlel [t. David], O'. — ^g + jejiho, O' V T. — ^h :: Lajišova, 1S 25,44, též V; Sellé-ova apod., O' [Amisova, 1S 25,44]. — ⁱ Barakim, O'. — ^j :: 3. os. m. sg, H. [staré verze četly 1. os. sg]. — ^k + v pokoji, O' [sr v.23]. — ^l ∞ O'; dosl. doprostřed, tak i V K aj. — ^m ∞ O' > K; vřetena, V; apod.

{7} 2S 21,8 {9} 1S 15,28 16,1.12 {10} Sd 20,1 {13} :Gn 43,3; 1S 18,20 {14} 1S 18,27 {15} 1S 25,44 {19} :1Pa 12,30 (= 29 K) {25} :Iz 37,28 {27} 1Kr 2,5 :2S 20,9n; 2S 2,23 {29} 1Kr 2,32n {30} :Sd 8,18—21 2Kr 14,5 {31} :Joz 7,6 {35} :Jr 16,7 {38} :1S 26,15 {39} :2S 2,18; 1Kr 2,5n.33n Ž 28,4

⁶⁻¹¹ Z dalších zpráv této kapitoly nabývá čtenář dojem, že tu jedná jenom lidé štvaní vášněmi a náladami. Avšak přes jejich omyly a chyby prosazuje Hospodin svůj plán a vede vše k určitému cíli. *Abnér je prvním mužem* v izraelském království. Vědom si svého postavení vešel k Saulově vedlejší ženě a tím vyjádřil svůj nárok na vládu v zemi [podobně jedná Abšalóm a Adonijáš, 2S 16,21 1Kr 2,13nn; sr též vk Gn 35,22]. Když Íš-bóšet odmítne nárok vrchního velitele, Abnér v tom spatřuje nevděk a zneuznání. Byl věren Saulovi a jeho domu, nebyl 'psí hlavou' (sr 1S 24,15 2Kr 8,13), nestal se zrádcem, který by držel s Judou. Pobouřen a rozhněván *přechází k Davidovi*, a to nejen z uražené ješitnosti, nýbrž i z přesvědčení, že platí Hospodinovo slovo o Davidovi, jenž má být králem od Danu až po Beer-šebu (sr 1Kr 5,5 [= 4,25 K]).

¹²⁻¹⁶ Abnér žádá prostřednictvím poslů Davida, aby s ním *uzavřel smlouvu*. Přislubuje mu podporu, aby mohl získat na svou stranu celé izraelské království. David však si klade jako

podmínku vydání své první ženy z rodu Saulova, která zosobňuje jeho nárok na království (sr 1S 17,25). Současně předloží tento požadavek přímo Íš-bóšetovi; ten Davidovu žádost splní bez váhání, neboť se cítí bezmocen. Vezme Míkal muži, jemuž byla dána (1S 25,44), a tak napraví starou křivdu a bezděky uzná Davidovy nároky na království. Její muž ji doprovází k Bachurímu, ležícímu v pokolení Benjamínově (2S 16,5 17,18), odkud ji převezme Abnér. To vše svědčí nejen o Abnérově moci, kterou uplatňuje v izraelském království ve prospěch Davidův, ale především o rozpadu Saulova panství, jež se hroutí samo, bez přímé účasti Hospodinova pomazaného. Zavržením Saula zavrhl Hospodin i 'saulovské' království.

¹⁷⁻²¹ Abnér vyjednává s *izraelskými staršími*, kteří měli významné postavení a poslání v lidu, a to jak za soudců (1S 8,4n), tak za králů (1Kr 12,6). Při jednání se odvolává na Hospodinovo zaslíbení, že David bude 'vysvoboditelem', což byla nejpřednější úloha krále (předtím soudce). Tím nepřímou naznačuje, že ze Saulova rodu vysvoboditel nepovstane a že tedy nároky Saulových potomků na trůn jsou falešné.

Abnér dále vyjednává s *Benjamínci*. Ti se pravděpodobně domnívali, že vyvolením Saula za prvního izraelského krále se stalo jejich pokolení nositelem královských tradic. Po tomto jednání odchází Abnér v doprovodu dvaceti mužů do Chebrónu. Zmínka o hodech, které uspořádal David, nasvědčuje, že tam spolu uzavřeli smlouvu. Abnér mluví s Davidem jako zástupce Izraele a Benjamína, jedná za ně a jejich jménem.

Ještě než David nastoupí na trůn, je třeba uzavřít *smlouvu i s lidem*. Nestačí tedy uznání za krále. Smlouva asi obsahovala nejen povinnosti lidu vůči vladaři, ale i zásady, jimiž byla královská pravomoc a svrchovanost omezována (sr zákon pro krále, Dt 17,15nn).

²²⁻³⁰ Jednání je ohroženo zásahem Jóabovým, který vystupuje jako *mstitel* svého bratra Asáela a v chebrónské bráně zabíjí Abnéra. Z Jóabova vztahu k Davidovi (sr vztah Abnérův k Íš-bóšetovi) je patrné, že velitelé stálého vojska měli velikou moc a nejednou zasáhli do průběhu událostí nepříznivě, což byl jeden z dalších negativních jevů království.

Abnérova smrt nebezpečně ohrozila snahy, aby se lid sjednotil pod vládou krále Davida. Sám král mohl být podezříván, že dal souhlas nebo dokonce příkaz k odstranění vrchního velitele. David však vyřkne nad Jóabem a jeho potomstvem kletbu: prolitá krev přinese jen zlo; nemoci, vraždy a nouze se usídlí natrvalo v rodu Jóabově. Přestože Jóabův čin je označen jako vražda, nepostihne viníka královská spravedlnost. I pomazaný král zůstává bezmocný proti tvrdosti a krutosti svých vlastních služebníků. Davida však vědomí viny za nepomstěnou krev bude pronásledovat po celý život a přenesení povinnosti vykonání pomsty na svého nástupce (1Kr 2,5n).

^{31–39} Král David *vyhlásí smutek* nad zavražděným Abnérem. Truchlí celá země. Tak významný muž padl. A David zpívá žalozpěv (sr 2S 1,17nn). Pro kletbu vyslovenou nad Jóabovým domem a pro tento žalozpěv uvěří lid Davidovi, že neměl nic společného se zavražděním Abnéra. Davidův žalozpěv je nářkem nad zabitým, jenž zahynul jako 'bloud' (H. *nábál*), jemuž nebylo dopřáno projít řádným soudním řízením a jenž padl rukou 'bídáků' (H. *b'ne 'avla* = synové bezpráví), rozsévajících pomstu a křivdy.

d) Iš-bóšetova smrt

4,1—12

Dva velitelé přinášejí Davidovi jako trofej Iš-bóšetovu hlavu, avšak jsou za to ztrestáni smrtí.

4 ¹ Když uslyšel ^a Saulův syn, že Abnér v Chebrónu zemřel, ochably jeho ruce. I celý Izrael se zhrozil. ² Saulův syn ^a měl dva muže, velitele houfů, jeden se jmenoval Baana a druhý Rekáb. Byli to synové Rimóna Beerótského z Benjamínovců; Beerót se totiž také počítá k Benjamínovi. ³ Beeróťané však uprchli do Gitajimu, kde pobývají jako hosté až dodnes.

⁴ Jónatan, syn Saulův, měl syna, který měl zchromené nohy. Bylo mu pět let, když z Jizreelu došla zpráva o Saulovi

a Jónatanovi ^b. Jeho chůva jej tehdy vzala a dala se na útěk. Při útěku tak pospíchala, že upadl; proto kulhal. Jmenoval se Mefibóšet.

⁵ Synové Rimóna Beerótského, Rekáb a Baana, přišli za denní horka do Iš-bóšetova ^c domu. On ležel za poledne na lůžku. ⁶ ^d Vešli dovnitř do domu brát pšenici. Zasadili Iš-bóšetovi ránu pod žebra; potom ^d Rekáb a jeho bratr Baana ^e unikli. ⁷ Když totiž ^e vešli ^f do domu, on ^c ležel na svém lehátku ve své ložnici. Ubili ho k smrti a uřízli mu hlavu; vzali ji a šli celou noc pustinou. ⁸ Iš-bóšetovu ^c hlavu donesli Davidovi do Chebrónu. Řekli králi: „Tu je hlava Iš-bóšeta ^c, syna tvého nepřitele Saula, který ti ukládal o život. Hospodin dopřál králi, mému pánu, dnešního dne pomstu ^g nad Saulem ^h i nad jeho potomstvem.“

⁹ David odpověděl Rekábovi a jeho bratru Baanovi, synům Rimóna Beerótského, slovy: „Jakože živ je Hospodin, který vykoupil můj život ze všeho soužení, ¹⁰ toho, který mi oznámil: Hle, Saul je mrtev, a pokládal se za zvěstovatele radosti, toho jsem v Siklágu jal a popravil. To jsem mu dal za tu zvěst. ¹¹ Jakkpak když svévolníci zavraždí spravedlivého v jeho domě a na jeho lůžku? To bych vás teď neměl volat k odpovědnosti za jeho krev? To bych vás neměl vymýtít ze země?“ ¹² David přikázal družině, aby je popravili. Usekli jim ruce i nohy a pověsili je u rybníka v Chebrónu. Hlavu Iš-bóšetovu ^c vzali a pohřbili v Abnérově hrobě v Chebrónu ⁱ.

^a + Iš-bóšet, O' P V (v.1n; :: Mefi-bóšet, O'^B, sr 3,7). — ^b + jeho synovi, O'. — ^c :: Mefi-bóšetova, O'^B (v.5 ~ 7.8 [2×].12). — ^{d-d} :: A hle, vrátná domu, která převívala pšenici, si zdřímala a usnula, O' ~ V. — ^{e-e} × O' V. — ^f + kradmo, O' V. — ^g :: pl, H.; + nad jeho nepřáteli, O'. — ^h + tvým nepřitelem, O'. — ⁱ syna Nérova, O'.

[1] 2S 3,27 [2] Joz 9,17 18,25 [3] Neh 11,33 [4] 2S 9,3 [5] 2,8 [8] : 1S 19,2 [10] 2S 1,15n [11] : Gn 9,5n Dt 19,13 [12] Dt 21,23; 2S 3,32

^{1–3} Zpráva o Abnérově smrti naplní Iš-bóšeta malomyslností a celý Izrael hrůzou. Saulův syn, král z 'milosti' Abnérovy, vidí svou bezmocnost. A Izrael ztratil v Abnérovi svého prostředníka při jednání s Davidem.

Na scénu vystupují *dva velitelé*, příslušníci Benjamínova kmene, z něhož vzešel první král, aby zasadili jeho královskému rodu rozhodující ránu. Beerót, odkud pocházejí, patřilo do svazu čtyř gibeónských měst (Gibeón, Kefira, Beerót a Kirjat-jearím, Joz 9,17). Je tedy pravděpodobné, že šlo spíše o příbuzné Gibeónanů, kteří žili mezi Benjamínci; právě Gibeónané, vedeni krevní mstou, později žádali od Davida, aby jim vydal Saulovy potomky (2S 21,1—9). A snad právě zavraždění Íš-bóšeta donutilo celý rod, aby z Beerótu utekl do Gitajimu (sr Neh 11,33) poblíž pelištejského území.

⁴ Ještě před vylíčením úkladné vraždy je vložena zpráva o dalším Saulově potomku. Po smrti Íš-bóšetově zbývá už jen tento jediný příslušník rodu, *syn Jónatanův Mefibóšet* (:: Meríb-baal, 1Pa 8,34 9,40; :: Mefibóšet, syn Saulův, 2S 21,8), který kulhal na obě nohy, což mu bránilo ucházet se o trůn. Jeho vada (H. *p-s-ch* = kulhat, též kultické poskakování, 1Kr 18,26) je dávána do souvislosti s neblahou zprávou o Saulově a Jónatanově smrti. David mu později prokazoval dobrodiní (2S 9,10), věren slibu, který dal Jónatanovi.

⁵⁻⁸ Baana a Rekáb provedli svůj *vražedný záměr* velice lstivě: využili chvíle odpoledního odpočinku (sr Gn 18,1), vnikli až k Íš-bóšetovu lůžku a tam jej zabili (sr 2S 2,23 3,27). Hlavu přinesli Davidovi jako trofej, jež jim měla vynést odměnu. Vystupují jako ohlašovatelé radostné zprávy (H. *b-š-r pi*) o Hospodinově pomstě nad Saulem; sebe pokládají za vykonavatele Božího rozhodnutí.

Slova textu, že 'přišli brát pšenici', jsou nejasná (:s kupci obilí, Kv podle T). Septuaginta mluví o selhání vrátne, což prý jim umožnilo nepozorovaně proniknout do domu a provést svůj záměr.

⁹⁻¹² David však nechce budovat království na pochlebenství ani na krvi. Kdysi odmítl vztáhnout ruku na Hospodinova pomazaného a uspišit běh událostí. Považuje za správné distancovat se od jejich zrádného činu. Podle přísahy, kterou se zavázal Jónatanovi, *nesleduje vyhubení Saulova rodu*. To také veřejně projeví před lidem tím, že dá oba pachatele potupně popravít (sr Dt 21,23), ale Íš-bóšetovu hlavu dá pochovat.

Všichni mají poznat, že David nejde za svým cílem přes mrtvolly, ale jako Hospodinův vyvolený, jemuž Bůh sám připravuje cestu. Radostné poselství mu mohou zvěstovat jedině proroci, ne vrahové, a je to slovo o milosti a o životě, ne o vraždě. Íš-bóšetova hlava je pochována v hrobě Abnérově, když už nemůže ležet v hrobě otců. Tak je Saulův rod rozptýlen i po smrti.

3. DAVID V JERUZALÉMĚ

a) Dobyť Jeruzaléma

5,1—12

David se stane králem nad celým Izraelem. V dobytém městě si dává vystavět královské sídlo.

5 ^{1a} Všechny izraelské kmeny přišly ^a k Davidovi do Chebrónu a prohlásily ^b: „Hle, my jsme tvá krev ^c a tvé tělo. ² Už tenkrát, když králem nad námi byl Saul, vyváděl a přiváděl jsi Izraele ty. Tobě Hospodin řekl: Ty budeš pást můj lid, Izraele, ty budeš vévodou nad Izraelem.“ ³ Pak přišli všichni izraelští starší ke králi do Chebrónu a král David s nimi v Chebrónu uzavřel před Hospodinem smlouvu. I pomazali Davida za krále nad ^d Izraelem ^e. ⁴ Davidovi bylo třicet let, když se stal králem; kraloval čtyřicet let. ⁵ V Chebrónu kraloval nad Judou sedm let a šest měsíců, v Jeruzalémě kraloval třiatřicet let nad celým Izraelem i nad Judou. ⁶ Král ^f šel ^g se svými muži ^h na Jeruzalém ⁱ proti Jebúsejcům, obyvatelům ^j země. Ti ^h Davidovi řekli: „Sem nevstoupíš, odrazí tě slepí a kulhaví.“ Prohlásili: „Sem David nevstoupí.“ ⁷ Ale David dobyl skalní pevnost Sijón — to je Město Davidovo. ⁸ Onoho dne David řekl: „Každý, kdo chce bít Jebúsejce, ať pronikne vodní štolou na ty kulhavé a slepé, které David z duše nenávidí.“ Proto se říká: Slepý ⁱ a kulhavý ⁱ nevstoupí do Božího ^j domu ^k. ⁹ David se usadil ve skalní pevnosti a nazval ji Město

Davidovo. Vybudoval¹ okruh od Miló^m až k domuⁿ. ¹⁰ David se stále více vzdělával a Hospodin, Bůh zástupů^o, byl s ním.

¹¹ Týrský král Chiram poslal k Davidovi posly, cedrové dřevo, tesaře a kameníky; ti postavili Davidovi dům. ¹² David poznal, že jej Hospodin potvrdil za krále nad Izraelem a že jeho království kvůli svému izraelskému lidu povznese.

a-a Celý Izrael se shromáždil, 1Pa 11,1. — ^b + jemu, O' P. — ^c dosl. kost. — ^d + celým, O'. — ^e 1Pa 11,3 rozšiřuje text. — ^{f+f} David s celým Izraelem, 1Pa 11,4. — ^g to je na Jebús; obyvatelé té země byli Jebúsejci, 1Pa 11,4. — ^h Obyvatelé Jebúsu..., 1Pa 11,5. — ⁱ :: pl, O'. — ^j Hospodinova, O'; × H. — ^k chrámu, V. — ^l + David, H.; + město, 1Pa 11,8. — ^m hradu, O'. — ⁿ do vnitřku, V > K. — ^o Všemohoucí, O'.

{1nn} // 1Pa 11,1—3 {1} 2S 19,13 (= 12 K) : Dt 17,15 {2} 1S 13,14 18,16 2S 7,8 {3} : 2S 2,4 1S 16,13 {4n} 1Kr 2,11 1Pa 3,4 29,27 {6nn} // 1Pa 11,4—9 {6} : Joz 15,63 Sd 1,21 {9} :: 1Kr 9,15.24 : 2Pa 32,5 {10} 2S 3,1 {11n} // 1Pa 14,1n

¹⁻³ Opravdovost Davidova smutku nad zákeřnou smrtí Saulova vojevůdce Abnéra a syna Íš-bóšeta naklonila srdce severoizraelských kmenů Davidovi. V Íš-bóšetovi zemřel poslední potomek Saulova rodu, jenž mohl být králem. Naživu zůstal jen Jónatanův syn Mefíbóšet, který byl chromý a tudíž pro královský úřad nezpůsobilý. *Zástupci severoizraelských kmenů* přicházejí k Davidovi do Chebrónu, aby mu nabídli království nad celým Izraelem. Prohlašují, že jsou jeho 'krev a tělo', dosl. kost a maso. Vyjadřují tím, že jsou s Davidem příbuzní, a to přes Saulovu dceru Míkal, a že mu jsou oddáni a poddáni. Jako by prohlédli ze slepoty, uvědomují si, že království náleží jedině jemu. Vždyť David byl už za Saulova života strůjcem řady vítězství Izraele jako jeden ze Saulových vojevůdců (sr 1S 18,5.30). Nadto je Hospodinem povolán a vyvolen, aby byl vůdcem Izraele.

Po slavnostním prohlášení všech izraelských kmenů předstupují před Davida *izraelští starší*, aby jako oficiální představitelé kmenů potvrdili rozhodnutí svých pokolení a pomazáním uvedli Davida v královský úřad. Čteme-li, že *David s nimi* (nikoli oni s Davidem) uzavřel smlouvu, je to doklad, že hlavní

postavou je v tomto jednání David. Svědkem smlouvy je sám Hospodin, kterému obě strany chtějí společně sloužit.

⁴⁻¹⁰ David se ujímá vlády *ve třiceti letech*. V něm nastupuje do čela Izraele vyzrálý a zkušený muž; třicet let bylo totiž pokládáno za věk, kdy je člověk schopen vést druhé a vykonávat zodpovědné funkce (sr Nu 4,3 L 3,23). Počet let celé jeho vlády je zaokrouhlen podobně jako u velkých soudců (např. Sd 8,28) na číslici čtyřicet, která byla symbolem zkoušek a třebení. Slova, že kraloval *nad celým Izraelem i nad Judou*, svědčí, že nešlo o sjednocení obou částí Božího lidu v jednotnou říši, nýbrž spíše o unii spojenou postavou krále Davida. K vytvoření jednotného státu došlo přechodně až později za vlády Šalomounovy a jen do jeho smrti.

V Davidově rozhodnutí zmocnit se Jeruzaléma a učinit jej v dané situaci sídelním královským městem se projevuje jeho vladařská prozíravost. *Jeruzalém* byl staré opevněné město. Ve faraónském archívu nalezeném v Tell el-Amárně jsou o něm záznamy z doby ještě před příchodem Izraele do země; tehdy byl Jeruzalém jedním z městských státeček pod egyptskou svrchovaností. Jeho akkadské jméno znělo Urusalim. V Gn 14 se vypráví o jednom z jeho králů, o Malkisedekovi, který byl ctitelem jediného Boha Nejvyššího. V době příchodu Izraele do země byli obyvateli a pány města *Jebúsejci*, o nichž jinak nic nevíme. Původně připadlo toto město pokolení Benjamínovu, avšak Benjamínci nedokázali Jebúsejce vypudit (Sd 1,21) a nezdařilo se to ani pokolení Judovu (Joz 15,63). V Sd 19,11n se o Jeruzalému píše zcela jednoznačně jako o městě Jebúsejců.

Dobytím Jeruzaléma vytvořil David na rozmezí obou částí Izraele *vlastní korunní území*, které nepatřilo ani Judovi ani severnímu Izraeli. K dobývání použil jen 'svých mužů', nikoli judského nebo izraelského vojska.

Davidovo vítězství bylo překvapivé a rychlé. Jebúsejci se zřejmě cítili zcela bezpečni. Vysmívali se Davidovi, že se do města nedostane. Jeruzalém měl totiž dobrou strategickou polohu na vyvýšenině obklopené hlubokými údolími. Zvláštní úlohu při dobývání města mají 'slepi a kulhavi'. Běžně se tato slova vykládají jako výraz naprostého bezpečí Jebúsejců, že

slepí a kulhaví budou s to uhájit Jeruzalém. David ve své odpovědi tuto urážku vrací na hlavu Jebúsejců.

Urážlivé výzvy byly součástí bojových příprav. Jejich účelem bylo oslabit protivníka. Nadávky a hanobení bývaly ohlaselem příznivých věsteb. Nelze proto vyloučit výklad, že 'slepí a kulhaví' jsou posměšným označením *obrazů jebúsejských božstev*, rozvěšených na městských hradbách (sr vk Neh 2,13), které městu měly zajistit nedobytnost a bezpečí. Slepými a kulhavými nazvali tyto emblémy božstev bezpochyby Izraelci (sr Ž 115,4—7) a své hodnocení vkládají do úst Jebúsejcům: Pojď to zkusit, ti 'slepí a kulhaví' jsou mocní, nepustí tě.

Zmínka o *vodní štole* ukazuje, jakým způsobem Davidovi muži do města vnikli. Zmocnili se vchodu k podzemní chodbě, kterou se chodilo pro vodu k prameni Gichón a vnikli jí do města. Pravděpodobnost, že právě touto chodbou pronikl Jóab se svými muži do města, prokázal v minulém století anglický badatel kapitán Warren. 1Pa 11,6 podává poněkud rozšířený text.

David se zmocnil Jeruzaléma. Nezřetelná je zmínka o pevnosti Sijónu, kterou přejmenoval na *Město Davidovo*. Nemůže být míněna severní část východního pahrbku jeruzalémského, kde byl za Šalomouna postaven chrám. Původní Jebús ležel na jižní části tohoto pahorku a zmíněná pevnost mohla být při jeho severním okraji. Tam se David se svou rodinou a se svými muži usadil. Tak se stal Jeruzalém městem královským, střediskem mocenským a politickým a po přenesení schránky i střediskem náboženským.

Dále čteme, že slepý a kulhavý *nemá přístup do domu*, nejspíše do domu Hospodinova, jak tomu rozuměla už Septuaginta; Vulgáta mluví výslovně o chrámu (sr Daněk, 110). Jde o doložku z pozdější doby, kdy chrám už stál.

Není jasné, co se rozumí místem zvaným *Miló*. Násep? Tvrz? Věž? Místo pro sněm? Hrad? (sr vk 1Kr 9,24, ale i Sd 9,20).

¹¹ⁿ Davidův vzestup je patrný i z toho, že *týrský král Chiram* jej okamžitě uzná a nabídne mu materiál i dělníky k budování 'města' i 'domu' a všech ostatních staveb.

b) Davidovi synové narození v Jeruzalémě

5,13—16

Seznam synů, kteří se Davidovi narodili v Jeruzalémě.

¹³ **Po svém příchodu z Chebrónu si vzal David další ženy a ženy z Jeruzaléma. Davidovi se narodili další synové a dcery.**

¹⁴ **Toto jsou jména těch, kteří se mu narodili v Jeruzalémě: Šamúa, Šóbab, Nátan, Salomoun, ¹⁵ Jibchár, Elišúa, Nefeg a Jafia, ¹⁶ Elišama, Eljáda a Elifelet p.**

P + 13 dalších, zčásti shodných jmen, O' (sr též 1Pa 3,5—9 14,4—7).

{13} :: Dt 17,17; : 2S 3,2—5 {14n} // 1Pa 3,5—9 14,4—7 : L 3,31 Mt 1,6

¹³⁻¹⁶ Zpráva o Davidových synech narozených v Chebrónu (2S 3,2—5), zařazená před oddíl o Iš-bóšetově smrti (3,6nn), výmluvně svědčí — právě na pozadí upadajícího Saulova domu — o růstu rodu Davidova. Nová zpráva o Davidových synech, narozených už *v Jeruzalémě*, připojená k oddílu o dobytí tohoto města a před zprávu o vítězství nad Pelištejci, ukazuje na Davidovo královské postavení a na jeho mimořádnou moc.

Novými svazky chce David navíc upevnit své postavení přímo v Jeruzalémě. Biblické podání počítá s tím, že původní obyvatelé nebyli vyhlazeni, což bylo dáno tím, že jako ctitelé 'Boha nejvyššího' ('el 'eljón) byli duchovně Izraeli blízcí. Proto se tam usazuje David, jeho rodina a členové jeho doprovodu. Důraz je ovšem položen na děti, které se tu Davidovi narodily; Septuaginta přidává ještě řadu dalších jmen, částečně se opakujících, shodných s těmi, které uvádí hebrejský text. Budoucnost Davidova rodu je pevně zajištěna. Zároveň v tom je jasné znamení, že sám Hospodin potvrdil Davida za krále.

c) Vítězství nad Pelištejci

5,17—25

David se doptává Hospodina, jenž řídí jeho boje. Hospodin mu dává vítězství v dolině Refájců.

¹⁷ Když Pelištejci uslyšeli, že byl David pomazán za krále nad Izraelem, vytáhli všichni Pelištejci Davida hledat. David o tom uslyšel a sestoupil ke skalní pevnosti. ¹⁸ Pelištejci přitáhli a rozložili se v dolině Refájců. ¹⁹ David se doptával Hospodina: „Mám proti Pelištejcům vytáhnout? Vydáš mi je do rukou?“ Hospodin Davidovi odpověděl: „Vytáhni. Určitě ti vydám Pelištejce do rukou.“ ²⁰ David přišel do Baal-perasímu. Tam je David pobil. Prohlásil: „Hospodin jako prudké vody prolomil přede mnou řady mých nepřátel.“ Proto pojmenovali to místo Baal-perasím (to je Pán průlomů). ²¹ Pelištejci tam zanechali své modlářské stvůry; David a jeho muži je odnesli.

²² Pelištejci potom vytáhli znovu a rozložili se v dolině Refájců. ²³ Když se David doptával Hospodina, on odpověděl: „Netáhni. Obejdi je zezadu a napadni je směrem od balzámovníků. ²⁴ Jakmile uslyšíš v korunách balzámovníků šelest kroků, tehdy si pospěš, neboť tehdy vyjde před tebou Hospodin a pobije tábor Pelištejců.“ ²⁵ David vykonal, co mu Hospodin přikázal a pobíjel Pelištejce od Geby až do Gezeru.

q + celým, 1Pa 14,8. — r-r vytáhl proti nim, 1Pa 14,8. — s-s od horních průlomů, O' (pk). — t-t bohy, O', 1Pa 14,12. — u-u :: je dal spálit ohněm, 1Pa 14,12. — v + jim vstříc, O'; + proti nim, V; + za nimi, 1Pa 14,14. — x Gibeónu, O', 1Pa 14,16.

(17nn) // 1Pa 14,8—16 (18) Joz 15,8 : 2S 23,13 1Pa 11,15 (19) : 1S 30,8; : Ef 5,17 (20) Iz 28,21 (21) : Dt 7,5,25 (24) : 2Kr 7,6; : Sd 4,14 (25) Sd 1,29

^{17—25} Teprve teď, když je David králem nad celým Izraelem, ozvou se opět *staří nepřátelé*, Pelištejci. V Davidovi spatřují nebezpečného protivníka, který stojí v cestě jejich plánům o ovládnutí veškeré země. Po svém vítězství nad Sau-

lem nebyli dosud ohroženi; možná, že se i na Davida dívali jako na svého vasala, jímž také kdysi býval (1S 21). Teď se situace změnila. David jako král nad sjednoceným Izraelem je pro ně nebezpečný. Dvakrát dojde k boji. Po obakrát se Pelištejci shromáždí v *dolině Refájců*, bájných obrů, titánů (sr Gn 15,20 Dt 3,11). Zvolí výhodné postavení; již samo jméno tohoto místa je má povzbudit k boji, pokud ovšem toto jméno není pozdější narážkou na pobité nepřátele. Výraz 'Refájci' znamená totiž také 'duše zemřelých'. Toto údolí se hledá na jihozápad od Jeruzaléma.

Před bojem se David *doptává Hospodina*. I tím se liší od svého předchůdce Saula, jenž v rozhodujících chvílích jednal podle své vůle (1S 15,9nn) a jemuž Hospodin už nakonec ani neodpovídal (1S 28,6).

Boj, který skončil porážkou Pelištejců, není líčen. Výrok o prolomení nepřátelských řad ukazuje na přímý *Hospodinův zásah*, tak mocný, že se přirovnává k prudkým vodám, které protrhnou hráze.

Pelištejcům nepomohly ani jejich *modly*, které si s sebou přinesli do boje. Zanechali je na bojišti, takže se dostaly do rukou Davidovi jako kořist. Ukázala se jejich nicotnost (sr 1Pa 14,12). Ztráta model je předznamenáním konce pelištejské moci.

Pelištejci přesto nepřestávají Izraele ohrožovat. Na témž místě chtějí vybojovat vítězství. David není prvním úspěchem oslněn; znovu se radí s Hospodinem. Boží výrok nelze vztahovat na všechny případy libovolně. Boží slovo je vždycky konkrétní, míří do určité situace a přináší určité zaslíbení.

Zase není řečeno, jakým způsobem se David Hospodina doptával. Jen znamení pro začátek úderu, totiž *šelest kroků* v korunách balzámovníků, prozrazuje, že šlo o božské znamení prostřednictvím stromu; podobného způsobu věštby užívali na mnoha místech i pohané (např. Řekové v Dodoně, Gutbrod, 80).

David dokoná, co započal Samson (Sd 13,5): vysvobodí Izraele z moci Pelištejců. Pelištejci už *nikdy potom* Izraele vážně neohrožovali. Mocný nepřítel mizí přímo zázračně Božím zásahem (sr Ž 37,10.35n 73,19n).

d) Přenesení Boží schrány do Jeruzaléma 6,1—23

Po Hospodinově zásahu proti Uzovi a po tříměsíčním odkladu doprovází král David Boží schránu na Sijón.

6 ¹ David znovu ^a se všemi vybranými muži z Izraele, se třiceti tisíci, ² a s veškerým lidem, který byl s ním, se vydal na cestu ^b z Baalímu Judova ^b, aby odtud přivezli Boží schránu, při níž se vzývá Jméno ^c, jméno Hospodina zástupů, trůnícího nad cheruby. ³ Vezli Boží schránu na novém povozu. Vyzvedli ji z Abinádabova ^d domu na pahorku ^e; Uza a Achjó ^f, synové Abinádabovi ^d, řídili ten nový ^g povoz. ^{4h} Vyzvedli ji tedy z Abinádabova domu na pahorku ^e; Uza šel ^h při Boží schráně, Achjó ^f před schránou. ⁵ David a všechen izraelský dům křepčili před Hospodinem za doprovodu různých nástrojů ⁱ z cypřišového dřeva ⁱ, citer, harf, bubínků, ⁱ chřestítek a cymbálů ⁱ. ⁶ Když přišli k Nákonovu humnu, napřáhl Uza ruku k Boží schráně a zachytil ji, protože spřežení vybočilo z cesty. ⁷ Hospodin vzplanul proti Uzovi hněvem. Bůh ho tam pro neúctu zabil a on tam ^k při Boží schráně ^k zemřel. ⁸ Též David vzplanul, neboť se Hospodin prudce obořil na Uzu, a proto nazval to místo Peres-Uza (to je Uzovo zbořenisko); jmenuje se tak do dnes.

⁹ V onen den pojala Davida bázeň před Hospodinem. Řekl: „Jak by mohla Hospodinova schrána vejít ke mně?“ ¹⁰ Proto David nechtěl přenést Hospodinovu schránu k sobě do Města Davidova. David ji dal tedy dopravit do domu Obéd-edóma Gátského. ¹¹ V domě Obéd-edóma Gátského zůstala Hospodinova schrána tři měsíce. Hospodin Obéd-edómovi i celému jeho domu požehnal. ¹² Potom králi Davidovi oznámili, že Hospodin pro Boží schránu požehnal Obéd-edómovu domu i všemu, co mu patří. David šel s radostí přenést Boží schránu z domu Obéd-edómova do Města Davidova. ¹³ Když ti, kdo nesli Hospodinovu schránu, ušli šest kroků, obětoval býka a vykrmené dobytče. ¹⁴ Pak David před Hospodinem bujaře vyskokoval; byl přitom přepásán lněným efodem. ¹⁵ David a všechen izraelský dům vystupovali s Hospodinovou schránou za

ryčného troubení polnic. ¹⁶ Když Hospodinova schrána vstoupovala do Města Davidova, Míkal, dcera Saulova, se právě dívala z okna. Viděla krále Davida, jak se točí a vyskakuje před Hospodinem. A v srdci jím pohrdla. ¹⁷ Hospodinovu schránu přinesli a umístili ji na příslušném místě uprostřed stanu, který pro ni David postavil. David obětoval před Hospodinem zápalné a pokojné oběti. ¹⁸ Když David dokončil obětování zápalných a pokojných obětí, požehnal lidu ve jménu Hospodina zástupů. ¹⁹ Pak podělil všechen lid, všechno množství Izraele, muže i ženy, každého jedním bochánkem chleba, jedním datlovým koláčem a jedním koláčem hrozinkovým. Poté se všechen lid rozešel, každý do svého domu. ²⁰ David se vrátil, aby požehnal svému domu. Tu Míkal, dcera Saulova, vyšla Davidovi vstříc se slovy: „Jak slavný byl dnes izraelský král! Pro oči otrokyň svých služebníků se dnes odhaloval jako nějaký blázen.“ ²¹ David Míkal odvětil: „Před Hospodinem, který mě vyvolil místo tvého otce a místo celého jeho domu a ustanovil mě vévodou Hospodinova lidu, Izraele, před Hospodinem jsem tak dováděl. ²² I když budu ještě víc zlehčován než teď a budu docela maličký i ve vlastních očích, budu vážen právě u těch otrokyň, o nichž jsi mluvila.“ ²³ A Míkal, dcera Saulova, neměla děti až do dne své smrti.

^a shromáždil znovu, O' V (< *va-je'eso* 'ód místo *vajosef* 'ód, H.). — ^{b-b} :: z předáků judských, O'; z mužů judských, P V; z měst judských, T; (táhli) do Baaly u Kirjat-jearímu, 1Pa 13,6. — ^c tam, některé rpp (< *šm* místo *šm*); × O' V. — ^d Amínádabova, O' (2×). — ^e v Gibeji, V (pr; 2×). — ^f jeho bratři, O' (< *'ečháv* místo *'achjō*, H.; v.3n). — ^g × O'. — ^{h-h} × O'. — ⁱ⁻ⁱ mocně a s písňemi, O' ∼ 1Pa 13,8. — ⁱ⁻ⁱ cymbálů a fléten, O'; cymbálů a pozounů, 1Pa 13,8. — ^{k-k} před Bohem, 1Pa 13,10 (+ poněkud rozšířený text).

(1nn) // 1Pa 13 + 15,1—3,25—29 (2) Joz 15,9; 1S 7,1n; Ex 25,22 (3) : 1S 6,7 (5) : Ž 68,25,28 (7) : Nu 4,15 1S 6,19 (8) :: Gn 38,29 (13) : 1Kr 8,5 (14) : 1S 2,18 22,18 (15) Ž 47,2,6 (17) 1Pa 16,1 (18) : 1Kr 8,55; Nu 6,23nn (19) // 1Pa 16,3 (21) 2S 5,2 (22) : Žd 11,26 (23) : Ž 127,3

¹⁻¹¹ Příslovce 'znovu' ukazuje, že další Davidův čin, sebrání značného počtu vybraného válečného mužstva, navazuje na předchozí vojenské akce namířené proti Pelištejcům. Co nemohl vykonat Saul, to chce a může vykonat David, např. pokusit se o *přenesení Hospodinovy schrány*, která dosud byla

v domě Abínádabově (1S 7,1). Je ovšem také možné, že Saul se o schránu záměrně nestaral (sr 1S 22 — napjatý poměr ke kněžstvu), ale sr 1S 14,18! Již samotnou královskou institucí byl bezpochyby zatlačen význam schrány, zástavy putujícího a bojujícího Izraele; před lidem vycházival král, aby za něj bojoval.

Podle 1S 7,1 byla schrána umístěna v Kirjat-jearímu (12 km západně od Jeruzaléma, tedy směrem k pelištejskému území), u Abínádaba. Kirjat-jearím (= Město lesů) bylo izraelské jméno pro město Kirjat-baal (= Město Baalovo; Joz 15,60 18,14). Někdy se též říkalo prostě Baalá (Joz 15,9) nebo pomnožné Baalím (= Baalové).

Z početného vojenského doprovodu je nutno soudit, že jde opět o boj *Hospodinův*. Putování Hospodinovy schrány bylo v očích účastníků tažením, bojem Hospodinovým. Se svou schránou spojil Hospodin vyhlašování a vzývání svého jména, svrchovaného a svatého; proto i schrána je svatá a nedotknutelná (Nu 4,15).

David převáží Hospodinovu schránu, *aniž se dotazuje Hospodina*. Podle 1Pa 13 činí tak po dohodě s Izraelem a na odčinění krivdy páchané za Saula. David tedy v tomto aktu vidí svou královskou povinnost — zvláště po vítězství nad Pelištejci (sr Ž 132).

Povoz, na němž je schrána převážena, je nový, to znamená dosud nepoužitý k jinému účelu. Je tím potvrzena svatost schrány i celého jednání. Podle 1S 7,1 byl před dobou Saulovou strážcem schrány Abínádabův syn Eleazar; *Uza a Achjó* jsou patrně dalšími potomky téhož Abínádaba. David a Izraelci doprovázejí schránu tanečním rejmem a hudbou, tedy způsobem obvyklým u Kenaanců i jinde. U pohanů šlo spíše o magické působení na božstvo pomocí pohybů těla, kdežto v Izraeli o vyjádření toho, že celý člověk se raduje (sr Ž 149) a oslavuje Hospodina.

Způsob, jímž kdysi odeslali Pelištejci ukořistěnou schránu (1S 6), byl možná napodobením nebo odrazem zvyku a řádu běžného v Izraeli. Schrána byla patrně po určitou dobu (snad po sedm let) v některém městě, jež bylo po celou tu dobu náboženským střediskem Izraele. Potom byla naložena na *nový vůz*, ale tažná zvířata nikdo neovlivňoval. Jestliže z města

vůbec nevyšla, zůstala tam schrána další období. Jestliže vyšla, stalo se střediskem Izraele město, do kterého v určené lhůtě došla. Obyvatelé nového sídla ji vítali válečným pokřikem.

Slavnost je však přerušena u *humna Nákona*, jinak neznámého. Humno bylo kromě svého rolnického významu též posvátným místem, zvláště u Kennaanců. S tím možná souvisí jakési zdržení, odbočení nebo uvolnění (H. š-m-t; není jasné, oč jde) dobytka. Chtěl Uza zadržet schránu na humně? Zachycoval ji před pádem? Čeho se vlastně dopustil? Výraz 'neúcta' (H. šal; jen zde), jímž je charakterizováno jeho jednání, naznačuje, že nerespektoval svatost a nedotknutelnost schrány (sr např. Ex 33,20). Schrána je nebezpečná i pro lévijce; mohou se k ní přiblížit, až když ji kněží přikryjí příkrývkami (Nu 4,5.15.20); nedotýkají se jí, ale nosí ji na tyčích (Ex 25,15). Uza nejspíše chtěl usměrnit cestu schrány podle vlastního přání anebo také prospět královi zájmu a přimět dobytčata, aby šla k Jeruzalému.

Výraz přeložený zde 'obořil se' (H. p-r-ç) má v hebrejštině také význam 'prolomit' (2S 5,20), 'způsobit trhlinu' (Gn 38,29). Později David ponechává ve svém Městě *trhlinu ve zdi*, kterou odstraňuje teprve Šalomoun stavbou tak zvaného Miló. Až do doby Šalomounovy byla tedy aspoň formálně ponechána možnost přenést Hospodinovu schránu jinam. Když Šalomoun tuto možnost odstranil (1Kr 11,27), popudil tím proti sobě Jerobeáma a jistě i jiné Izraelce.

Zvláštní je výraz, že *David 'vzplanul'*, asi hněvem proti Uzovi, který mohl v řadách lidu způsobit katastrofu. Nemůžeme však zcela vyloučit, že vzplanul proti Hospodinu. Hospodin ukazuje, že jím nelze manipulovat. David proto upustí od záměru převézt schránu do svého Města. Poprvé je tu zmínka o tom, že ji chtěl mít v Jeruzalémě. Umístí ji u muže, jehož jméno *Obéd-edóm* (= služebník či ctitel Edómu) jej samo označuje jako cizince; pocházel z pelištejského Gátu. Snad chce David přenést Boží hněv na něj jakožto Pelištejce. S jménem Obéd-edóm se setkáváme později také mezi lévijci (1Pa 15,21).

Prorok Ezechiel mluví o kenaanské, amorejské a chetejské tradici Jeruzaléma (Ez 16). V Gn 14 je však Jeruzalém

spojen prostřednictvím Malkisedeka s uctíváním Boha Nejvyššího. V době Davidově Jeruzalém zprvu ještě nemohl mít izraelskou tradici, ale je pravděpodobné, že si Izrael brzo přisvojil *tradici Malkisedeka*, 'krále Šálemu'. Malkisedek byl dávným vzorem krále — kněze (sr vk Ž 110). Jeruzalémský král byl proto považován za kněze nadřazeného kněžím áronovským. Mladší podání ztotožňuje chrámové návrší s horou Mórija (2Pa 3,1), kde Abraham obětoval Izáka (Gn 22).

¹²⁻¹⁹ Boží schrána se. Obéd-edómovu domu nestala kletbou, nýbrž *požehnáním*, které se patrně projevilo hojností úrody a dobytka i osobním blahem členů rodiny. To asi vedlo Davida podle mladší vrstvy tradiční k přesvědčení, že příčina Božího hněvu byla v tom, že schránu mají doprovázet výlučně lévijci (1Pa 15,2nn). Ovšem ani lévijci neměli právo dotýkat se schrány (Nu 4,15). V požehnání domu Obéd-edóмова spatřuje David Boží pokyn, aby schránu přenesl *do Jeruzaléma*. Přenášení, nikoli převážení, se tedy podniká znovu, a to velmi slavnostně. Oběťmi se vyjadřuje pokora a prosba o smíření, tancem se projevuje radost, troubením se ohlašuje, že Hospodin je vítěz a válečník. David, oděn do krátkého roucha, efódu, který patřil k rouchu kněžskému (sr Ex 28,4nn), vystupuje teď jako kněz. V Izraeli, přestože příslušné předpisy určovaly, že kněžími mohou být jen Áronovci, a nikoli králové, vystupuje David i Šalomoun a další *králové jako obětníci*. Tento jev, v rámci kněžských předpisů starozákonních překvapující, se snadno vysvětlí odkazem na kněžství malkisedekovské, výrazně doložené zvláště epištolou k Židům.

Skrze Davida jedná sám Hospodin, jenž skrze něj žehná i lidu. Zápalnými oběťmi se David spolu s Izraelem zcela odevzdává Hospodinu, pokojnými je nastolováno obecnství mezi Bohem a lidem. Boží schrána dostává zvláštní pevné stanoviště, i když proutím jenom ve stanu, který byl asi obdobou stanu setkávání z doby putování. Lid izraelský, již usdlý, sídlí kolem svého krále a kolem schrány, dotvrzující *Hospodinovu přítomnost* i vládu nad Izraelem a celým světem. Avšak zároveň je vnesení schrány na trvalé místo do králova sídelního města činem závažným i nebezpečným. Izrael se snadno zabydlí

a ztratí svůj charakter putujícího lidu, který je na zemi jen 'příchozím a hostem'. Davidův režim je po mnohých stránkách podobný sousedním královským vládám. Král vykonává také některé kněžské funkce, obléká kněžský šat a udílí požehnání. Rovněž chléb a 'koláče' rozdávané lidu byly čímsi svátostným, patřily do kultu. Tento vývoj dovršil pak Šalomoun vybudováním chrámu, který v podstatě byl královskou svatyní.

²⁰⁻²³ Slavnostní a radostnou náladu nesdílí Saulova dcera *Míkal*, manželka Davidova. Pohrdá Davidem a zřejmě i celou slavností. Neblahé saulovské dědictví se v ní hlásí a chce uvést v níveč to nové, co se začíná uskutečňovat s Izraelem prostřednictvím krále Davida.

U své ženy Míkal se David setkává s naprostým nepochopením, ba s výsměchem. Jako královská dcera ví, co je hodnost královská, a proto ji uráží Davidovo nekrálovské 'ponižování' před otrokyněmi. David svým jednáním ukazoval před Bohem i lidmi *na Boží slávu*, vyvýšenou nad něho i nad lid. Právě na to upozorňuje svou ženu. Saul přece byl zavržen proto, že se před Hospodinem neponížil. Proto si Bůh vyvolil Davida za vévodu. Ti nejnižší v lidu pochopí, co nemůže chápat dcera zavrženého krále, jež za trest zůstává bez dětí. Saulův rod zanikne úplně.

e) Dům Hospodinův a dům Davidův

7,1—29

Prorok Nátan králi ohlašuje, že chrám vystaví teprve jeho syn. Davidovu rodu zaslubuje trvalé kralování.

7 ¹ Když král už sídlil ve svém domě ^a a Hospodin mu do-
přál klid ode všech jeho okolních nepřátel ^a, ² tu král řekl
proroku Nátanovi: „Hleď, já sídlím v domě cedrovém a ^b Boží
schrána ^b sídlí pod stanovou houní.“ ³ Nátan králi odvětil:
„Jen udělej vše, co máš na srdci, neboť Hospodin je s tebou.“

⁴ Ale té noci se stalo Hospodinovo slovo k Nátanovi:
⁵ „Jdi a řekni mému služebníku Davidovi: Toto praví Hospo-

din: Ty mi chceš vybudovat dům, abych v něm sídlil? ⁶ Nesídlil jsem v domě od toho dne, kdy jsem syny Izraele vyvedl z Egypta, až do dne tohoto. Přečázel jsem se stanem a s příbytkem. ⁷ Ať jsem přecházel se všemi Izraelci kudykoli, zdalipak jsem některému z izraelských kmenů ^c, jemuž jsem přikázal pást Izraele ^d, svůj lid, kdy řekl: Proč mi nebudujete cedrový dům? ⁸ Nyní tedy promluviš k mému služebníku Davidovi takto: Toto praví Hospodin zástupů: Vzal jsem tě z pastvin od stáda, abys byl vévodou nad mým lidem, nad Izraelem. ⁹ Byl jsem s tebou, ať jsi šel kamkoli. Vyhladil jsem před tebou všechny tvé nepřátele. Tvé jméno jsem učinil tak veliké ^e, jako je jméno velikánů na zemi. ¹⁰ I svému lidu, Izraeli, jsem připravil místo a zasadil jej; tam bude bydlet a už nikdy nebude znepokojován, už jej nebudou ponižovat bídáci jako dřív. ¹¹ Ode dne, kdy jsem správou svého izraelského lidu pověřil soudce, dopřál jsem ti klid ode všech tvých nepřátel. Hospodin ti oznamuje, že on tobě vybuduje dům. ¹² Až se naplní tvé dny a ty ulehneš ke svým otcům, dám po tobě povstat tvému potomku, který vzejde z tvého lůna, a upevním jeho království. ¹³ Ten vybuduje dům pro mé jméno a já upevním jeho královský ⁱ trůn navěky. ¹⁴ Já mu budu otcem a on mi bude synem. ^g Když si bude počínat zvráceně, budu ho trestat metlou a ranami jako kteréhokoli člověka ^g. ¹⁵ Avšak svoje milosrdenství mu neodejmu, jako jsem je odňal ^h Saulovi, kterého jsem od tebe ⁱ zapudil ^h. ¹⁶ Tvůj ⁱ dům a tvé ⁱ království budou před tebou ^k trvat navěky, tvůj ⁱ trůn bude navěky upevněn. ¹⁷ Nátan k Davidovi promluvil ve smyslu všech těchto slov a celého tohoto vidění.

¹⁸ Král David pak vešel, usedl před Hospodinem a řekl: „Co jsem já, Panovníku Hospodine, a co je můj dům, že jsi mě přivedl až sem? ¹⁹ A i to bylo v tvých očích málo, Panovníku Hospodine. Dokonce přislíbujete dlouhá léta domu svého služebníka. ¹ Takovým zákonem jsi obdařil člověka ¹, Panovníku Hospodine. ²⁰ O čem by ještě mohl David k tobě promluvit? Panovníku Hospodine, ty znáš svého služebníka. ²¹ Pro své slovo a podle svého srdce jsi učinil celou tuto velikou věc a dal o ní vědět svému služebníku. ²² Vždyť jsi tak veliký, Hos-

podine Bože. Není žádného jako ty, není Boha kromě tebe, podle toho všeho, co jsme na vlastní uši slyšeli. ²³ Kdo je jako tvůj lid, jako Izrael, jediný ^m pronárod na zemi, jehož Bůh si ho přišel vykoupit za lid a tak si ⁿ učinil jméno! Pro něj ^o vykonals veliké a hrozné věci, ^p pro svou zemi ^p, před svým lidem, který sis vykoupil z Egypta, ^q z pronárodů, z jeho bohů ^q. ²⁴ Pevně jsi podepřel svůj izraelský lid, je tvým lidem navěky. A sám stal ses jim, Hospodine, Bohem.

²⁵ Nyní tedy, Hospodine Bože, potvrď navěky své slovo, které jsi promluvil o svém služebníku a o jeho domu. Učiň, jak jsi promluvil. ²⁶ Ať je navěky veliké tvé jméno, ať se říká: Hospodin zástupů je Bůh nad Izraelem. A dům tvého služebníka Davida ať je před tebou pevný. ²⁷ Neboť ty, Hospodine zástupů, Bože Izraele, jsi svému služebníku zjevil: Vybuduji ti ^r dům. Proto tvůj služebník našel odvahu modlit se k tobě tuto modlitbu. ²⁸ Ano, Panovníku Hospodine, ty sám jsi Bůh, ^s tvá slova jsou pravda ^s. Přislíbil jsi svému služebníku takové dobrodiní. ²⁹ Nyní tedy rač domu svého služebníka požehnat, aby trval před tebou navěky. Vždyť jsi to, Panovníku Hospodine, přislíbil. Tvým požehnáním bude dům tvého služebníka požehnán navěky.“

a-a × 1Pa 17,1. — b-b schrána Hospodinovy smlouvy, 1Pa 17,1. — c :: soudců, 1Pa 17,6 (< šofeté místo šibté, H.). — d × 1Pa 17,6. — e × O'. — f × O', 1Pa 17,12. — g-g × 1Pa 17,13. — h-h tomu, který byl před tebou, 1Pa 17,13 ∼ O' (přede mnou). — i od sebe (od své tváře), V. — j Jeho, O' (3×). — k přede mnou, O'. — l-l pk volný; ješto jest to povaha lidská, K < V; shlédli jsi na mne, jako bych byl člověk vysoké hodnosti, 1Pa 17,17. — m :: jiný, O' (< 'achér místo 'ečhád, H.); × V. — n tak V; nebo jemu, sr O' (obojí = ló, H.). — o dosl. pro vás. — p-p když jsi vypudil, O', 1Pa 17,21. — q-q národy a stany, O' (< ... 'áhálím místo 'eloháv, H.); [z] národu a jeho boha, V; jinak 1Pa 17,21n. — r :: 3. os. m. sg, 1Pa 17,25. — s-s × 1Pa 17,26.

{1nn} // 1Pa 17 {2} : 2S 5,11 {5} 1Kr 5,17 [= 3 K] 1Pa 22,8 {6} 1Kr 8,16 : Iz 66,1; : Ex 40,34n Joz 18,1 {7} Lv 26,12 Dt 23,15 [= 14 K] {8} 1S 16,11n {9} 1S 18,14; : Gn 12,2 {10} Ž 80,9 : Iz 60,21 {11} Sd 2,16 : 1Kr 11,38 {12} 1Kr 8,20 {13} 1Kr 5,19 [= 5 K] : Za 6,12; 1Pa 28,7 Ž 89,5 : Iz 9,6 [= 7 K] {14} Ž 2,7 89,27 > Žd 1,5; Ž 89,31—37 {15} :: 1S 15,23.26 {16} Ž 72 {18} : 1S 18,18 {20} : 1S 16,7 {22} : Ž 86,8; Dt* 32,39 {23} Dt 4,34 : Ž 33,12; : Ex 9,16; Ž 44,3n {24} : Gn 17,7n {26} : 1Kr 18,36 {27} : Iz 50,5 {28} Nu 23,19 J 17,17 {29} : 2S 23,5 Iz 55,3

¹⁻³ Údobí klidu chce David využít k *vybudování 'domu'* pro Boží schránu. Doba putování už minula, zaslíbení o zemi zaslíbené se stalo skutečností. Celá situace se změnila natolik, že víra a naděje, soustředěné do svatyně putujícího lidu, do stanu setkávání, pozbyly konkrétního opodstatnění. Avšak vybudování chrámu předpokládalo značné změny v představách a v postoji Izraele: Hospodin dosud nebyl vázán na žádnou lokalitu. Chrámová stavba jako by ho spoutávala a dávala k dispozici králi a lidu. Právě 'královská svatyně' se měla stát sídlem Hospodinovy schrány. Zdá se, že i Davida vedla k postavení chrámu snaha vyjádřit královskou výjimečnost a vtisknout svatyni královský ráz, zajistit si věhlas a budoucnost.

Přítomnost proroků na královských dvorech v Izraeli svědčí o tom, že ani král není svrchovaným pánem a poslední instancí. Poprvé se zde setkáváme s *prorokem Nátanem*, který i nadále Davida provází a zasahuje do jeho rozhodování. Zpočátku souhlasí s královým návrhem postavit Hospodinu chrám — jako by i on byl podroben vůli pomazaného krále.

⁴⁻¹⁷ Hospodinovo slovo z *nočního prorokova vidění* však náhle mění jak Nátanův postoj, tak i Davidovy plány. Hospodin, Bůh poutníků, nikdy dům nevyžadoval a nepotřeboval. On putuje se svým lidem, nespoután místem ani časem váže se zcela dobrovolně na Izraele a z lásky k němu uzavírá s ním smlouvu života (Mal 2,5). Pro svůj lid učinil vše, aby mohl žít v bezpečí. Jako zahradník strom, tak Hospodin 'zasadil' Izraele a pečuje o něj (sr Ž 80,9.16 Iz 5,1nn).

Davida povolal Hospodin za vévodu, prokazoval mu dohodinu a dal mu i příslib, že s ním bude také nadále. David však není ničím bez Božího lidu. Zaslíbení daná jemu patří i svěřenému stádu. Veliké jméno a věhlas, oddech a odpočinutí dává Bůh *Davidovi kvůli Izraeli*, aby tento lid mohl svobodně a pokojně žít. Posláním krále je 'vycházet a vcházet' před lidem (sr vč Ž 121,8), to znamená za lid bojovat, vysvobozovat jej a chránit. Král je s lidem spojen, takže s ním tvoří 'jedno tělo' (2S 5,1). V Davidově postavení je tak rehabilitováno království, které si lid vynutil (1S 8,4nn), a je mu zajištěna budoucnost. Ne David Hospodinu, ale *Hospodin Davidovi* vybu-

duje 'dům', královskou dynastií. Setkáváme se zde s jinou tradicí než v 1S 8. S tradicí, která viděla v královském zřízení odvrát od Hospodina, zápasí tradice druhá, pro kterou je království zřízením Božím. Jejich protiklady se ovšem nikdy zcela nevyrovnaly, nebylo by správné je zastírat.

Výrazu 'dům' se v bibli užívá v několikrátém významu: 1. dům jako kterákoliv budova, 2. dům jako chrám, 3. dům jako rod či rodina, 4. dům jako královská dynastie (sr též 'dům duchovní' čili církev, Mt 16,18 Žd 3,6 1Pt 2,5).

Vybudovat dům Hospodinu nebude však úkolem Davidovým, protože prolil příliš mnoho krve (1Pa 22,8). Ti, kdo přežili babylónské zajetí, viděli v této zprávě kromě odkazu na Davidova syna Šalomouna navíc příslib, že přijde *jiný Davidův Syn*, dobrý pastýř a kníže pokoje (Ez 34,23n Mt 1,1 Ř 1,3).

Slova, že 'Hospodin bude Davidovu synu Otcem a on mu bude synem', vycházejí z korunovační liturgie, kdy nastolovaný král byl slavnostně *za Božího syna prohlašován* (Ž 2,7). V Izraeli při nastoupení na trůn ohlašoval prorok králi, že Hospodin jej sice adoptoval za svého syna, že tedy stojí ve zvláštním vztahu k Hospodinu, se zvláštním posláním prostředníka, avšak že zároveň i jako král je podroben kázní a bude za neposlušnost trestán stejně jako všichni ostatní, a proto se nesmí nad nikoho vyvyšovat. I král je zcela závislý na Božím milosrdenství. Jen tímto milosrdenstvím je zajištěn davidovský rod, s nímž má Hospodin ještě zvláštní záměr v budoucnosti. Právě toto zaslíbení silně ovlivnilo vývoj událostí v Judsku a v Jeruzalémě, kde na rozdíl od severního Izraele i přes četné zmatky a zvrácenosti přece jen nedocházelo — až na výjimky — ke krvavým revolucím a zvrátům. Severní království si však navzdory zvrátům a revolucím udrželo daleko víc charisma-tický ráz než judské.

¹⁸⁻²⁹ Davidova *královská modlitba* (král při ní sedí!) je odpovědí na slovo prorokovo. David přijímá Boží zamítnutí své žádosti, přiznává, že je bezvýznamný a že jedině Boží milost jej drží a pozdvihuje a otvírá mu výhled do budoucnosti. Slavnostním oslovením 'Panovníku Hospodine' připomíná Boží svrchovanost a také sám se jí podrobuje. Hospodin svými činy

dostatečně zjevil svou jedinečnost a výjimečnost a učinil jedinečným i svůj lid, o nějž bojoval s bohy a pronárody a který vykoupil z otroctví; tomuto lidu dal život a naději. Stal se mu Bohem a Izrael se stal jeho lidem. Tento vztah udržuje a obnovuje svými zásahy do života svého lidu.

Označení Davida jako *Hospodinova služebníka* ('můj služebník') nevyjadřuje jenom závislost a poslušnost, zkrátka vztah pána a otroka, ale je především titulem označujícím výsadní postavení krále jako svědka Božího slova a Božích činů uprostřed lidu.

II. DAVIDOVA ŘÍŠE

1. DAVID ROZŠÍŘUJE PANSTVÍ HOSPODINOVO

a) Vítězství nad okolními národy

8,1—14

Vítězstvím nad okolními nepřátelskými národy rozšiřuje král David hranice svého království.

8 ¹ Potom David porazil Pelištejce a podrobil si je. Zbavil ^a Pelištejce ^cvlády ^b nad mateřským městem Gát ^c. ² Porazil i Moábce a přeměřil je provazcem; rozkázal jim ulehnout na zem, dva ^d provazce jich odměřil k usmrcení, jeden ^d celý k zachování při životě. Tak se Moábci stali Davidovými otroky a odváděli dávký. ³ David porazil také Hadad-ezera, ^e syna Rechóbova ^e, krále Sóby, když táhl, aby se zmocnil ^f řeky Eufratu. ⁴ David zajal jeho ^g sedm set jezdců ^g a dvacet tisíc pěšáků. Všechny koně k vozům David ochromil a ponechal koně jen ke stu vozům. ⁵ Hadad-ezerovi, králi Sóby, přišli na pomoc Aramejci z Damašku. David pobil z Aramejců dvaadvacet tisíc mužů. ⁶ Pak David umístil do damašského Aramu výsostná znamení. Tak se i Aramejci stali Davidovými otroky a odváděli dávký. Hospodin Davida zachraňoval, ať šel kamkoli. ⁷ David

také pobral zlaté štíty, které měli Hadad-ezerovi služebníci, a přinesl je do Jeruzaléma ^h. ⁸ Z Betachu ^{ch} a z Berótaje ⁱ, Hadad-ezerových měst, pobral král David velké množství mědi i.

⁹ Když Toí ^k, král Chamátu, uslyšel, že David porazil celé vojsko Hadad-ezerovo, ¹⁰ poslal Toí ^k svého syna Jórama ^l ke králi Davidovi s poselstvím pokoje a s blahopřáním ^m k jeho boji s Hadad-ezerem, že jej porazil. Hadad-ezer vedl totiž s Toím války. Joram s sebou přinesl stříbrné, zlaté a měděné předměty. ¹¹ I ty král David zasvětil Hospodinu; zasvětil je spolu se stříbrem a zlatem ode všech podmaněných pronárodů, ¹² od Aramejců ⁿ, Moábců, Amónovců, Pelištejců, Amáleka, i z kořisti od Hadad-ezera, syna Rechóbova, krále Sóby. ¹³ Tak si David získal jméno, když se vracel po porážce osmnácti tisíc Aramejců ⁿ v ^o Solném údolí ^o. ¹⁴ I v Edómu umístil výsostná znamení, ^p umístil výsostná znamení po celém Edómu ^p. Všichni Edómci se stali Davidovými otroky. Hospodin Davida zachraňoval, ať šel kamkoli.

^a dosl. vzal z ruky. — ^b dosl. otěže. — ^{c-c} Gát a jeho vesnice, 1Pa 18,1; tributu, O' V; *meṭeg ḥā'ammā*, H. > Meteg Amma, K. — ^{d,d} dva, dva, O'; jeden, jeden, V. — ^{e-e} × 1Pa 18,3. — ^f dosl. vztáhl ruku. — ^{g-g} :: 1000 koní k vozům a 7000 jezdců, O', 1Pa 18,4. — ^h + a Šúšak, egyptský král, je pobral, když přitáhl proti Jeruzalému ve dnech Rechabeáma, syna Šalomounova, O'. — ^{ch} Masbak apod., O'; z Tibchatu, 1Pa 18,8 (< *mi-ṭebach* místo *mi-betach*, H.). — ⁱ z vybraných měst, O'; z Kúnu, 1Pa 18,8. — ^j + z ní udělal Šalomoun měděné moře, sloupy a umývadla i všechno nádobí, O'. — ^k Toú, O' V, 1Pa 18,9n (v.9n). — ^l :: Jeddúrana, O'; Hadóráma, 1Pa 18,10 (< *hadad-rám?*). — ^m + a s díky, V. — ⁿ :: Edómci, O' P, 1Pa 18,11n (< *'edóm* místo *'arām*, H.; v.12n). — ^{o-o} O' nepřekládá: Gaimela (< *gé' mejach*, H.), Gebelem apod. — ^{p-p} × 1Pa 18,13

[1nn] // 1Pa 18,1—13 [2] :: 1S 22,3n [3] : 1S 14,47 [4] : Joz 11,6,9 2Kr 23,11 Ž 20,8 [11] : Ž 96,7n [13] Ž 60,2 [14] : Gn 27,40 Nu 24,18 Ž 108,10

¹⁻⁸ David definitivně porazil Pelištejce, kteří tak dohráli svou úlohu a už nikdy potom vážněji neohrožovali Izraele. Nejasná je zpráva, co vlastně David Pelištejcům odňal. Septuaginta a Vulgáta mluví o tributu, který Pelištejci zřejmě vybírali; Kraličtí záhadný výraz nepřekládají a myslili patrně na určitou lokalitu. Tak to jednoznačně chápe mladší tradiční vrstva za-

chycená v 1Pa: Gát bylo jedno z městských království pelištejských (sr 1S 6,17), tedy 'mateřské město' (řecky *métro-polis*). Odtud pocházel Goliáš (1S 17,4), sem se uchýlil David před Saulem (sr vk 1S 21) — a Gát brzy nato přestává být uváděno jako pelištejské město. Zdá se tedy, že 1Pa 18,1 správně vykládá nejasný text z 2S 8,1.

Krutá porážka Moábců — byly usmrceny dvě třetiny mužů — sice divně kontrastuje s dobrodiním, které Moábcí prokazovali pronásledovanému Davidovi a jeho domu (1S 22,3n), avšak výrazně svědčí o králově úsilí zabezpečit zaslíbenou zemi před nájezdy obávaných sousedů. Moáb patřil k národům, jejichž náboženství bylo pro Izraele zvláště nebezpečné a přitažlivé (sr Nu 25). Proto na rozdíl od Edómu nebo Egypta platí vůči Moábu velice přísná ostražitost (Dt 23,4—8 [= 3—7 K]). S Moábem nesměl Izrael uzavřít žádnou smlouvu. Tím se snad zčásti vysvětlí Davidův tvrdý postup vůči nim.

Ani pro boj *proti Hadad-ezerovi* se neuvádějí konkrétní důvody (sr 1S 14,47). Území Soba leželo na sever od Damašku, na úpatí Antilibanónu. Ukořistěné koně, kteří v tehdejších vojenských představovali obrovskou sílu, David ochromil (sr Joz 11,6.9) a tak zlikvidoval válečnou potenci nebezpečných Aramejců. Hlavním důvodem ovšem bylo místo koňů ve slunečním kultu (sr 2Kr 23,11). Větší než vojenské nebezpečí bylo pro Izraele nebezpečí náboženské.

Moábcí i Aramejci se stali *Davidovými vasaly* a museli mu odvádět tribut (sr Sd 3,18). Pobrání značné kořisti a umístění výsostných znamení dokumentuje Davidovo naprosté vítězství.

⁹⁻¹⁴ Po vítězství nad Hadad-ezerem se před Davidem skláněl *chamátský král*, jehož území se rozkládalo asi 200 km severně od Damašku.

V komentářích zůstává bez povšimnutí *jméno prince Jó-ráma*, pokud se neupravuje na Hadórám podle 1Pa 18,10. A přece právě jméno Jó-rám s theoforickou složkou *jó* = *jahve*, tj. Hospodin, podává vysvětlení o smyslu Davidových válek. 'Hospodinova je celá země' (Ex 19,5) a známost jeho jména má proniknout do všech národů (sr Za 9,2). Královský syn se svým jménem představuje jako vyznavač Hospodinův. Ryzost jeho víry může

být brána v pochybnost, protože Rám bylo epithetem boha Hadada. Znamená Vznešený. Tedy: Jó-rám = 'Hospodin je Vznešený', případně: 'Hospodin je Hadadem'. Po smutných zkušenostech Izraele s aramejskými sousedy v následujících staletích se jméno princovo snadno změnilo v *Hadó-rám* tj. 'Hadad je Vznešený'. To ovšem nemění nic na skutečnosti, že starší vrstva tradiční mluví o Jó-rámovi. Až tak daleko na sever pronikla zásluhou Davidovou známost Hospodinova jména.

Podle v.13 zvítězil David nad Aramejci *v Solném údolí*. Údolí tohoto jména však známe jen na východ od Beer-šeby. Aramejci však byli severními sousedy Izraele; hned v dalších verších se vskutku mluví o Edómu. Septuaginta proto čte i zde ve v.13 Edómci místo Aramejci (v hebrejštině tu je jen nepatrný rozdíl mezi hláskou *r* a *d*). Podobně i 1Pa 18,12. Také *Edóm* se stal vasalským státem.

Biblické podání spatřuje ve všech Davidových vítězstvích doklad Hospodinovy pomoci a záchrany, nikoli projev Davidovy zdatnosti a chytrosti. Zaznívá tu motiv z doby Soudců: porobený Izrael volal k Hospodinu, který jej zachraňoval tím, že povolával soudce — vysvoboditele (sr Sd 2,16). *Nejde tedy o výboje* k rozšíření vlastního území či k prokázání vojenské a politické převahy, nýbrž o boje Hospodinovy, jimiž je šířena známost Hospodinova jména. David bojuje za právo Božího lidu na zaslíbenou zemi, za bezpečí a svobodu Izraele. Dobyta území nepřipojuje k žádnému izraelskému kmeni, ale podřizuje je přímo sobě jako vasalské státy.

Sumární údaje o bojích a vítězstvích, jaké nacházíme v Joz 12 Sd 1 2S 8 a jinde, neodpovídají našemu pojetí historie. Na účet jednoho vítěze či jednoho tažení se připisují *i úspěchy pozdější*. To proto, že postava vítěze (Jozue, soudcové, David) se stává typem, který patří víc do teologie než do historie (v Joz 12 nebo Sd 1 je převzetí zaslíbené země teologickým pojátkem, za Davida jím je manifestace Hospodinova panství). Vítězství náleží Jozuovi, soudcům nebo Davidovi podle toho, jak jsou teologicky hodnocena. Nelze tedy podle těchto údajů stanovit rozsah zaslíbené země v určitém časovém úseku, tedy ani říše Davidovy.

b) Davidovi služebníci

8,15—18

Seznam Davidových vůdců, rádců a kněží.

¹⁵ David kraloval nad celým Izraelem a zjednával právo a spravedlnost všemu svému lidu. ¹⁶ Jóab, syn Serújin, byl vrchním velitelem, Jóšafat, syn Achílúdův, byl kancléřem. ¹⁷ Sádok, syn Achítúbův, a ^q Achímelek, syn Ebjátarův ^q, byli kněžími. Serajáš ^r byl písařem. ¹⁸ Pak tu byli Benajáš, syn Jójadův ^s, a Keretejci a Peletejci. Davidovi synové byli kněžími ^t.

^{q-q} Ebjátar, syn Abímelekův, P (sr 20,25); Abímelek..., 1Pa 18,16. — ^r Asa, O' (apod.); Šavša, 1Pa 18,16 (Susa, K; sr Šiša, 1Kr 4,3). — ^s + byl rádcem, O'; + byl nad (Keretejci...), P T V 1Pa 18,17 (sr 2S 20,23). — ^t tak H.; knížaty, O' P T > K.

(15nn) // 1Pa 18,14—17 : 2S 20,23—26 (15) Ž 78,72 (16) 1Kr 4,3 (17) 2S 15,24; 1S 22,20; 1Kr 2,27 (18) 1Kr 1,44; 2S 15,18 20,7

^{15—18} Ve výčtu *Davidových služebníků* — ministrů stojí na prvním místě Jóab, vojevůdce, dále Jóšafat, rádcce a kancléř, Sádok a Achímelek jako kněží, Serajáš, kronikář a písař, a nakonec Benajáš, velitel Davidovy osobní gardy, v níž byli převážně cizinci (Keretejci = 'Krétané', Peletejci = Pelištejci).

Kněz *Achímelek*, syn Ebjátarův, je potomek rodu *Éliho* ze Šíla (1S 1,3 4,15nn). Jeho otec Ebjátar se jediný zachránil, když Saul dal povražit šílenské kněžstvo (1S 22). Utekl tehdy k Davidovi, u něhož od té doby pobýval. Popravený Achímelekův děd se rovněž jmenoval Achímelek a byl synem Achítubovým (1S 22,20). Podle 1Kr 2,27 vypověděl král Šalomoun Ebjátara, syna Achímelekova, a na jeho místo dosadil Sádoka. — Achítub, jehož synem je Sádok, není totožný s Achítubem z *Éliova* rodu. *Sádok* byl snad původně jeruzalémským knězem El Eljóna čili Boha nejvyššího a teprve po dobytí Jeruzaléma přešel k Davidovi; nasvědčovalo by tomu i jeho jméno Sádok (*g-d-q* = být spravedlivý), připomínající též jméno někdejšího jeruzalémského krále Malkí-sedeka (Gn 14,18nn).

Také údaj o *synech Davidových* — kněžích je nejasný. Ze starých versí jej bez úpravy přejímá jen Vulgáta. Septuaginta překládá, že byli knížaty u dvora. Rovněž jiní vykladači v nich vidí knížata, ale jako takoví byli i kněžími. Kněžská služba ještě nebyla omezena na kmen Léviůvců (sr Sd 17,5).

c) David a Mefibóšet

9,1—13

Král se ujímá Jónatanova chromého syna a vrací mu vše, co patřilo Saulovi.

9 ¹ David se zeptal: „Zdalipak zůstal ještě někdo ze Saulova domu? Rád bych mu prokázal milosrdenství kvůli Jónatanovi.“ ² K Saulovu domu patřil otrok jménem Síba. Toho předvolali k Davidovi. Král mu řekl: „Ty jsi Síba?“ On odpověděl: „Tvůj otrok.“ ³ Král se otázal: „Už nezůstal ze Saulova domu nikdo? Rád bych mu prokázal Boží milosrdenství.“ Síba králi odpověděl: „Je tu ještě Jónatanův syn, zchromený na nohy.“ ⁴ Král se otázal: „Kde je?“ A Síba králi řekl: „Ten je v Lódebaru, v domě Makíra, syna Amielova.“ ⁵ Král David ho dal tedy přivést z Lódebaru, z domu Makíra, syna Amielova. ⁶ Když Mefibóšet, syn Jónatana, syna Saulova, přišel k Davidovi ^a, padl tváří k zemi a klaněl se. David řekl: „Mefibósete!“ On pravil: „Zde je tvůj otrok.“ ⁷ David mu řekl: „Neboj se. Rád bych ti prokázal milosrdenství kvůli Jónatanovi, tvému otci. Vrátil ti všechna pole ^b tvého děda Saula ^c a ty budeš každodenně jíst u mého stolu.“ ⁸ On ^d se poklonil a řekl: „Co je tvůj služebník, že ses obrátil k mrtvému psu jako jsem já?“ ⁹ Král předvolal Síbu, sluhu Saulova, a řekl mu: „Všechno, co patřilo Saulovi a celému jeho domu, jsem dal vnukovi ^e tvého pána. ¹⁰ Ty mu budeš obdělávat půdu, ty se svými syny a svými otroky budeš dodávat chléb k obživě pro vnuka ^e svého pána. Mefibóset, vnuk ^e tvého pána, bude každodenně jíst u mého stolu.“ Síba měl patnáct synů a dvacet otroků. ¹¹ Odpověděl králi: „Vše, co král, můj pán,

svému otroku přikázal, tvůj otrok splní, ačkoli Mefibóšet může jíst u méhoⁱ stolu jako jeden z královských synů.“¹² Mefibóšet měl malého syna jménem Míku. Celé osazenstvo Síbova domu bylo Mefibóšetovými otroky.¹³ A tak sídlil Mefibóšet v Jeruzalémě, neboť každodenně jídal u krále stolu. Kulhal na obě nohy.

^a + králi, O'. — ^b sg, H. O'. — ^c dosl. otce, ∞ V; otce tvého otce, O'. — ^d Mefibóšet, O'. — ^e dosl. synovi, syna [v.9n]. — ^f (a... jedl u) Davidova, O'.

[1] 1S 20,14n [2] 2S 16,1 [3] 4,4 [4] 17,27 [7] :1Kr 2,7
2Kr 25,29 [10n] :: 2S 19,29n (= 28n K) [12] 1Pa 9,40 [13] v.3

¹⁻¹³ Jestliže je kapitola 9. zařazena hned za kapitolu 8. o Davidově říši, naznačuje se tím, že král chce dát do pořádku i *vnitřní záležitosti* ve svém království. Z otázky, zda žije ještě někdo ze Saulova domu, je patrné, že nedával sledovat příslušníky Saulovy rodiny a že je tedy nepodezíral z přípravy nějakého spiknutí. David nezapomíná na sliby dané věrnému příteli Jónatanovi.

Mefibóšet žil v Lódebaru (= Nestojí za řeč) v Zajordání u Makíra, který patřil mezi stoupence Davidovy [17,27]. Motiv Mefibóšetovy odloučenosti biblické podání neuvádí. Poslední Saulův potomek, od dětství chromý, je dokladem Božího soudu nad Saulovým domem.

Majetek Saulova rodu nebyl konfiskován. Království nepokročilo ještě natolik, aby rušilo izraelské *dědické právo*, stanovené a chráněné Hospodinovým zákonem. Saulovy statky spravoval jeho otrok Síba. V době nepřítomnosti posledního Saulovce Mefibóšeta hospodařil ovšem patrně pro sebe. Proto mu nyní vadí výslovný králův rozkaz; v Davidově nabídce, že Saulův potomek bude jíst u královského stolu, vidí spíše omezení a dohled než dobrodiní. Jeho vychloubané ujišťování, pro krále téměř urážlivé, napovídá, že toužil stát se pánem Saulova dědictví sám, a to se mu později aspoň zčásti podařilo [2S 16,1—4 19,25—31 [= 24—30 K]]. Síba v dané chvíli jedná jako Mefibóšetův 'ochránce'. Proto říká, že by Mefibóšet mohl jíst i u jeho stolu, čímž by vlastně byl na něm zcela závislý.

David, věren smlouvě uzavřené s Jónatanem, přijme Mefibóšeta *ke svému stolu* jako příslušníka královské rodiny. Tak se Saulův potomek dostává z lódebarského ústraní na královský dvůr. Bydlí v Jeruzalémě a Síba se svými syny a otroky se mu z krále příkazu starají o majetek.

Třikrát se v této kapitole opakuje obrat '*prokázat milosrdenství*' [v.1.3.7]. Svědčí o způsobu, jakým se David jako král snaží řešit vnitřní rozpory (sr též 10,2). Zobrazuje tak vládu Hospodina, Boha shovívavého ke všem a nesmírně milosrdného.

d) Vítězství nad Amónovci

10,1—19

Zhanobení svých posílů ztrestá král výpravou proti Amónovcům a jejich aramejským spojencům.

10 ¹ Potom se stalo, že zemřel^a král Amónovců a po něm se ujal království jeho syn Chanún^b. ² I řekl David: „Prokáži milosrdenství Chanúnovi, synu Náchašovu, jako prokázel jeho otec milosrdenství mně.“ David tedy poslal své služebníky, aby ho jejich prostřednictvím potěšil v zármutku nad otcem. Davidovi služebníci přišli do země Amónovců. ³ Amónovští velitelé však svého pána Chanúna podněcovali: „Tobě se zdá, že David chce uctít tvého otce? Že k tobě poslal těšitele? Neposlal David své služebníky k tobě proto, aby prozkoumal město^c, aby je mohl oblehnout a vyvrátit?“ ⁴ Chanún dal tedy Davidovým služebníkům oholit polovinu brady a uříznout polovinu roucha až k zadkům a tak je propustil. ⁵ Když to oznámili Davidovi^d, poslal jim naproti, protože ti muži byli velice zhanobeni. Král jim nařídil: „Zůstaňte v Jerichu, dokud vám brady neobrostou; pak se vrátíte.“

⁶ Amónovci viděli, že se Davidovi zošklivili. Proto poslali k Aramejcům z Bét-rechóbu a Aramejcům ze Soby^e a najali za mzdu dvacet tisíc pěšáků, od krále z Maaky^f tisíc mužů a od

Íš-tóba dvanáct tisíc mužů. ⁷ Když to David uslyšel, poslal Jóaba s celým vojem bohatýrů. ⁸ Amónovci vytáhli a seřadili se k boji u vchodu do brány^g. Aramejci ze Soby a Rechóbu a Íš-tób a Maaka stáli stranou v poli. ⁹ Když Jóab spatřil, že má proti sobě bitevní řady zředu i zezadu, vybral si nejlepší ze všech izraelských mladíků a seřadil je proti Aramejcům. ¹⁰ Zbytek lidu podřídil svému bratru Abíšajovi a seřadil jej proti Amónovcům. ¹¹ Řekl: „Budou-li mít Aramejci nade mnou převahu, přijdeš mi na pomoc. Budou-li Amónovci mít převahu nad tebou, přijdu ti já na pomoc.“ ¹² Vzchop se! Vzchopme se! Za náš lid, za města^h našeho Boha. Hospodin nechť učiní, co uzná za dobré.“ ¹³ Jóab a lid, který byl s ním, se dali do boje proti Aramejcům; ti před ním utekli. ¹⁴ Když Amónovci viděli, že Aramejci utíkají, utekli také oni před Abíšajem a vešli do města. Jóab nechal Amónovce a přišel do Jeruzaléma.

¹⁵ Když Aramejci viděli, že jsou Izraelem poraženi, ¹ opět se shromáždili. ¹⁶ Hadad-ezer vydal rozkazⁱ, aby vytáhli též Aramejci za Řekou^j. ^k Ti přišli do Chélamu^k. V jejich čele byl Šóbak^l, velitel Hadad-ezerova vojska. ¹⁷ Oznámili to Davidovi a on shromáždil celý Izrael, překročil Jordán a přišel do Chélamu. Aramejci se seřadili proti Davidovi a bojovali s ním. ¹⁸ Aramejci se však dali před Izraelem na útěk. David pobil koně od sedmi set aramejských vozů a čtyřicet tisíc jezdců. Zabil také Šóbaka^l, velitele vojska; ten na místě zemřel. ¹⁹ Když všichni králové, Hadad-ezerovi služebníci, viděli, že jsou Izraelem poraženi^m, uzavřeli s Izraelem příměří a sloužili mu. Aramejci se pak už báliⁿ jít Amónovcům na pomoc.

a +| Náchaš, 1Pa 19,1. — b × 1Pa 19,1. — c zemí, 1Pa 19,3. — d + o těch mužích, O', 1Pa 19,5. — e × O' (část rpp); + a Rechóbu, O'B. — f :: Amáleka, O'B. — g města, 1Pa 19,9. — h :: sg, V. — i-i poslali posly, 1Pa 19,16. — j + Chalamak, O'. — k-k × 1Pa 19,16; a přivedl jejich vojsko, V. — l Šófak, 1Pa 19,16.18. — m + báli se a prchlo [jich] 58.000 před Izraelem, V. — n nechtěli, 1Pa 19,19.

{1nn} // 1Pa 19,1—19 {2} : 1S 11,1 {3} : 2S 3,25 {4} : Ž 109,4n; : Iz 20,4 47,2n {7} 2S 23,8nn {13} : Ž 68,2 {19} 2S 8,6

¹⁻⁵ David chce udržovat *dobré styky* se všemi sousedními národy, a to i s Amónovci, východními sousedy Izraele. Jeho

předchůdce Saul s nimi musel bojovat, protože tehdy nebezpečně ohrožovali Boží lid (1S 11) jako už v době soudců (Sd 11). Po smrti krále Náchaše (Náchaš = Had [nebo Věštec?], snad titul amónovských panovníků) posílá David *soustrastné poselství* králi novému, Náchašovu synu Chanúnovi.

Amónovci však *podezírají Davida* a jeho posly z mocenských nároků a z pokusu o proniknutí do země, a proto jeho posly zohaví a zneuctěné je posílají zpátky. Oholení vousů bylo velikou potupou, neboť plnovous byl znakem mužnosti a důstojnosti. Rovněž ustřížení pláště a odhalení zadku bylo nesmírnou urážkou nejen pro vyslance, ale i pro samotného krále Davida.

⁶⁻¹⁴ Po tomto činu si Amónovci uvědomují, čeho se dopustili a jaké následky mohou očekávat. Dodatečně se jim ujasňuje, že jim hrozí válka. Proto se obracejí *k Aramejcům o pomoc*. Neuzavírají s nimi spojeneckou smlouvu, která by je také vázala, užívají jen jejich žoldnéřského vojska.

Proti této *amónovsko-aramejské koalici* vytáhne Davidova garda vybraných bohatýrů. V jednání Amónovců nevidí David jen vlastní urážku, ale potupu celého Izraele. Jóabova výzva před bojem ukazuje velikost nebezpečí. Jóab se dovolává Hospodina, který má rozhodnout, stejně jako ve svatých bojích Hospodinových. Ke skutečnému boji snad ani nedošlo. Aramejci a po nich i Amónovci před Jóabem utekli.

¹⁵⁻¹⁹ Na závěr je připojena ještě jedna zpráva, jakési opakování údajů z 2S 8. David vítězí nad spojenými silami mezopotámských Aramejců, podřízených králi *Hadad-ezerovi*. Tentokrát táhne do boje celý Izrael pod velením samotného krále Davida.

David upevňuje své království a zajišťuje jeho hranice. Vytváří velkou a *mocnou říši*, do níž patří i pohanské národy. Na tuto slavnou dobu, kdy známost jména Hospodinova pronikla daleko ke všem sousedům Izraele, naráží svými slovy ještě po staletích prorok (sr vk Za 9,1—8).

2. DAVID TĚŽCE ZHŘEŠÍ

a) Davidův pád

11,1—27

David se dopouští cizoložství s Batšebou a dává odstranit jejího muže Urijáše Chetejského:

11 ¹ Na přelomu roku, v době, kdy králové^a táhnou do boje, poslal David Jóaba a s ním své služebníky i celý Izrael, aby hubili^b Amónovce a oblehli Rabu. David však zůstal v Jeruzalémě.

² Jednou k večeru vstal David z lože a procházel se po střeše královského domu. Tu spatřil se střechy ženu, která se právě omývala. Byla to žena velmi půvabného vzhledu. ³ David si dal zjistit, kdo je ta žena. Ptal se: „Není to Batšeba^c, dcera Eliáмова^č, manželka Chetejce Urijáše?“ ⁴ David pak pro ni poslal posly. Ona k němu přišla a on s ní spal; očistila se totiž od své nečistoty. Potom se vrátila do svého domu. ⁵ Ta žena však otěhotněla a poslala Davidovi zprávu: „Jsem těhotná.“ ⁶ David vzkázal Jóabovi: „Pošli mi Chetejce Urijáše.“ Jóab tedy poslal Urijáše k Davidovi. ⁷ Urijáš k němu přišel a David se ho ptal, jak se daří Jóabovi, jak se daří lidu a jak se daří v boji. ⁸ Pak řekl David Urijášovi: „Zajdi do svého domu a umyj si nohy.“ Urijáš vyšel z královského domu a za ním nesli královský dar. ⁹ Urijáš však ulehl se všemi služebníky svého pána u vchodu do královského domu^d a do svého domu nezašel. ¹⁰ Když oznámili Davidovi, že Urijáš do svého domu nezašel, otázal se David Uriáše: „Což jsi nepřišel z cesty? Proč jsi tedy nezašel do svého domu?“ ¹¹ Urijáš Davidovi odpověděl: „Schrána, Izrael i Juda sídlí v stáncích, můj pán Jóab i služebníci mého pána táboří v poli. A já bych měl vstoupit do svého domu, jíst a pít a spát se svou ženou?“ ^e Jakože jsi živ^e, jakože živa je tvá duše, něčeho takového se nedopustím!“ ¹² David Urijášovi řekl: „Pobuď tu ještě dnes, zítra tě propustím.“ Urijáš tedy zůstal v Jeruzalémě toho dne i na zítří. ¹³ David ho pozval, aby s ním jedl a pil, a opil ho. On

však večer vyšel a ulehl na svém loži se služebníky svého pána. Do svého domu nezašel.

¹⁴ Ráno David napsal Jóabovi dopis a poslal jej po Urijášovi. ¹⁵ V tom dopise psal: „Postavte Urijáše do nejtuzšího boje a pak od něho ustupte, ať je zabit a zemře.“ ¹⁶ Jóab tedy obhlédl^ě město a určil Urijášovi místo, o kterém věděl, že tam jsou vybraní válečníci. ¹⁷ Vtom vytrhli muži města a bojovali s Jóabem. Z lidu padlo několik Davidových služebníků, též Chetejec Urijáš našel smrt. ¹⁸ Jóab poslal Davidovi^f zprávu o všem, co se v té bitvě stalo^g. ¹⁹ Poslovi přikázal: „Vypovíš králi všechno o té bitvě.“ ²⁰ On ti v návalu královského rozhovření jistě vytkne: Proč jste bojovali tak blízko města? Což jste nevěděli, že z hradeb střelíte? ²¹ Kdo zabil Abímeleka, syna Jerúbešetova^h? Nebyla to žena, která na něho svrhla ze zdi mlýnský kámen, takže umřel v Tebesu? Proč jste se přibližovali k hradbám? Pak řekneš: Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev.“ ²² Poselⁱ šelⁱ, přišel k Davidovi a oznámil všechno, s čím ho Jóab poslal^k. ²³ Posel Davidovi řekl: „Ti muži byli v přesile a vytrhli proti nám do pole, ale my jsme na ně dotírali až do vrat brány.“ ²⁴ Vtom lučištníci začali z hradeb na tvé služebníky střílet a několik královských služebníků usmrtili. Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev.“ ²⁵ David řekl poslovi: „Vyříd Jóabovi: Nepokládej to za nic zlého, vždyť meč požírá tak i onak. Zesil svůj boj proti městu a zboř je. — Posilni ho!“

²⁶ Když Uriášova žena uslyšela, že její muž Urijáš je mrtev, naříkala nad svým manželem. ²⁷ Jakmile však pominul smutek, David pro ni poslal, přijal ji do svého domu a stala se jeho ženou. Porodila mu pak syna. Ale v očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal.

^a tak qr O' V aj, a 1Pa 20,1; :: poslové, kt (< mal'ákím místo mel'ákím, qr). — ^b + zemi, 1Pa 20,1. — ^c Beer-šeba, O' (Bérsabee přepisem z Béthsabee); Bat-šúa, 1Pa 3,5. — ^č Eliab, O'; Amiel, 1Pa 3,5. — ^d × O'. — ^{e-e} × O'. — ^ě tak H. i O'; oblehl, K < V. — ^f králi, O' (některé rpp). — ^g + aby to bylo řečeno králi, O'B. — ^h Jerobaal, O' V (sr Sd 7,1nn). — ⁱ + Jóabův, O'. — ^j + ke králi do Jeruzaléma, O'. — ^k + všechno o bitvě. Tu se David rozzlobil na Jóaba a řekl poslovi (opakují se slova z v.20n), O'.

[1] // 1Pa 20,1 [2] : Mt 5,28 [3] 2S 23,39 [4] :: Ex 20,14 Lv 20,10 Dt 22,22; Lv 15,19 [14] : 1Kr 21,8—10 [15] :: Ex 20,13 [21] Sd 9,53; Sd 6,32

¹ Jóab vede *trestnou výpravu* proti Amónovcům; David zůstává doma. Amónské město Raba (sr Joz 13,25) bylo sídelní město královské (2S 12,27—30); jeho část se nazývala 'Město vod' (12,27), protože leželo buď na tekoucí vodě anebo jeho hrad byl vybudován nad rybníkem (K^eB). Je také možné, že jde o potok *sěl 'amman* a o citadelu, která se dosud tyčí nad městem Ammanem (Hertzberg).

O čase trestné výpravy je údaj nejasný: hebrejský obrat (*t^ešúbat ha-šānā*) může znamenat jednak 'po uplynutí roku', jednak tu část roku, v níž se obvykle vedly války; v překladu jsme se přidrželi novodobých vykladačů, kteří mají na mysli 'přelom roku', tzn. *dobu novoroční*, posvátnou a bezpochyby i vhodnou pro vojenská tažení.

Král *David se tažení nezúčastní*, zůstane v zvětví královského paláce. Králové ve starém Orientě zpravidla vedli vojsko do boje, šli vpředu (1S 8,20 1Kr 22,29n, sr Nu 27,17). V Izraeli šlo navíc o boj Hospodinův, na němž se Hospodinův pomazaný měl podílet.

²⁻⁴ Davida svedly na scesti jeho oči při *podvečerní procházce*, k níž 'vstává z lože'. Starý Orient neznal 'pracovní dobu' pro žádného svobodného člověka, tím méně pro krále; každý pracoval, jak se mu to hodilo. V době poledního žáru lidé odpočívali, protože se ani pracovat nedalo. Podvečer byl dobou, kdy Izraelci vystupovali na ploché střechy svých domů, aby zde za příjemného vánku odpočívali, přemýšleli, modlili se.

O ženě, kterou spatřil, je řečeno, že byla 'velmi půvabná' (sr Est 2,2). *Ženino omývání* je podle užitých výrazů (v.2 a 4) očišťování rituální, nejspíše po menstruaci. Ovšem způsob omývání, viditelně v blízkosti paláce, asi nebyl zcela v pořádku (sr Ez 23,40). Král zjišťuje ženinu totožnost prostřednictvím služebníků. Buď ji vůbec neznal anebo si spíše ověřuje svou domněnku. Je-li její muž jedním ze třiceti Davidových důstojníků (2S 23,39) a bydlel-li v sousedství královského paláce, mohl ji král znát aspoň od vidění. I když král jedná prostřed-

nictvím posluš a tedy ne zcela tajně, má celá věc zůstat utajena. Proto žena opět odchází domů.

⁸ Batšebin muž, *Chetejec Uriáš*, má sice jméno pravověrného Izraelce ('*úri-jáhú* = Hospodin je [mým] světlem), ale je důsledně označován jako 'Chetejec'. Nebyl tedy svým původem ze žádného z izraelských pokolení. Ještě prorok Ezechiel mluví o 'chetejském' původu Jeruzaléma (Ez 16,3,45), dá se proto předpokládat, že Uriáš patřil k obyvatelům starého Jebúsu (2S 5,6nn) a připojil se k Davidovi, když město dobyl. Sice se praví, že Jebús obývali Jebúsejci, ale už z el-amárnských tabulek (14. stol. př. Kr.) se dozvídáme o chetejském vladaři Jeruzaléma Abdí-chipovi. Vládnoucí vrstvu v městě zřejmě tvořili Chetejci, kteří pronikli k jihu ze své starší oblasti syrsko-mezopotámské. V Davidových službách nacházíme i jiné cizince, zvláště Gátany, Keretejce a Peletejce, původem všechno Pelištejce (2S 15,18), kteří nejen uznali Davida za svého krále, nýbrž i Hospodina za svého Boha, sr věrnost Itaje Gátského (15—19—22). Zdůrazňuje-li podání u Uriáše stále jeho chetejský původ, tedy nesporně proto, aby vyzdvihlo věrnost tohoto cizince, který se v poslušnosti Božích zákonů nedá zviklat ani královým svodem ani touhou po manželce.

⁵⁻¹³ Král v Izraeli nestojí mimo zákon nebo dokonce nad zákonem, ale naopak je *pod Hospodinův zákon* postaven jako první (Dt 17,18nn), je vázán poslušností k němu. A tento zákon vyhlašuje za cizoložství trest smrti (22,22). Proto sotvaže David zvěděl, že Batšeba je těhotná, hledá východisko. Předvolává Uriáše. Předběžné otázky mají zastřít hlavní Davidovu starost a vlastní účel Uriášova pobytu v Jeruzalémě. Chtěl zaříditi věci tak, aby Uriáš vešel ke své ženě a spal s ní. Tím by se ovšem provinil proti předpisům Zákona o bojích Hospodinových (sr Dt 20,7 1S 21,6 [= 5 K]) a propadl by smrti (sr Bič, Palestina I. 320n). Uriáš však nabídku nepřijme, zná Boží zákon a chce jej plnit.

Rodokmen Ježíše Nazaretského dává Uriášovi čestné místo (Mt 1,6), kdežto jméno Batšeby zcela vynechává; nahrazuje je obratem 'z té, která byla Uriášova'.

¹⁴⁻¹⁷ Králi jeho *lest nevyjde*. Uriáš proto musí zemřít. Jeho smrt má však být tak zamaskována, aby na krále nepadl ani stín podezření. Utajený hřích plodí hřích další. Na hlavu královu padá nejen krev Uriáše, nýbrž i druhých padlých.

^{18–25} Velitel pošle zprávu o vykonaném rozkazu po svém poslu. Jóab poslu vysvětluje, co a jak má vypovědět. Nařizuje, aby nejprve vylíčil průběh boje i s netaktickým přitrhnutím ke hradbám. Úmyslně mu velí, aby podal také zprávu o smrti několika Davidových bohatýrů. Jóab jako by se tím zříkal odpovědnosti. Tak si myje ruce i před poslem, když klade do úst Davidových zmínku o Abímelekovi. Věděl, že to je nerozum, ale plnil rozkaz. A když král vzplane hněvem, má posel zmínit smrt Urijášovu. Septuaginta má delší text, v němž líčí scénu před králem skoro doslova tak, jak to Jóab očekával. V hebrejském textu naproti tomu posel mluví po svém a krátce a ihned připojuje dovětek o smrti Urijášově. A podle toho zní i králova odpověď, v níž uklidňuje Jóaba a vyzývá k dobytí města.

²⁶ⁿ Nářek nad mrtvým trval v Izraeli obvykle sedm dní (Gn 50,10 — nad Jákobem, 1S 31,13 — nad Saulem). Po jejich uplynutí se Batšeba stane zákonitou manželkou Davidovou. Před lidmi je všechno v pořádku, před Soudcem nejvyšším je však velmi zlé, co David provedl.

b) Davidovo pokání

12,1—25

Prorok Nátan ohlašuje králi Boží soud a vede ho k sebepoznání. V narozeném Šalomounovi dostává David novou naději.

12 ¹ Hospodin poslal k Davidovi Nátana^a. Ten k němu přišel a řekl mu: „V jednom městě byli dva muži, jeden boháč a druhý chudák. ² Boháč měl velmi mnoho bravu a skotu. ³ Chudák neměl nic než jednu malou ovečku, kterou si koupil. Živil ji, rostla u něho spolu s jeho syny, jedla z jeho skývy chleba a pila z jeho poháru, spávala v jeho klíně a on ji měl jako dceru. ⁴ Tu přišel k bohatému muži návštěvník. Jemu bylo líto vzít nějaký kus ze svého bravu či skotu, aby jej připravil poutníku, který k němu přišel. Vzal tedy ovečku toho chudého muže a připravil ji muži, který k němu přišel.“ ⁵ David vzpla-

nul proti tomu muži náramným hněvem. Řekl Nátanovi: „Jakože živ je Hospodin, muž, který tohle spáchal, je synem smrti!“ ⁶ A tu ovečku nahradí čtyřnásobně^b zato, že něco takového spáchal a neměl soucitu.“

⁷ Nátan Davidovi odvětil: „Ten muž^c jsi ty! Toto praví Hospodin, Bůh Izraele: Já jsem tě pomazal za krále nad Izraelem a já jsem tě vytrhl ze Saulových rukou. ⁸ Dal jsem ti dům tvého pána a do tvé náruče ženy tvého pána, dal jsem ti dům^d Izraelův i Judův, a kdyby ti to bylo málo, přidal bych ti^e mnohem víc^e. ⁹ Proč jsi pohrdl Hospodinovým slovem a dopustil ses toho, co je v jeho očích zlé? Chetejce Urijáše jsi zabil mečem a jeho ženu sis vzal za manželku, zavraždils ho mečem Amónovců. ¹⁰ Nyní se už nikdy nevyhne meč tvému domu, protože jsi mnou pohrdl a vzal jsi ženu Chetejce Urijáše, aby ti byla manželkou.“

¹¹ Toto praví Hospodin: Hle, já způsobím, aby proti tobě povstalo zlo z tvého domu. Před tvýma očima vezmu tvé ženy a dám je tomu, kdo ti je blízký; ten bude s tvými ženami spát^f za bílého dne^f. ¹² A ačkoli tys to spáchal tajně, já tuto věc učiním před celým Izraelem, a to^g za dne^g.“ ¹³ David Nátanovi řekl: „Zhřešil jsem proti Hospodinu.“ Nátan Davidovi pravil: „Týž Hospodin hřích z tebe přenesl. Nezemřeš. ¹⁴ Poněvadž jsi však touto věcí zavinil, aby nepřátelé Hospodina znevažovali, syn, který se ti narodí, musí zemřít.“

¹⁵ Nátan pak odešel do svého domu. I zasáhl Hospodin dítě, které Davidovi porodila Urijášova žena, takže těžce onemocnělo. ¹⁶ David hledal pro chlapce u Boha^h milost a tvrdě se postil, pak šel domů a ležel přes noc na zemiⁱ. ¹⁷ Starší jeho domu k němu přistoupili, aby ho zvedli ze země, on však nechtěl, ba ani s nimi chléb nepojedl. ¹⁸ Sedmého dne dítě zemřelo. Davidovi služebníci se mu báli oznámit, že dítě zemřelo. Říkali: „Když dítě bylo ještě naživu, domlouvali jsme mu, ale neuposlechl nás. Jak bychom mu teď mohli říci: Dítě zemřelo? Provedl by něco zlého.“ ¹⁹ Když David viděl, že si jeho služebníci šeptají, porozuměl, že dítě zemřelo. David se tedy svých služebníků zeptal: „Dítě zemřelo?“ Odvětili: „Zemřelo.“ ²⁰ A David vstal ze země, umyl se, pomazal se, převlékl si oděv,

vešel do Hospodinova domu a klaněl se^l. Pak vstoupil do svého domu a požádal, aby mu předložili chléb, a jedl. ²¹ Jeho služebníci mu pravili: „Jak můžeš takto jednat? Dokud dítě bylo naživu, postil ses a plakal^k. Jakmile dítě zemřelo, vstaneš a jíš chléb^l.“ ²² Odvětil^m: „Dokud dítě ještě žilo, postil jsem se a plakal, neboť jsem si říkal: Kdoví, zda se Hospodinⁿ nade mnou neslituje a zda dítě nezůstane naživu. ²³ Ted' zemřelo. Proč bych se měl postit? Což je mohu ještě navrátit k životu? Já půjdu k němu, ale ono se ke mně nevrátí.“ ²⁴ Pak David potěšil svou ženu Batšebu, vešel k ní a spal s ní. I^o porodila syna a on^p mu dal^p jméno Šalomoun. Toho si Hospodin zamíloval ²⁵ a ohlásil^q skrze proroka Nátana, že ho mají pojmenovat Jedidjáš (to je Hospodinův miláček) kvůli Hospodinu.

a + proroka, O' P. — ^b sedminásobně, O'. — ^c + který to učinil, O'. — ^d dcery, P [[<] *benót* místo *bét*, H.]. — ^{e-e} dosl. to i ono. — ^{f-f} dosl. před očima tohoto slunce; an každý na to hledí, K. — ^{g-g} dosl. před sluncem; všichni známé, K. — ^h Hospodina, V T. — ⁱ + v žitném rouchu, O' [mnohé rpp]. — ^j + jemu, O'. — ^k + a bděl, O'. — ^l + a piješ, O'. — ^m + David, O'. — ⁿ Bůh, P. — ^o + otěhotněla, O'. — ^{p-p} ona dala, P T. — ^q dosl. poslal.

(1) : Ž 51,2; 2S 14,5 (6) : Ex 21,37 (= 22,1 K) L 19,8 (7) : Kr 20,40 (9) : 1S 15,19; 1Kr 15,5; 2S 11,1,15 (10) : 13,28 18,14 1Kr 2,24n 2Kr 25,7 (11) : Dt 28,30; 2S 16,22 (13) : 24,10 Ž 32,5 51,3n; : Mi 7,18 Ez 18,21—23 (14) 2S 11,27 (16) : 13,31 (24) : Mt 1,6

¹⁻⁶ Krále si po příkladu okolních národů vyžádal Izrael zklamaný zvrhlými soudci (1S 8,3—5). Hospodin přání lidu vyhověl (8,7), ale bude svého krále střežit sám. Proto posílá své mluvčí, proroky, kdykoli král zapomene na svou podřízenost a vymkne se z poslušnosti jeho zákona (Dt 17,18n), kdykoli ze sebe udělá svrchovaného pána (sr 1Kr 21,17nn). Zakročí tedy i proti jinak věrnému Davidovi, když propadne žádostivosti a dopustí se zločinu. Davidovi dal za strážce a rádce proroka Nátana. Od počátku své vlády (2S 7,2) až do konce (1Kr 1,8) má k němu král plnou důvěru. Prorok ve jménu Božím napomíná krále, aby probudil jeho spící a otupělé svědomí. Podobenství, které vypravuje, má zasáhnout soudcovský cit

a smysl pro spravedlnost. Král je přece první soudce v zemi. Příběh Davida pobouří. Ve spravedlivém hněvu vynáší trest smrti nad boháčem a stanoví náležitou náhradu škody (sr Ex 21,37 [= 22,1 K]).

⁷⁻¹⁴ Teprve když král pozná a odsoudí zločin, *obviní ho* prorok přímo do očí. Hospodin učinil Davida prvním v Izraeli, vyprostil ho z moci posedlého krále Saula, předal mu královský dvůr a dal mu do správy i obě části země. Hospodinu vděčí za vše, co má a čím je. Proto je obviněn z pohrdnutí Božím slovem a ze zpronevěry na svěřeném poslání.

Pro každého člověka je těžké pokařit se a uznat svou vinu. Právě to však David učinil. Neobořil se na nepohodlného proroka, ale ponížil se a *svou vinu vyznal*. Prorok mu nato ohlašuje odpuštění. David nezemře; do nedozírna se však potáhnou důsledky jeho pádu. Odpuštění hříchu nemusí vždy znamenat likvidaci jeho následků. Úplná náprava lidských pádů nastane až v budoucím království, zatím však pro lidský hřích přechází spleť pádů a pokut do dalších a dalších pokolení. Hřích je v bibli vždy zcela osobní, ale svými důsledky zasahuje celé společenství a ovlivňuje i budoucnost.

¹⁵⁻²⁵ Vyřízením rozsudku nad Davidem i nade vším, co David jako král ztělesňuje, je úloha prorokova skončena. David hledá novou milost. Hospodin je sice přísný, je však také milosrdný. David v těžké nemoci svého dítěte spatřuje projev Božího hněvu. Výraz, jímž se vyjadřuje Boží zásah do života novorozeněte (H. *n-g-p* = parazit, zasáhnout), se běžně užívá například o egyptských ranách (Ex 7,27 [= 8,2 K] 8,17 [= 21 K] 12,23 Joz 24,5 Iz 19,22) i o zasažení jedinců (1S 25,38 — Nabal; 26,10 — Saul; Jb 19,21 — Jób). Když David pozná, že je ruka Hospodinova vztažena proti němu, podstoupí půst a koří se před svým soudcem až do prachu. Týden postu a sebeponížení je pro něho *zápasem o Boží slitování* nad dítětem. Když se rozsudek ukáže nezměnitelným a dítě zemře, král hned půst ukončí, po očištné koupeli vejde do svatyně a pak ve svém paláci přijme pokrm. Služebníci, kteří se báli oznámit králi smrt dítěte, žasnou nad tímto chováním. V Davidově sebeponížení a postu spatřovali projev žalu a beznaděje. Král jim

musí vyložit pravý smysl svého jednání: bojoval o novou milost i o pochopení a přijetí Boží vůle (sr Mt 26,39.42). Odnětím dítěte rozhodl Bůh neodvolatelně. Král snad mohl vidět ve smrti syna smírčí oběť, pro kterou se vrací čas milosti nejen pro něho, ale i pro Batšebu. Nová naděje pro ženu - matku může přijít ovšem jen s novým synem.

Jméno druhého dítěte, *Šalomouna* (H. Šelómó = Pokojný), svědčí o tom, že král prožil omilostnění. Některé staré verze navrhují číst, že jméno mu dala matka (P, T). Druhé jméno *Jedidjáš*, uváděné jenom zde, potvrzuje, že původní Boží vztah ke králi se nezměnil, že jej i nadále bude provázet Boží milost a láska.

Zmínku o proroku Nátanovi ve spojitosti s druhým jménem Šalomounovým chápou někteří vykladači (Wellhausen, Budde, Nowack; při malé změně textu) jako doklad, že David si pro proroka poslal, aby ho pověřil výchovou svého syna (sr úzký vztah Šalomouna k proroku Nátanovi, 1Kr 1).

Obě kapitoly — 11 a 12 — jsou pro Boží lid *názorným poučením*: 1. Královské zřízení, i když je na trůnu král Bohem vyvolený, v sobě skrývá veliká pokušení, jimž nedokáže čelit ani zbožný vladař. 2. Král není svrchovanou normou; nad ním i nad královstvím je Boží zákon. 3. Nepostradatelným strážcem Božího práva a Boží spravedlnosti je prorok, jenž tlumočí Hospodinovy výroky a soudy, a tak chrání krále, království i lid. 4. Jediným východiskem pro krále i pro lid, když se provinili, je přijmout Boží soud a nastoupit cestu pokání.

c) Pokoření Amónovců

12,26—31

Jóab dobývá sídelní město Rabu, předává však velení Davidovi, aby triumf patřil králi.

²⁶ Jóab bojoval proti Rabě Amónovců; dobýval královské město. ²⁷ I poslal Jóab posly k Davidovi s hlášením: „Bojoval jsem proti Rabě a dobyl jsem Město vod. ²⁸ Nyní tedy seber

zbytek lidu a polož se proti tomu městu a dobuď je, abych nedobyl to město já, aby nad ním nebylo povoláváno mé jméno.“ ²⁹ David sebral všechny lid, táhl do Raby, bojoval proti ní a dobyl ji. ³⁰ Sňal z hlavy jejich Krále^r korunu, jejíž zlato s drakemem vážilo talent. Bývala pak na hlavě Davidově. Z města odvezl též velké množství kořisti. ³¹ Lid, který byl v něm, odvedl a postavil k pilám, železným špičákům a železným sekýrám a převedl je do cihelny^s. Tak naložil se všemi městy Amónovců. Pak se David i všechny lid vrátili do Jeruzaléma.

^r jejich krále + Melchola (apod.; < Milkoma; × O'A), O'. — ^s pk ne-
jistý.

(26) 2S 11,1 1Pa 20,1 : Jr 49,2 Dt 3,11

^{26–31} Jóabovo hlášení o dobytí amónské metropole a žádost o vojenského zálohy pod velením Davidovým se zdůvodňuje tím, že králi přísluší *pocta vítěze*, jehož jméno bylo povoláváno nad dobytým městem.

Ukořistěná koruna o váze asi 60 kg, která pak byla 'na hlavě' Davidově, budí pochopitelné rozpaky vykladačů, a to i tehdy, budeme-li počítat s tzv. 'lehkým' talentem o poloviční váze. Čtení Septuaginty: „vzal korunu jejich krále Melchola“ naznačuje, že šlo o korunu *božstva Milkoma*. Lze usuzovat, že byla umístěna na soše krále jako božského reprezentanta. Když David nad Amónem zvítězil, stal se pro Amónce božským reprezentantem on. Není vyloučeno, že byla postavena nějaká jeho socha nebo znamení a na to byla koruna vložena. Tak usuzuje Daněk (Dobové pozadí, 108): „Oba božské nositele koruny lze si představit jen in effigie“, tedy jako sochy nebo pomníky. Je však možný i jiný výklad: koruna jako insignie vlády nad Amónem byla zavěšena nad královským trůnem podobně jako baldachýn. David sňal korunu, která bývala 'nad hlavou' (i tak je možno číst hebr. 'al-róšó) amónského krále a dal ji nad svůj trůn, takže nyní byla 'nad hlavou' Davidovou.

Tyto staré stopy, které nebyly pozdějšími úpravami zcela zahlazeny, dávají nahlédnout do pozadí textu. V Rabě nešlo o vítězství politické, leda v závěrečné fázi boje, nýbrž o rozhodující *porážku amónského kultu*. David, který s korunou pře-

bírá i správu města a země (v.31), prosazuje Hospodinovo panství nad pohanskou svatyní, jak vysvítá i z nutných důsledků: z porobeného obyvatelstva činí nevolníky, určené k nádenické práci.

III. DAVID A ABŠALÓM

1. ROZKLAD V DAVIDOVĚ RODINĚ

a) Amnón a Tamar

13,1—22

Davidův syn Amnón zneuctí Abšalómovu sestru Tamar a uvede na sebe zášť jejího bratra.

13 ¹Potom se přihodilo toto: Davidův syn Abšalóm měl krásnou sestru jménem Tamar. Do ní se zamiloval Davidův syn Amnón. ²Amnón se tak soužil, že až pro svou sestru Tamar onemocněl; byla to panna a Amnónovi připadalo nemožné něco si s ní začít. ³Amnón však měl přítele jménem Jónadaba, syna Davidova bratra Šimey. Jónadab byl muž velmi protřelý. ⁴Ten se ho zeptal: „Proč tak den ode dne chřadneš, královský synu? Nepovíš mi to?“ Amnón mu odpověděl: „Miluji Tamaru, sestru svého bratra Abšalóma.“ ⁵Jónadab mu poradil: „Ulehni na lůžko a předstírej nemoc. Tvůj otec se na tebe přijde podívat a ty mu řekneš: Prosím, ať přijde má sestra Tamar a posilní mě jídlem. Ale ať dělá ten posilující pokrm před mýma očima, abych se mohl dívat a jíst z jejích rukou.“ ⁶Amnón tedy ulehl a předstíral nemoc. Král se na něho přišel podívat. Amnón králi řekl: „Prosím, ať přijde má sestra Tamar a udělá před mýma očima dvě srdíčka, abych se z její ruky posilnil.“ ⁷David poslal k Tamarě do domu vzkaz: „Jdi, prosím, do domu svého bratra Amnóna a udělej mu posilující pokrm.“ ⁸Tamar tedy šla do domu svého bratra Amnóna. On ležel. Vzala těsto, uhnětla je a před jeho očima udělala srdíčka a připravila je.

⁹Pak vzala pánev a vyklopila je před něj, ale on odmítal jíst. Poručil: „Ať jdou všichni pryč!“ Všichni tedy šli pryč. ¹⁰Pak řekl Amnón Tamarě: „Přines ten posilující pokrm do pokojíka a já se posilním z tvé ruky.“ Tamar vzala srdíčka, která udělala, a přinesla je do pokojíka svému bratru Amnónovi. ¹¹Když k němu však přistoupila, aby mu dala jíst, uchopil ji a řekl jí: „Pojď, spi se mnou, má sestro!“ ¹²Odvětila mu: „Ne, můj bratře, neponižuj mě! To se v Izraeli přece nedělá! Nedo-pouštěj se té hanebnosti!“ ¹³Kam bych se poděla se svou potupou? A ty budeš v Izraeli jako nějaký hanebný bloud. Promluv nyní s králem, on ti mě neodepře.“ ¹⁴On však neustoupil a neposlechl; zmocnil se jí, ponižil ji a spal s ní. ¹⁵Pak ji však Amnón začal převelice nenávidět. Není-li, kterou k ní pocítoval, byla větší než láska, kterou ji miloval. Amnón jí poručil: „Ihned odejdi!“ ¹⁶Řekla^a mu: „Nemám proč. To, že mě vyháňáš, je mnohem větší zlo než předešlé, jehož ses na mně dopustil.“ Ale on ji nechtěl slyšet. ¹⁷Zavolal mládence, který^b mu posluhoval^b, a poručil: „Ať ji hned ode mne vyvedou! A zavři za ní dveře.“ ¹⁸Měla na sobě pestře tkanou suknicí; takové řízy totiž oblékaly královské dcery panny. Jeho sluha ji tedy vyvedl a zavřel za ní dveře. ¹⁹Tamar si posypala hlavu prachem a roztrhla pestře tkanou suknicí, kterou měla na sobě, položila si ruku^c na hlavu a odcházela s úpěnlivým nářkem. ²⁰Její bratr Abšalóm se jí zeptal: „Nebyl s tebou tvůj bratříček Amnón? Ale teď, má sestro, mlč. Je to tvůj bratr, nepřipouštěj si to k srdci.“ Osamělá Tamar se usídlila v domě svého bratra Abšalóma. ²¹Když král David uslyšel o všech těchto věcech, velice vzplanul^d. ²²Abšalóm už nepromluvil s Amnónem ani v dobrém ani ve zlém. Abšalóm totiž Amnóna nenáviděl, protože ponižil jeho sestru Tamar.

a + Tamar, O'. — b-b byl představeným jeho domu, O'. — c ruce, O' V. — d + ale nezarmoutil (nechtěl zarmoutit, V) ducha svého syna Amnóna, neboť jej miloval, že byl jeho prvorozený, O' V.

{1} 2S 3,2n; 1Pa 3,9 {9} 1S 17,13 {11n} :: Lv 18,9 20,17 {12} :Dt 22,21 {18} :Gn 37,3

¹⁻¹⁰Nátanovo proroctví se začne plnit nečekaným způsobem. Ve službě Božího soudu je vztah jednoho z Davidových

synů k nevlastní sestře. Oba mají téhož otce, ale různé matky: *Amnón* je synem jizreelské Achínóamy (2S 3,2), *Támar* dcerou gešúrské princezny Maaky. S neblahým případem otcovým má synův hřích jedno společné: převrácený vztah ke krásné ženě.

Chorobnost a síla *Amnónovy vášně* se jeví v jeho chřadnutí. Támarina nedosažitelnost není zdůvodněna jejím blízkým příbuzenstvím (sr Lv 18,9 20,17), nýbrž jejím panenstvím. Amnónovi však jeho bratranec Jónadab, muž velmi protřelý, poradí, aby předstíral nemoc a žádal, aby Támar přišla a připravila mu posilující pokrm.

Druh *pokrmu je vyznačen jménem 'srdíčka'* (H. *l'bibót*). Byly to patrně koláče ve tvaru srdce, jimž asi býval pro jejich tvar přikládán magický účinek.

^{11–22} Bratrovu žádostivost označí Támar týmž výrazem (H. *n'ebálá*) jako Dínini bratři zneuctění své sestry: bezbožnost, *hanebnost* (zhanobil, Gn 34,7). Zákon tak nazývá hřích dcery, která se dopustila smilství v domě svého otce (zhanobila, Dt 22,21). Támar svého bratra zoufale varuje i vroucně prosí, aby myslel na její i na svůj úděl. Ona zůstane do smrti osamělá a on opovržený v lidu. Prosí ho, aby o ni požádal otce. Sňatek s nevlastní sestrou byl v té době běžný v okolních národech, například v Egyptě, nebyl původně zakázán ani v Izraeli (sr Gn 20,12); zákazy (Lv 18,9 20,17 Dt 27,22) se začaly důsledněji prosazovat až po postavení chrámu.

Zaslepený Amnón svou sestru neuposlechne. A pak propadne bezmeznému zášti vůči své oběti. Vyhání ji a nechce ji ani vidět. Posypání hlavy prachem, roztržení svrchního roucha, ruka na hlavě a pláč jsou výraznými znaky niterného žalu (sr Gn 37,34). Podle nich pozná *Támarin bratr Abšalóm*, co se vlastně stalo. A zřejmě i proto nazývá Amnóna potupně Amnónkem (tak doslovně), jako by řekl 'pěkný bratříček'. Svou sestru vyzývá k mlčením a poskytuje jí ochranu ve svém domě.

Slova 'ponížení, potupa, hanebnost', charakteristická pro toto vyprávění, upozorňují, že to, co se děje, je vzpoura *proti Hospodinovu zákonu*. Snad pouze Támar se snaží dbát na Hospodinovy řády, ale je naprosto bezmocná.

Tento příběh, temný, plný vášně a nenávisti, má smysl

jedině v kontextu. Zlo, jež bylo uvedeno do pohybu, se nedá zastavit; ani král to nedokáže, jeho hněv je zcela neúčinný. Spletité události rozřeší až *Boží soud*, jenž na sebe nedá dlouho čekat.

b) Abšalómova pomsta

13,23—38

Támarin bratr se na Amnónovi dopustí promyšlené vraždy a uprchne do Gešúru.

²³ Po dvou letech se přihodilo, že Abšalóm slavil stříž ovčí v Baal-chasóru, jenž je nedaleko Efrajimu. Abšalóm pozval všechny královské syny ²⁴ a předstoupil před krále s prosbou: „Hle, tvůj otrok slaví stříž. Necht' jde, prosím, král a jeho služebníci s tvým otrokem.“ ²⁵ Král však Abšalómovi odvětil: „Nikoli, můj synu. Všichni jít nemůžeme, nechceme ti být na obtíž.“ A ač na něho naléhal, nechtěl jít, ale požehnal mu. ²⁶ Abšalóm tedy řekl: „Nemohl by s námi jít můj bratr Amnón?“ Král se ho zeptal: „Proč má jít s tebou?“ ²⁷ Ale když Abšalóm na něho naléhal, poslal s ním Amnóna i všechny královské syny ^e.

²⁸ Abšalóm přikázal své družině: „Hleďte, až bude Amnón rozjařen vínem a až vám řeknu: Bijte Amnóna!, usmrťte ho a nebojte se. Je to na můj příkaz. Vzchopte se a buďte stateční!“ ²⁹ Abšalómova družina s Amnónem naložila podle Abšalómova příkazu. Tu se všichni královští synové zvedli, vsedli na mezky a dali se na útěk. ³⁰ Byli ještě na cestě, když Davidovi došla zpráva: Abšalóm pobil všechny královské syny, nezůstal z nich ani jeden. ³¹ Král povstal, roztrhl svá roucha a vrhl se na zem. Všichni jeho služebníci ^f stáli s roztrženými rouchy ^f. ³² Tu se ozval Jónadab, syn Davidova bratra Šimey: „Necht' se můj pán nedomnívá, že usmrtili všechny mládence, syny královské. Mrtev je pouze Amnón. Abšalóm to měl přece v úmyslu ode dne, kdy ponížil jeho sestru Támaru. ³³ Nyní však ať si král, můj pán, nepřipouští k srdci takovou věc, že

všichni královští synové jsou mrtvi. Vždyť mrtev je pouze Amnón.“

³⁴ Abšalóm uprchl. Když se mládenec na hlídce rozhlížel, spatřil, jak vzadu po cestě po úbočí hory přichází mnoho lidí.
³⁵ I řekl Jónadab králi: „Hle, královští synové přicházejí. Jak tvůj služebník pověděl, tak tomu je.“³⁶ Jen to dořekl, hned nato přišli královští synové a dali se do hlasitého pláče; také král a všichni jeho služebníci plakali převelice.³⁷ Abšalóm uprchl a odešel k Talmajovi, synu Amíchúrovu^h, králi Gešúruⁱ. I truchlil Davidⁱ pro svého syna po všechny ty dny.³⁸ Abšalóm uprchl a odešel do Gešúru a byl tam tři roky.

^e + A Abšalóm připravil hody jako hody královské, O' V. — ^{f-f} kteří u něho stáli, roztrhli svá roucha, O' V. — ^g + A strážný přišel a oznámil králi: Vyděl jsem muže sestupující od Choronajim po úbočí hory, O'. — ^h Amíhúda, O' V. — ⁱ + v zemi Machad (apod.), O'. — ⁱ tak V; × H.; král David, O' P.

[23] : Gn 38,12n 1S 25,4 [28] : 1S 25,36; : Lv 20,17 [37] 2S 3,3; 14,23 15,8 Joz 13,11

²³⁻³⁸ Promyšlený krvavý zločin otcův má svůj protějšek v neméně promyšlené vraždě synově. Abšalóm svou pomstou záměrně odloží. Počká dva roky, až se na vše zapomene. K jejímu provedení si zvolí bujnou slavnost stříže (sr Gn 38,12n 1S 25,4). Počítá s tím, že opojení přítomných *usnadní vraždu*. Záměrně také pozve všechny bratry, aby pozvání Amnóna nebylo nápadné a nevzbudilo podezření. A zve i krále, aby se v jeho přítomnosti bratři cítili ještě bezpečnější. Král David se synovu pozvání diví, ačkoli nešlo o nic neobvyklého. Dokonce mu vymlouvá účast bratří a zvláště se pozastavuje nad jmenovitým pozváním Amnóna, jako by něco tušil.

Zpráva o *bratrovražedném krveprolití* dojde do Jeruzaléma dřív než prcháající princové. Septuaginta předpokládá, že nejeli nejkratší cestou (sr od Choronajimu, v.34). Jde-li o Bétchorón, pak si zajeli značně, snad kvůli svému bezpečí; Bétchorón leželo severozápadně od Jeruzaléma.

Zprávou o údajném vyvraždění všech pozvaných je král zděšen. Příznačný je *zášah Jónadabův*. Dal Amnónovi radu (13,3—5), proto mohl tušit Abšalómův tajný úmysl. A také

mohl mít špatné svědomí, že i na něho padá stín obou temných událostí v královské rodině. Proto má za svou povinnost krále těšit a upokojit. Příběh končí návratem princů a pláčem všech.

Abšalóm prchne před otcovým hněvem do země Gešúr. Není to však pro něho cizina. Jako kdysi Jákob našel útočiště u bratra své matky (Gn 28), tak nyní má Abšalóm asyl u otce své matky Maaky, dcery krále Talmaje (2S 3,3).

Příběh o *Abšalómově pomstě* nad Amnónem nechce podat jen jednu z četných tragedií Davidova rodu, ale dává nahlédnout do historie izraelského království, které i v údobí nejlepšího vladaře nese na sobě pokušení a stíny všech království. V pozadí Abšalómova činu je touha po moci, po králování; proto odstraňuje Davidova nástupce Amnóna. Vystupuje však jako mstitel své sestry.

Král David se sice rozezlí, ale nic nevyřeší, ba projevuje až nápadnou *slabost vůči Abšalómovi*. V této spleti choutek, vášní a temných citů vystupují vlastně jenom dva lidé v jasném světle. Je to Jónadab, rádce Amnónův i Davidův, který ví, co chce, a Tamar, která ví, co se smí a co se nesmí v Izraeli, v Božím lidu. Avšak ani jeden z nich nemůže nahradit jasné prorocké slovo; to tu chybí. Právě proto se jeví vše tak neprůhledné, nesmyslné a spletité, že jen stěží lze sledovat Boží plán, který je skryt, ba přímo zasut za lidskými činy a úskoky. Dosud tu není vysvětlení, proč se děje to či ono, ale mezi řádky lze i ze zámlk vyčíst, že Bůh tu uskutečňuje svůj plán navzdory všemu a všem. Je jím nejen prosazení Davidova vhodného nástupce, který by v jeho díle pokračoval, ale především uplatňování Božího zákona nad králem a nad královstvím v Izraeli. Ani král není poslední instancí. Za tímto mistrným vylíčením podvodných násilníků, kteří se nestydatě chtějí zmocnit vlády nad lidem, za lidskými tužbami po trůnu, za úskoky a plány, za zradou a spiknutím lze tušit, jak *se Boží vůle prosazuje* navzdory všemu tomu zlu, jemuž je vydán napospas král i samo království. Je to Boží vůle, aby Izrael mohl žít pod svým králem zbožně a svobodně, plně a radostně. To, že toto úsilí troskotá a uskutečňuje se jenom z malé částky, ukazuje velikost lidské vzpoury a její zhoubné působnosti.

c) Abšalóm omilostněn

13,39—14,33

Jóab získá u Davida milost pro uprchlého Abšalóma a ten se vrací do Jeruzaléma i na královský dvůr.

³⁹ Král David upustil od tažení proti Abšalómovi, neboť Amnónovu smrt oželel.

41 ¹ Jóab, syn Serújin, poznal, že král je Abšalómovi nakloněn. ² Poslal tedy Jóab do Tekóje pro moudrou ženu a řekl jí: „Předstírej smutek, oblékni si smuteční šaty a nemaž se olejem. Vydávej se za ženu, která již po mnoho dní drží smutek nad mrtvým. ³ Předstoupíš před krále a předneseš mu tuto věc.“ A Jóab ji naučil, co má mluvit. ⁴ Tekójská žena to králi řekla ^a. Padla tváří k zemi, klaněla se a zvolala: „Pomoz, králi!“

⁵ Král se jí zeptal: „Co je ti?“ Ona odpověděla: „Ach, jsem ovdovělá žena, muž mi zemřel. ⁶ Tvá otrokyně měla dva syny. Ti se spolu na poli pohádali a nebylo nikoho, kdo by je od sebe odtrhl. Jeden udeřil druhého ^b a usmrtil ho. ⁷ A teď celé příbuzenstvo povstalo proti tvé otrokyni a žádají: Vydej nám bratrovraha, ať ho usmrtíme za život jeho bratra, kterého zavraždil. Ať vyhladíme i dědice ^c. Tak chtějí uhasit i tu jiskřičku, která mi zbývá, aby po mém muži nezůstalo na zemi ani jméno ani potomstvo.“

⁸ Král ženě řekl: „^d Jdi do svého domu a já o tobě rozhodnu.“ ⁹ Ale tekójská žena králi odpověděla: „Králi, můj pane, nechť je ta vina na mně a na domu mého otce, avšak král a jeho trůn ať je bez viny.“

¹⁰ Král prohlásil: „Kdo by proti tobě mluvil, toho přived ke mně a víckrát se tě nedotkne.“ ¹¹ Ona řekla: „Nechť, prosím, král pamatuje na Hospodina, svého Boha, aby krevní mstitel neusiloval dál o zkázu a aby mého syna nezahladili.“ On prohlásil: „Živ je Hospodin, že ani vlas tvého syna nepadne na zem!“ ¹² Žena odpověděla: „Nechť smí tvá otrokyně králi, svému pánu, povědět ještě něco.“ Řekl: „Mluv.“

¹³ Žena pravila: „Proč ty smýšlíš právě tak proti Božímu lidu? Když král vyslovil toto slovo, jako by se obvinil, že neumožnil návrat tomu, kterého zahnal. ¹⁴ Vždyť jsme smrtelní,

jsme jako po zemi rozlitá voda, která se nedá sebrat. Bůh však ^e nechce život odejmout ^e a velmi se rozmýšlí, aby zapuzeného od sebe zapudil nadobro. ¹⁵ Nyní jsem tedy přišla, abych králi, svému pánu, přednesla tuto řeč, protože jsem se bála lidu. Tvá otrokyně si řekla: Promluví ke králi. Snad král prosbu své služebnice splní. ¹⁶ Král zajisté vyslyší a vyprostí svou služebnici z moci muže, který usiluje ⁱ vyhladit mě i s mým synem z Božího ^s dědictví. ¹⁷ ^h Tvá služebnice ^h si řekla: Kéž slovo krále, mého pána, ⁱ přinese uklidnění ⁱ, vždyť král, můj pán, je jako Boží ⁱ posel a rozlišuje dobro a zlo. Hospodin, tvůj Bůh, buď s tebou!“

¹⁸ I odpověděl král ženě: „Nezatajuj přede mnou, nač se tě zeptám.“ Žena řekla: „Mluv, prosím, králi, můj pane.“ ¹⁹ Král se zeptal: „Nemá v tom všem ruce Jóab?“ Žena odpověděla: „Jakože je živa tvá duše, králi, můj pane, nelze uhnout napravo ani nalevo od ničeho, co král, můj pán, vyřkne. Tvůj služebník Jóab to byl, kdo mi dal příkaz a kdo tvou otrokyni naučil všemu, co má mluvit. ²⁰ Jen proto, aby se tato záležitost stočila žádoucím směrem, dopustil se tvůj služebník Jóab této věci. Můj pán je však moudrý, tak moudrý jako Boží posel, a pozná vše, co se na zemi děje.“

²¹ I řekl král Jóabovi: „Hle, již jsem to zařídil. Jdi, přiveď mládence Abšalóma zpátky!“ ²² Tu padl Jóab tváří k zemi, klaněl se a žehnal králi. Řekl: „Dnes tvůj služebník poznal, že u tebe nalezl přízeň, králi, můj pane, když král prosbu svého služebníka splnil.“ ²³ Jóab se hned odebral do Gešúru a přivedl Abšalóma do Jeruzaléma. ²⁴ Ale král nařídil: „Ať se uchýlí do svého domu. Moji tvář nespátí.“ Abšalóm se tedy uchýlil do svého domu a královi tvář nespátřil.

²⁵ V celém Izraeli nebyl nikdo pro svou krásu tak vyhlášený jako Abšalóm. Od hlavy k patě nebylo na něm poskvrny. ²⁶ Když si dával ostříhat hlavu — dával se stříhat koncem každého roku, poněvadž ho vlasy tížily tak, že se stříhat musel —, váha vlasů z jeho hlavy byla dvě stě šekelů královské váhy. ²⁷ Abšalómovi se narodili tři synové a jedna dcera jménem Tamar ^k. Byla to žena krásného vzhledu ^l. ²⁸ Abšalóm bydlel v Jeruzalémě dva roky, aniž spatřil královi tvář. ²⁹ Pak poslal

Abšalóm pro Jóaba, aby ho vyslal ke králi, ale on k němu přijít nechtěl. Poslal pro něho ještě podruhé, ale on zase nechtěl přijít. ³⁰ Proto řekl^m svým služebníkům: „Hledte, Jóab má díl pole vedle mého a má tam ječmen. Jděte a vypalte jej. Abšalómovi služebníci ten dílⁿ vypálili. ³¹ Hned nato se Jóab vypravil do domu k Abšalómovi a vyčítal mu: „Proč tvoji služebníci vypálili díl, který mi patří?“ ³² Abšalóm Jóabovi odpověděl: „Hle, poslal jsem ti vzkaz, abys přišel sem, že tě vyšlu ke králi s dotazem: Proč jsem přišel z Gešúru? Bylo by mi lépe, kdybych tam byl zůstal. Nyní chci spatřit královu tvář. Je-li na mně vina, ať mě vydá na smrt!“ ³³ Jóab předstoupil před krále a oznámil mu to a král dal Abšalóma zavolat. Ten před krále předstoupil a klaněl se před králem^o tváří až k zemi. I políbil král Abšalóma.

a přišla, O' V. — b svého bratra. O'. — c + vašeho, O'. — d + Buř zdráva, O'. — e-e pk nejistý, ∞ P; bere [přijímá] duši, O'; nechce, aby duše zhynula, V. — i podle O' V. — g Hospodinova, T. — h-h Žena, O'. — i-i bude jako oběť, O' V. — j Hospodinův, T. — k:: Maaka, 1Kr 15,2(?). — l + a stane se ženou Šalomounova syna Rechabeáma a porodí mu Abijáše, O'. — m + Abšalóm, O'. — n + Jóabovi služebníci přišli k němu majíce roztržená roucha a řekli: Abšalómovi služebníci vypálili díl (pole), O'. — o + a padl, O'.

(1) 2S 13,39 (2) 2Pa 11,6 Am 1,1 (3) :Ex 4,15 (4) :1S 20,41 25,23; :2Kr 6,26 (7) :Nu 35,19 Dt 19,11n (9) :Gn 27,13 1S 25,24 Mt 27,25; 2S 3,28n 1Kr 2,33 (11) :Nu 35,19; :1S 14,45 Sk 27,34 (13) 1S 13,37n (14) :Ez 18,23 (17) 2S 19,28 (= 27 K) :1S 29,9 (20) v.17 (23) 2S 13,37 (24) :Gn 43,3 (25) :: Iz 1,6 (27) :: 2S 18,18; :: 1Kr 15,2?

¹⁻²⁴ Vrchní velitel Jóab má zájem na *Abšalómově návratu*. Jeho čin posuzoval zřejmě jako oprávněnou pomstu, vždyť sám jednal podobně (3,27). Jakmile zjistil, že David po svém synu vskutku touží, vložil se do věci, aby návrat usnadnil.

Způsob, jaký Jóab vymyslí, připomíná prorocký zásah Nátanův. Příběh má probudit králův cit pro spravedlnost. Žena, kterou si k tomu vybere, pochází z *Tekóje*. Místo bylo vzdáleno asi 10 km od Bét-lechemu směrem jihovýchodním. Pocházel z něho prorok Amos (1,1) a Chíra, jeden ze třiceti sedmi Davidových velitelů (2S 23,26). Toto místo patřilo původně rodu Kálebovu (1Pa 2,24 4,5). Král Rechabeám je opevnil (2Pa

11,6). Jméno jeho obyvatel se objevuje ještě mezi navrátilci z Babylóna (Neh 3,5).

Jóabova poselkyně není uvedena svým jménem. Záleží zřejmě jen na její *moudrosti*, ne na jménu. K vyřízení záležitosti tak choulostivé potřeboval velitel ženu, která uměla věrohodně zahrát úlohu ženy ohrožené, vdovy. Jinak ji sám všemu naučí, co mluvit a jak se obléknout. Vdova byla bez ochrany muže, proto se jejím zastáncem prohlašuje sám Hospodin (Ex 22,21n [= 22n K] Dt 10,17n Ž 68,6); tuto svou pravomoc svěřuje i pozemským soudcům a králům (Iz 1,17 Jr 7,5n). David má být k jednání přinucen tak, aby nemohl couvnout ani uhnout. K tomu slouží smyšlený příběh o bratrovraždě, který navazuje na krvavou událost v královské rodině. Příbuzní v ženině vyprávění jednájí jakoby legálně, takže vdova nemá téměř vyhlídek; přece však se dovolává královského zastání. Zabitím jediného syna by bylo vyhlazeno rodové jméno (sr Dt 25,6). Vdova přitom zdůrazňuje, že krvavou záležitostí nesmí být poskvrněn královský majestát a že ona sama vezme vinu na sebe a na svůj rod, jen když jí syn zůstane zachován. Král celou tuto scénu prohlédne a nařídí Jóabovi, aby přivedl Abšalóma z Gešúru. Avšak přístup k sobě král svému synu za trest odpírá.

²⁵⁻³³ *Abšalóмова krásá* je ošidná tím, že jí chce zneužít k nekalým cílům. V Orientě byl na krále kladen i požadavek vnější tělesné bezvadnosti (sr 1S 9,2). Po smrti nejstaršího bratra si mohl Abšalóm dělat nárok na trůn i pro tuto svou přednost. Pověstně byly jeho vlasy, jež ostříhané vážily 200 šekelů, tj. přes tři kilogramy, počítáme-li s 'těžkým' šekelem o váze 16,6 g; 'lehký' šekel vážil polovinu toho.

Zvláštní světlo vrhají na celý příběh dvě zmínky, jež se obvykle přecházejí mlčením: Abšalóm má mnoho vlasů (H. *šé'ár*); Abšalóm dá vypálit Jóabův díl ječmene (H. *s'órim*). Obě zprávy mají ve vyprávění svou funkci: první ukazuje na Abšalómovu krásu, druhá na jeho až ďábelsky prohnanou agresivitu. Výrazy pro termíny '*vlasy*' a '*ječmen*' pocházejí v hebrejštině ze stejného slovního kořene (*š'-r*); z téhož kořene je odvozeno i slovo pro satyra, kozlovitého démona, i pro esauovskou chlupatost. To vrhá stín na Abšalómovu krásu i světlo na

Davidův zápas. Davidovo království není totiž ohroženo jenom ctižádostivostí jednoho z princů, nýbrž démonickými silami, jak je též patrné ze zprávy o zradě Achítofelově (2S 15,31) a o Abšalómově smrti (18,9.17).

Tři Abšalómovi *synové* nejsou jmenováni. Asi proto, že se nedožili vyššího věku, když si Abšalóm později zřizuje pamětní sloup (2S 18,18), modlářský pomník svému jménu. Jediná *dcera* nese jméno své krásné tety Támary; také ona vyniká krásou.

Nedá se bezpečně tvrdit, že *Maaka, dcera Abišalóмова* (1Kr 15,2.10) a manželka Rechabeáma, syna Šalomounova, tedy synovce Abšalóмова, je totožná s *dcerou Abšalómovou Tamar*. Šlo starší tradiční vrstvě (1Kr) jen o to, odlišným pravopisem jména jejího otce zastřít stopu po vlivu vzpurného Davidova syna? Mladší vrstva tradiční (2Pa 11,20n) se nad jménem Abšalóm nepozastavuje. — S Abšalómovým jménem se ostatně setkáváme i v Žalmech (sr vk Ž 3,1), kde se stává přímo typickým označením nepřítelů davidovského krále.

Pobyt v blízkosti otce je pro syna spíše trestem a hanbou, když *nesmí králi na oči*. Snáší to po dva roky. Pak se domáhá odpuštění způsobem sobě vlastním. Násilím a žhářstvím donucuje Jóaba ke zprostředkovatelské službě a nakonec dosáhne svého. Král ho přijme i omilostní (políbením). Davidovo další jednání a rozhodování bude pod vlivem Jóaba a Abšalóma.

d) Abšalómovo spiknutí

15,1—12

Davidův syn, jenž si vypočítavě získal oblibu u lidu, dává se v Chebrónu provolat králem.

15 ¹ Později si Abšalóm opatřil vůz, koně a padesát mužů, kteří před ním běhali. ² Abšalóm časně vstával a postával při cestě u brány. Každého muže, který měl spor a přicházel ke králi k soudu, si Abšalóm zavolal a vyptával se: „Z kterého jsi města?“ Když odpověděl: „Tvůj služebník je z toho a toho

izraelského kmene“, ³ Abšalóm mu řekl: „Pohled, tvá záležitost je dobrá a správná, ale od krále nemůžeš čekat vyslyšení.“ ⁴ A Abšalóm dodával: „Kdybych já byl ustanoven v zemi soudcem, zjednal bych spravedlnost každému, kdo by ke mně přišel se svým sporem a právní záležitostí.“ ⁵ Když se pak někdo přiblížil, aby se mu poklonil, vztáhl ruku, uchopil ho a políbil. ⁶ Tímto způsobem se Abšalóm choval k celému Izraeli, který přicházel ke králi k soudu. Tak Abšalóm ^a Istivě získával ^a srdce izraelských mužů.

⁷ Když Abšalóm ^b dovršil čtyřicet let ^b, řekl králi c: „Dovol mi jít do Chebrónu splnit slib, který jsem učinil Hospodinu. ⁸ Tvůj služebník totiž, když bydlel v Gešúru v Aramu, učinil takovýto slib: Dá-li Hospodin, abych se vrátil do Jeruzaléma, budu sloužit Hospodinu.“ ⁹ Král mu řekl: „Jdi v pokoji!“ A on hned odešel do Chebrónu.

¹⁰ Abšalóm poslal do všech izraelských kmenů zvědy s rozkazem: „Jakmile uslyšíte polnici, proveďte: Abšalóm se stal v Chebrónu králem!“ ¹¹ S Abšalómem šlo z Jeruzaléma dvě stě mužů. Byli pozváni, šli bezelstně, nic netušili. ¹² Abšalóm též poslal pro Achítofela Gíloského, rádce Davidova, do jeho města Gílo, zatímco připravoval obětní hody. Spiknutí nabývalo síly a s Abšalómem šlo stále více lidu.

a-a dosl. kradl. — b-b Po čtyřech letech, P. — c svému otci, O'.

(1) : 1Kr 1,5 (4) : Sd 9,29 (8) 2S 13,38; : Gn 28,20n (12) : 2S 23,34; Joz 15,51; : Ž 41,10 55,13

¹⁻⁶ Abšalómovy způsoby připomínají pohanské pojetí královské důstojnosti, před nímž varoval Samuel: válečné vozy, jezdcí a heroldi ohlašující příjezd mocnáře (1S 8,11 1Kr 1,5, sr Gn 41,43). Princ chce získat pověst *následníka trůnu*, který má již svou tělesnou stráž. Tento královský syn se neštítí ani těch nejnižších prostředků. Vemlouvá se v přízeň izraelských mužů, kteří přicházejí se svými spory k nejvyššímu soudci země, ke králi. Je zajímavé, že se uchází jen o příslušníky severní části říše. To naznačuje, že už od začátku měl promyšlený plán. Dobře totiž znal vztah severu k Judsku i ke králi Davidovi a hleděl jej ještě více narušit. Užívá k tomu

i pomluv, zlehčuje královu soudcovskou moc a schopnost, sebe však bezostyšně vynáší. Zvláště důvěrně se chová k těm, kteří se mu klaní, objímá je a líbá. Tato taktika je vypočítaná k získání věhlasu vládce a přítele lidu. Obrat 'Istivě získával srdce', dosl. kradl srdce, je netoliko pohádkově barvitý, ale i velice případný (sr Gn 31,20.26). A král vůbec netuší, co se děje v bráně jeho paláce.

⁷⁻¹² Abšalom přikročí ke *spiknutí* ve čtyřiceti letech. Ohniskem se stane Chebrón, v němž asi byla mírná opozice vůči Davidovi od chvíle, kdy odtud odešel do Jeruzaléma (2S 5,5). Svému otci zdůvodňuje Abšalom svou cestu slibem (sr Gn 28,20nn), jež prý učinil za svého pobytu v Gešúru. A král se ho ani neptá na to, proč chce plnit slib až po tak dlouhé době, a důvěřivě ho propouští.

Časový údaj 'když dovršil čtyřicet let' se též překládá 'po čtyřiceti letech', což je nesmyslné. Proto v příklonu k části řecké tradice upravuje Pešito 'po čtyřech letech'. O nic lepší není pokus počítat oněch čtyřicet let od pomázaní Davida na krále, protože to je v rozporu s 2S 5,4n a 1Kr 2,11.

Výraz přeložený slovem 'zvědové' (H. *m^eragg^elím*) pochází z kořene, který znamená 'prochodit' (H. *r-g-l*), projít a prohlédnout město nebo krajinu (Nu 21,32 Dt 1,24 Joz 2,1). Od svého běžného významu (Gn 42,9nn 1S 26,4) se tu liší tím, že *Abšalomovi poslové* nemají jen tak zjišťovat mínění lidu, nýbrž na smluvené znamení polnice mají vyhlásit nového krále obvyklou nastolovací formulí (sr Iz 52,7). Jsou tedy spíše tajnými vyslanci připravujícími vzpouru. 'Spiknutí' (H. *q^eš^er*) je výraz typický pro dobu královskou (sr 1Kr 16,20 2Kr 11,14 12,21 [= 20 K]). Ukazuje na jedno z četných úskalí královského zřízení při sporech o trůn.

Dvě stě hostů pozvaných k obětní hostině není do spiknutí zasvěceno; mají se bezděčně stát samozvancovou družinou. Jeden Abšalomův pomocník je uveden jménem, a to *Achítofel*, snad děd Davidovy ženy Batšeby (2S 11,3 23,34). Trvale žije mimo sídelní město v Gílu a nakonec se projeví jako Davidův úhlavní nepřítel.

2. DAVIDOVO KRALOVÁNÍ OHROŽENO

a) Davidův útěk z Jeruzaléma

15,13—37

Král prchá z města v doprovodu věrných; Sádoka a Chúšaje však posílá zpět s tajným posláním.

¹³ K Davidovi přišel muž se zprávou: „Izraelští muži stojí^d za Abšalomem.“ ¹⁴ Tu řekl David všem svým služebníkům, kteří s ním byli v Jeruzalémě: „Ihned prchněme, jinak nedeme moci před Abšalomem uniknout. Pospěšte s odchodem, aby si nepospíšil on a nedostihl nás, aby na nás nevedl to nejhorší a město nevybil ostrím meče.“ ¹⁵ Královi služebníci králi odvětili: „Ať král, náš^e pán, rozhodne jakkoli, my jsme jeho^č otroky.“ ¹⁶ Král tedy vyšel a celý jeho dům ho následoval. Jen deset ženin král zanechal, aby střežily dům. ¹⁷ Král vyšel a všecken lid^f ho následoval; zastavili se^g u posledního domu^g. ¹⁸ Všichni jeho služebníci přecházeli kolem něho, též všichni Keretejci a všichni Peletejci^h a všichni Gátané, šest set mužů, kteří za ním přišli pěšky z Gátu, přecházeli před králem.

¹⁹ Král oslovil Itaje Gátského: „Proč jdeš s námi i ty? Vrať se a zůstaň s králem. Jsi přece cizinec, vyhoštěný ze svého místa.“ ²⁰ Včera jsi přišel a dnes bych měl chtít, abys jako štvaneč šel s námi? Já jdu, protože jít musím, ty však se vrať se svými bratry zpátky. Milosrdenství a věrnost budⁱ s tebouⁱ.“ ²¹ Avšak Itaj králi odpověděl: „Jakože je živ Hospodin a jakože je živ král, můj pán, kdekoli bude král, můj pán, ať mrtev nebo živ, tam bude i jeho^č otrok.“ ²² David tedy Itajovi odvětil: „Pojď, přejdi úval^k.“ I přešel Itaj Gátský a všichni jeho^l muži a všechny dívky^l, které byly s ním. ²³ Celá země hlasitě plakala, když všecken ten lid přecházel^m. I král přešel Kidrónský úval a všecken ten lidⁿ se ubíral cestou do pouště.

²⁴ A hle, také Sádok šel a všichni lévijci s ním a nesli schránu Boží^o smlouvy^p. Postavili^q Boží schránu a Ebjátar obětoval, až úplně všecken lid z města přešel.

²⁵ Potom král Sádokovi nařídil: „Dones Boží schránu zpět do města. Naleznu-li u Hospodina milost a on mě přivede zpět,

dá mi spatřit ji i^r svůj příbytek^r. ²⁶ Řekne-li: Nelíbíš se mi, nuže, ať se mnou naloží, jak uzná za dobré.“ ²⁷ Dále král knězi Sádokovi řekl: „^sTy jsi přece vidoucí^s. Vrať se pokojně do města i se svým synem Achímaasem a s Jónatanem, synem Ebjátarovým; oba vaši synové ať jdou s vámi. ²⁸ Hleďte, já se budu zdržovat u brodu^t v pustině, dokud mi od vás nepřijde nějaká zpráva.“ ²⁹ Sádok a Ebjátar donesli tedy Boží schránu zpět do Jeruzaléma a zůstali tam. ³⁰ David pak stoupal po svahu Olivové hory, stoupal a plakal, hlavu měl zahalenou a šel bos. I všechen lid, který byl s ním, stoupal se zahalenou hlavou, stoupal a plakal.

³¹ David dostal zprávu: „Achítifel je mezi spiklenci s Abšalómem.“ David pravil: „Hospodine^u, prosím, zhať to, k čemu bude Achítifel radit!“ ³² Když přišel David na vrchol^ú, aby se tam klaněl Bohu, hle, vyšel mu vstříc Chúšaj Arkijský^v s roztrženým rouchem a hlínou na hlavě. ³³ David mu řekl: „Půjdeš-li dál, budeš mi břemenem. ³⁴ Vrátiš-li se do města a řekneš Abšalómovi: ^xKráli, jsem tvým služebníkem^x; dříve jsem byl služebníkem tvého otce, nyní budu služebníkem tvým, překažíš Achítifelovu radu. ³⁵ Vždyť tam s tebou budou kněží Sádok a Ebjátar. O každém slovu z královského domu, které uslyšíš, podáš zprávu kněžím Sádokovi a Ebjátarovi. ³⁶ A jsou tam s nimi jejich dva synové, Achímaas^v Sádokův a Jónatan^v Ebjátarův. Po nich mi vzkážete každé slovo, které uslyšíte.“ ³⁷ Davidův přítel Chúšaj vstoupil tedy do města. Také Abšalóm vstoupil do Jeruzaléma.

^d dosl. srdce (mužů...) je s. — ^e dosl. můj. — ^ě 2. os., H. (v. 15,22). — ⁱ jeho služebníci, O'; Izrael, V. — ^{g-g} u vzdáleného domu, O'; daleko od domu, V. — ^h + a stáli u olivy v poušti; a všechen lid kolem něho přecházel i všichni, kteří s ním byli, všichni bohatíři a všichni válečníci, šest set mužů; ti mu byli k ruce, i všichni Keretejci a všichni Peletejci, O'. — ⁱ ať učiní Hospodin, O' V. — ^j + protože jsi prokázal milosrdenství a věrnost, V. — ^k + se mnou, O'. — ^l služebníci a všechen zástup, O' ∞ V. — ^m + potok Kidrón, O'. — ⁿ + i král, O'. — ^o Hospodinovy, O'. — ^p + od Baitharu, O'. — ^q tak O' V; pk nejistý (:j-g-q hif, H.). — ^{r-r} její krásu, O'. — ^{s-s} :: Hleďte, O' (< ^{re'ú} místo ^{ha-ró'gh}, H.). — ^t Arabót, O' (< ^{'aróbt} [sr 'pustinách', 17,16] místo ^{'abrót}, H.); na pláních, V > K. — ^u + můj Bože, O'. — ^ú Roós, O' [přepis; sr 16,1]. — ^v + Davidův přítel, O'. — ^{x-x} + Tvoji bratři přešli, přešel i král, tvůj otec, po

mně, ale teď jsem tvůj služebník, králi, dovol mi žít, O'. — ^v + syn, O' V (2x).

[13] : Sd 9,3 [14] :: Ž 3,1 [18] 2S 8,18 [19] 18,2; : 27,2 [21] : Rt 1,16n Pr 17,17 [23] : J 18,1 [25] : Ž 43,3 [27] 2S 17,17 1Kr 1,42 [28] 2S 17,16 [31] : 16,23 17,14 [32] Joz 16,2 [34] 2S 16,19; : 17,7 [35n] 17,15—21 [37] : 16,16 1Pa 27,33; 2S 16,15

¹³⁻²² Zpravodaj popisující Davidovu situaci neobviňuje jen Abšalóma, nýbrž *především lid*, jehož důvěra přešla na nového vůdce. Ukazuje králi, že nejen Abšalómová proradnost, ale i nepřízeň některých krajů přivodily krizi.

Služebníci, k nimž David mluví, jsou královští dvořané a úředníci (sr Gn 40,20 41,10 Ex 10,7 2S 10,2). Vedle nich se uvádějí tři skupiny Davidovi oddaných cizinců: *Keretejci, Peletejci a Gátané*. První z nich nejspíše pocházeli z Kréty (z této oblasti přišli i Pelištejci, sr 1S 30,14 Sf 2,5). Zpravidla jsou jmenováni s Keretejci také Peletejci (= Pelištejci; 1Kr 1,38,44). Tvořili královu osobní gardu (2S 8,18). Ačkoli to byli cizozemci, jeví se jako věrnější stoupcí Davidovi — i jeho Boha — nežli rodilí Izraelci (sr vk 11,11). Také třetí část Davidových žoldněřských oddílů, Gátané pod velením Itajovým, pochází podle jména z Gátu a je tedy původu pelištejského (Joz 13,3 2S 6,10n 18,2). Je to důsledek Davidova vítězství nad Goliášem (sr vk 1S 17,9nn 21,11nn [= 10nn K]). Všechny tyto branné síly defilují před Davidem na místě první zastávky, u 'posledního domu', blízko přechodu přes Kidrónský úval.

Na synovu vzpouru odpovídá král *kajícně*. To není jen otcovská láska a ohled na syna, ani pouhý vlastenecký vztah k sídelnímu městu, aby nebylo zničeno. V pozadí spěšného vyklizení pole a útěku z Jeruzaléma jsou prorocká slova Nátanova. David přijímá synovu vzpouru jako Boží soud nad sebou, dokonce Abšalóma nazývá před Itajem králem. A proto jde také nekrálovsky a kajícně bos spolu s rodinou a služebnictvem. Rovněž na vedlejších ženách, které ponechává v paláci jako stráž, se má nakonec naplnit proroctví o veřejném potupení krále Davida (2S 12,11).

²³⁻³⁷ Jméno *Kidrónského úvalu* je odvozeno od kořene *q-d-r*, který běžně označuje chmurnost, temnotu i truchlení (Ž 35,14

38,7 42,10). Ke králi zrazenému vlastním synem a přecházejícímu temný úval Kidrón přirovnává evangelista Krále zrazeného jedním ze Dvanácti (J 18,1nn).

S králem vycházejí z města i lévijci se schránou smlouvy pod vedením kněží *Sádoka a Ebjátara*. Sádok, syn Achítúbův, původem snad z jeruzalémského kněžstva (sr 8,17), byl pozdější tradicí připisován rodu Áronovu (1Pa 24,3); zůstal Davidovi věrný až do smrti. Ebjátar, syn Achímelekův (1S 22,20), jenž jediný se zachránil, když Saul dal vybit kněžský rod v Nóbe, stál při králi až do jeho stáří; pak se přidal na stranu Adónijášovu a Šalomoun ho zbavil kněžství (1Kr 2,26).

David nesvolí, aby posvátné znamení Boží přítomnosti bylo neseno v jeho průvodu. Dále podniká opatření k sebeobraně. Oba věrné kněze posílá zpátky do města, aby tam spolu se svými syny konali *zpravodajskou službu*.

Když se král dozví, že Achítofel je s Abšalómem, hledá pomoc u Boha. Zná totiž Achítofelovu chytrost a obává se jí. Olivová hora se mu stává horou modliteb podobně jako Synu Davidovu v jeho posledním boji (L 22,44). A Bůh mu tam posílá *Chúšaje Arkijského* (Joz 16,2), oddaného přítele. Z Davidova prohlášení: Budeš mi břemenem, soudí někteří vykladači, že Chúšaj byl už starý jako Achítofel. Jestliže však se nabídne Abšalómovi jako služebník, může zrazenému králi prokázat platnou službu. Chúšaj toto pověření přijímá a vchází do Jeruzaléma právě v době, kdy tam vjíždí samozvaný král.

b) Síba a Šimeí

16,1—14

Správce Mefíbóšetův Síba obviní svého pána ze zrady; Saulovec Šimeí zlořečí Davidovi.

16 ¹ Sotvaže David přešel přes vrchol^a, jde mu vstříc Mefíbóšetův sluha Síba se sprežením osedlaných oslů a na nich dvě stě chlebů, sto hrud sušených hroznů, sto košíků letního

ovoce a mých vína. ² Král se Síby zeptal: „K čemu máš tyhle věci?“ Síba odvětil: „Oslý pro královský dům k jízdě, chléb s ovocem k jídlu pro družinu a víno, aby se ^b unavený mohl^b na poušti napít.“ ³ Král dodal: „A kde je syn tvého pána?“ Síba králi řekl: „Ten vyčkává v Jeruzalémě. Řekl totiž: Dnes mi izraelský dům vrátí království mého otce.“ ⁴ Král Síbovi pravil: „Hle, všechno, co patří Mefíbóšetovi, je tvé!“ Síba odvětil: „Skláním se. Kéž najdu u tebe přízeň, králi, můj pane.“

⁵ Když král David přicházel k Bachurímu, právě odtamtud vycházel muž z čeledi Saulova domu jménem Šimeí, syn Gerův. Vycházel a zlořečil ⁶ a házel kamením po Davidovi a po všech služebnících krále Davida, ačkoli po jeho ^c pravici i levici byl veškerý lid a všichni bohatýři. ⁷ Při svém zlořečení volal Šimeí takto: „Táhni, táhni, vrahu, ničemníku! ⁸ Na tebe Hospodin obrátil všechnu krev Saulova rodu. Na jeho místě stal ses králem, Hospodin však dal království do rukou tvého syna Abšalóma. To máš za své zlo, vždyť jsi vrah!“ ⁹ Tu řekl králi Abišaj, syn Serújin: „Copak tento mrtvý pes smí zlořečit králi, mému pánu? Nejraději bych šel a srazil mu hlavu.“ ¹⁰ Ale král odvětil: „Co si mám s vámi počít, synové Serújini? ^d On zlořečí, protože mu Hospodin řekl: Zlořeč Davidovi! Kdo se potom smí ptát: Proč to děláš?“ ¹¹ A David Abišajovi a všem svým služebníkům řekl: „Hle, můj syn, který vyšel z mého lůna, mi ukládá o život. Oč větší důvod má k tomu ten Benjáminc! Nechte ho, ať zlořečí, neboť mu to nařídil Hospodin. ¹² Snad Hospodin pohlédne na mé ponížení^e, snad mi Hospodin za to jeho dnešní zlořečení odplatí dobrem!“ ¹³ David se svými muži pokračoval v cestě a Šimeí se ubíral podle něho po svahu hory, šel a zlořečil a házel po něm kamení a metal prach. ¹⁴ Král a všecken lid, který byl s ním, přišli unavení na místo, kde si oddechli.

^a Roós, O' (přepis; sr 15,32). — ^{b-b} :: pl, O'. — ^c králově, O' V. — ^d + Nechte ho, O' V. — ^e podle O' P V (< *be'ánji* místo *ba'avóni*, kt čt *be'éní*, qr H.).

(1) 2S 15,32; 9,2 (2) : 15,23 17,29 (3) : 19,25—31 (= 24—30 K) (5) 19,16 1Kr 2,8,44; :: Ex 22,27 (= 28 K) (8) :: 2S 1,16 3,28n 4,11n (9) 1S 26,8 (10) 2S 19,22 : 1Pt 2,23 (12) : Ř 8,28

¹⁻⁴ Davidova postavení využívá králem ustanovený správce Mefibóšetova majetku *Síba* (2S 9,9n). Prokáže poníženému a znuzenému králi službu užitečnými dary. Při srovnání s dary, které přinesla Abigajil (1S 25,18), je zřejmé, že to nebylo podarování nicotné. Není však jisté, zda záměr byl stejně čistý a zda to byly dary Síbovy nebo jeho pána. Mefibóšet se později rozhodně brání proti Síbovu tvrzení, že by se chtěl zmocnit království (2S 19,26n). Zdá se, že vše mluví proti tomuto správci, jemuž král důvěřuje, a zbaví osočeného Mefibóšeta jako zrádce všech statků, aniž ho pořádně vyslechl; synu Jónatanovu se už nikdy nepodaří úplně rozptýlit zaseté podezření.

⁵⁻¹⁴ Král směřoval k jordánskému brodu naproti Jerichu. Místo Bachurím leželo mezi Jeruzalémem a Jerichem, na pokraji pouště, tedy na území kmene Benjamín, z něhož pochází Saulův rod (1S 9,1) i rodina Gérova (Gn 46,21); téhož jména je i otec Saulova příbuzného Šimeího, který žil v Bachurímu (sr 1Kr 2,8). Zatímco služebník ze Saulova domu Síba se hleděl Davidovi vlíchnout, příslušník Saulova rodu *Šimeí* Davida zběsile napadá. Označuje ho jako člověka propadlého Božím trestům, bez obav mu zlořečí, ač to je vůči králi neméně opovržlivé než vůči rodičům (Ex 22,27 [= 28 K] Kaz 10,20; Ex 21,17 Lv 20,9). Kdo zlořečí Hospodinovu pozeňnanému, propadá hněvu samého Boha (Gn 12,3). Šimeí se opovazuje takového rizika zřejmě proto, že vidí Davida pod Božím hněvem a již zbaveného království.

V počínání Šimeího je třeba vidět prvky sympatetické čili *napodobivé magie*. Házení kamení znázorňuje zasypávání mrtvolý kamennou mohylou (sr Joz 7,26). Prach je obrazem podsvětí (sr Ž 22,30); metáním prachu tedy Šimeí označuje Davida už za mrtvého, jehož místo je v říši smrti a ne mezi živými.

Vrahem nenazývá Šimeí Davida pro zabití Urijáše — tato vražda zůstane veřejnosti utajena —, nýbrž vzhledem k prolité krvi z rodu Saulova; asi ho obviňuje z účasti na smrti Abnérově a Iš-bóšetově (2S 3,26n 4,5nn). Davidův příbuzný, věrný bojovník *Abišaj* (1Pa 2,16; 1S 26,6nn 2S 2,18 10,10) vzplane proti tomuto falešnému obviňování a chce Šimeího sprovodit ze světa (sr 1S 26,8). Ale David mu i tentokráte tuto cestu za-

káže, neboť zlořečení přijme a pochopí. Vidí je v přímé spojitosti se svým pádem. Jak synovu vzpouru, tak zlořečení odpůrců přijímá z Hospodinovy ruky, pod níž se pokorně sklání (1Pt 5,5n).

Teprve v závěru příběhu se zmiňuje i *místo děje*, jímž je údolí, po jehož jednom svahu se ubírá královský průvod a po druhém běsnící Saulovec. Kam až královský průvod dorazil, hebrejský text neříká; jedno řecké znění (Lukianos) uvádí v dodatku: u Jordánu. To by se shodovalo se vzkazem poslu Davidovi, aby rychle přešli vody (2S 17,21).

c) Abšalóm v Jeruzalémě

16,15—23

Uchvatitel moci přijme Chúšaje, uposlechne rady Achítofelovy a vejde k ženinám svého otce.

¹⁵ Abšalóm a ^f všechen lid, izraelští muži ^f, vstoupili do Jeruzaléma; byl s ním i Achítofel. ¹⁶ Když Davidův přítel Chúšaj Arkijský přišel k Abšalómovi, pozdravil Abšalóma: „Ať žije král! Ať žije král!“ ¹⁷ Abšalóm Chúšajovi řekl: „Tak ses odvděčil svému příteli? Proč jsi nešel se svým přítelem?“ ¹⁸ Chúšaj Abšalómovi odpověděl: „Nikoli! Koho vyvolil Hospodin a všechen tento lid i všichni izraelští muži, s tím budu a u toho zůstanu.“ ¹⁹ A pak, komu bych měl sloužit? Přece jeho synu. Jako jsem sloužil tvému otci, tak budu sloužit tobě.“

²⁰ Abšalóm řekl Achítofelovi: „Poradte, co máme dělat.“

²¹ Achítofel Abšalómovi odvětil: „Vejdi k ženinám svého otce, které ponechal, aby střežily dům. Celý Izrael uslyší, jak ^g ses svému otci zošklivil ^g, a všichni, kdo jsou s tebou, se vzchopí.“

²² Proto postavili Abšalómovi na střeše stan a Abšalóm před zraky celého Izraele vešel k ženinám svého otce. ²³ Radit se s Achítofelem, který byl v těch dnech rádcem, bylo jako doptávat se na božské slovo. Tak tomu bylo s každou Achítofelovou radou, dávanou jak Davidovi, tak Abšalómovi.

f-f všichni izraelští muži, O'; všechen jeho lid, V. — g-g jsi zneuctil svého otce, O' V.

(15) 2S 15,37 (19) 15,34 (21) :15,16 20,3 (22) 12,11 :: Lv 18,8 (23) 2S 15,12

¹⁵⁻²³ Uchvatitel moci vtáhne do hlavního města v čele mužů ze severního Izraele, jež získal na svou stranu. Vejde s ním i odpadlý Davidův rádce Achítofel. Současně však do města vstoupí i *Davidův oddaný přítel Chúšaj*, který má Achítofelovým radám čelit. Jeho audience u královského syna je předpokladem k získání důvěry. Navenek přiznává Abšalómovi královskou hodnost. Jedná podle Davidova pokynu a přihlašuje se do Abšalómových služeb. Ovšem důvěru hned nezíská. Nedůvěra zní ze dvou vladařových otázek a z dvojí připomínky: tvůj přítel. Chúšajova odpověď je však tak přesvědčivá, že rozptýlí jakéholi podezření. Zdar Abšalómovy revoluce je přece důkazem, že královského syna vyvolil sám Hospodin. Je tedy králem zákonným. Věrnost otci může být prokázána věrnou službou synu. Tím audience skončí a brzy se ukáže, že Chúšajova slova uchvatitele přesvědčila.

Druhý rozhovor si Abšalóm vyžádá sám. Od svých rádců žádá pokyn k prvnímu činu podle 'Boží vůle'. *Achítofel* vystupuje jako rádce Bohem nadaný a poslaný, jehož výroky mají autoritu božského slova. Jeho rada povede přesně k naplnění Nátanova proroctví (2S 12,11). Vítěz obvykle přejímal harém poraženého krále (12,8, sr 1Kr 2,20nn). Vejít ovšem k ženinám vlastního otce je v Izraeli těžký hřích (sr Gn 35,22 49,3n). Abšalóm tím otce nutně ztratí. 'K tomu směřoval ten zlý rádce, aby nebylo naprosto žádné naděje ke smíření otce a syna' (Kv). Stanová ložnice na střeše paláce je ve službě veřejného mocenského aktu. *Vstup k ženinám* má být očitým důkazem, že se nový král stává po svém otci pánem. Tím se upevní jeho moc nad stoupenci a váhavci budou přivedeni k rozhodnutí.

Oba rádci vystupují jako představitelé dvou směrů. Znovu vyvstává otázka: zmocní se trvale vlády Abšalóm a s ním i pohanský způsob kralování anebo zvítězí David a Boží řád, jemuž má být v Izraeli podřízen i vladař?

d) Chúšaj a Achítofel

17,1—29

Chúšajovi se podaří zmařit Achítofelovu radu a vše vyhradí svému příteli.

17 ¹ Achítofel pravil Abšalómovi: „Dovol, abych ^a vybral dvanáct tisíc mužů a hned této noci se vydal pronásledovat Davida. ² Dostihnu ho, když bude zemdlený a skleslý, a překvapím ho. Všechnen lid, který je s ním, uteče, a já osamocněného krále zabiji. ³ Všechnen lid obrátím k tobě; ^b vrátí se všichni, až na muže, kterého hledáš^b. Všechnen lid bude mít pokoj.“ ⁴ Abšalómovi i všem izraelským starším se to líbilo. ⁵ Abšalóm však poručil: „^c Ať je povolán ^c také Chúšaj Arkijský. Poslechneme si i jeho výrok.“ ⁶ Když Chúšaj přišel k Abšalómovi, Abšalóm mu pravil: „Toto navrhuje Achítofel. Máme jednat podle jeho slova? Ne-li, vyslov se.“

⁷ Chúšaj Abšalómovi odpověděl: „Rada, kterou dal Achítofel, není v tomto případě dobrá.“ ⁸ A Chúšaj pokračoval: „Ty znáš svého otce i jeho muže, že to jsou bohatíři a že jsou rozhořčeni jak osiřelá medvědice v poli^d. Tvůj otec je bojovník, ten nebude nocovat s lidem. ⁹ Jistě je už ukryt ^e v nějaké strži^e nebo na jiném místě. Když někteří z tvých hned na začátku padnou, někdo to uslyší a roznese se: Lid, který jde za Abšalómem, byl poražen! ¹⁰ Nakonec ztratí odvahu i ten nejstatečnější muž lviho srdce. Celý Izrael přece ví, že tvůj otec je bohatýř a že ti, kteří jsou s ním, jsou muži stateční. ¹¹ Proto ti radím: Nechť se k tobě shromáždí celý Izrael od Danu až k Beer-šebě. Bude jich jak mořského písku. A ty táhni do bitvy osobně^f. ¹² Přitrhne na jedno z těch míst, kde se on zdržuje, a padneme na něho jako rosa na roli. Nezbude z něho a ze všech mužů, kteří jsou s ním, ani jeden. ¹³ Stáhne-li se do města, snesou všichni Izraelci k tomu městu provazy. Budeme vláčet ^g jeho znamení^g až do úvalu, že se z něho nenajde ani oblázek.“

¹⁴ Abšalóm a všichni izraelští muži prohlásili: „Rada Chúšaje Arkijského je lepší než rada Achítofelova.“ To Hospodin přikázal překazit dobrou radu Achítofelovu, aby na Abšalóma uvedl zkázu. ¹⁵ I řekl Chúšaj^h kněžím Sádokovi a Ebjátarovi:

„Tak a tak radil Achítofel Abšalómovi a izraelským starším, já však jsem poradil tak a tak.“¹⁶ Nyní tedy rychle pošlete Davidovi zprávu: Nezůstávej přes noc ve stepních pustinách. Musíš přejít Jordán. Jinak tiⁱ, králi, hrozí záhuba, i všemu lidu, který je s tebouⁱ.“¹⁷ Jónatan a Achímaas stáli u pramene Rógelu. Služebná šla a oznámila jim to. Oni to šli oznámit králi Davidovi; sami se totiž ve městě ukázat nemohli.¹⁸ Přesto je však uviděl mládenec a oznámil to Abšalómovi. Ti dva se rychle vydali na cestu, až přišli do domu nějakého muže v Bachurímu. Ten měl na dvoře studnu a oni se tam do ní spustili.¹⁹ Žena pak vzala příkrývku a rozprostřela ji navrch té studny a na ni rozestřela kroupy, takže nebylo nic znát.²⁰ Abšalómovi služebníci přišli k té ženě do domu a ptali se: „Kde jsou Achímaas a Jónatan?“ Žena jim odvětila: „Přešli tudy přes strouhu.“ Hledali je tedy, ale nenašli, a vrátili se do Jeruzaléma.²¹ Sotva odešli, ti dva ze studně vystoupili a šli podat zprávu králi Davidovi. Řekli Davidovi: „Vydejte se na cestu a rychle přejděte vodu, neboť Achítofel dal o vás takovou radu.“²² David vstal se vším lidem, který byl s ním, a do ranního úsvitu přešli Jordán. Když Jordán přešli, nechyběl ani jeden.²³ Když Achítofel viděl, že jeho rada provedena nebyla, osedlal osla a vydal se na cestu do svého domu ve svém městě. Udělal pořizení o svém domě a oběsil se. Umřel a byl pohřben v hrobě svého otce.

²⁴ David přišel do Machanajimu a Abšalóm přešel Jordán se všemi izraelskými muži.²⁵ Místo Jóbaba ustanovil Abšalóm nad vojskem Amasu. Amasa byl synem muže jménem Jitrá Izraelskýⁱ, který vešel k Abígale, dceři Náchaše^k, sestře Serúji, matky Jóbavy.²⁶ Izrael^l a Abšalóm se utábořili v zemi Gileád.

²⁷ Když David přišel do Machanajimu, Šóbi, syn Náchašův z Rabatu Amónovců, a Makír, syn Amielův z Lódebaru, a Barzilaj Gileádský z Rógelímu²⁸ přinesli lůžko^m, miskyⁿ a hliněné nádoby i pšenici, ječmen a mouku, pražené zrní, fazole, čočku a pražmu^o,²⁹ i med a máslo, ovce a kravský sýr Davidovi a lidu, který byl s ním, aby pojedli. Řekli si totiž: „Lid je v té poušti hladový, unavený a žíznivý.“

a + sí, O' V. — b-b pk volný; :: jako se nevěsta vrací ke svému muži, vždyt hledáš život jen jednoho muže, O'. — c-c povolejte, O' P V (< qir'ú místo qerá', H.). — d + a jako divoký kanec na pláni, O'B. — e-e na některém z pahorků, O'; v jeskyních, V. — f :: uprostřed nich, O' P V (< beqirbám místo baqeráb, H.). — g-g < 'ótó, H. [o Davidovi] :: je [o městu], O' P V T (< 'ótáh, f). — h + Arkíjský, O'. — i¹ 3. os., H. — j :: Izmaelský, O'A sr 1Pa 2,17. — k :: Jišaje, 1Pa 2,16 [: 13]. — l + všechen, O'. — m deset lůžek a čalouny, O'; lůžka a čalouny, V. — n deset kotlů, O'; × V. — o × O'.

[2] : Dt 25,18; : Za 13,7 (5) 2S 16,16 (8) : Oz 13,8 (10) : Joz 2,11 (11) Sd 20,1; : Gn 22,17 (14) 2S 15,31.34 (15) 15,35 (16) 15,28 (17) 15,27.36; Joz 15,7n 1Kr 1,9 (18) 2S 16,5 (19) : Joz 2,6 (23) 2S 15,12; : 1S 31,4 1Kr 16,18 Mt 27,5 (24) Gn 32,3 (= 2 K) Joz 13,26 2S 2,8 (25) 19,14 (= 13 K) 1Pa 2,16n (27) 2S 10,1 12,29; 9,4; 19,32n (= 31n K) 1Kr 2,7 (29) : 2S 16,2

¹⁻¹³ Abšalómův rádce Achítofel předkládá krátký, jasný a přesvědčivý plán. Davida je třeba přepadnout nečekaně a bezodkladně ještě této noci. Vyděsit spící a znavené vojsko znamená téměř jisté vítězství. Achítofel doporučuje strategii mnohokrát osvědčenou: unavení a strachem ochromení se nezmohou na vážný odpor a hledí se zachránit útekem. Na takovou akci stačí i malé vojsko. Odstranit krále Davida si vezme na starost sám rádce. Až se to stane, jih i sever se přizná k Abšalómovi. Jednoduchý plán se všem přítomným zalíbil.

A přece dá Abšalóm zavolat také Chúšaje. Chce mít na prostou jistotu v tom, co podnikne. Zřejmě očekává, že slova Achítofelova jen potvrdí. Chúšaj dokonale využije dané příležitosti. Radu svého soka odmítne hned první větou a pak bod za bodem vyvrací Achítofelovy důvody: Král se svým mužstvem se nedá překvapit ani vyděsit. Jsou to zkušení vojáci a nadto rozjtitření jako medvědice, která přišla o mláďata. Davidův přítel se chytře dovolává i synovy znalosti otce. Tak zkušený válečník bude mít při nocování stráž. Střetnutí se může odehrát zcela jinak, než jak je vyličil Achítofel. Těch dvanáct tisíc vybraných Abšalómových vojáků může být najednou přepadeno a pak stačí jeden výkřik, aby se celé vojsko dalo na útek. Chúšaj proto radí nespěchat. Zřejmě proto, aby David získal čas. Je prý nutné sebrat z celé země vojsko a pak teprve vytáhnout. Chúšaj na rozdíl od Achítofela doporučuje, aby krá-

lovský syn šel s vojskem. A na důkaz, že má na mysli vše, co se může stát, dodává, co se podnikne, stáhne-li se král do opevněného města. Strhnutí *Davidova znamení* (H. 'ótó = jeho znamení nebo také jej, 4. pád; týká se podle H. Davida; Septuaginta a jiné staré verše vztahují výpověď na město) má být dokladem naprostého vítězství. Výrazem 'znamení' mohl být míněn balvanovitý objekt (Daněk, Pozadí, 111), jak vyplývá ze závěru, že toto znamení bude zničeno tak, že z něho nezbude ani oblázek.

^{14–23} Účin Chúšajovy řeči je tak mocný, že všichni bez výjimky prohlásí jeho radu za lepší než Achítofelovu. Vypravěč skončí obecným zjištěním: Sám svrchovaný Soudce tak zmátl rozum násilníka, že přijal, co ho zahubí a co jeho otci prospěje.

Chúšaj pak splní i druhou část svého poslání. O výsledku *zpraví kněze*, královy spojence v Jeruzalémě. Jim řekne i to, k čemu sám radil. Královým posílům káže vyřídít, aby se ihned šlo přes Jordán, jako by si nebyl jist, zda se Achítofelova rada přece jen neprosadí. Mládenci, *synové obou kněží*, čekají u pramene Rógel; dnes se jmenuje studna Jóbova (*bir 'ajjub*) a je na konci Kidrónského úvalu, asi ¾ hodiny od Jeruzaléma. Spojkou mezi městem a pramenem je *žena*, zřejmě pro nenápadnost. Cestu obou mládenců málem zmaří Abšalómův přívrženec, snad jeho hlídka, jemuž jsou podezřelí, takže o nich podá zprávu do královského paláce. Poslové se zatím dostanou až do Bachurímu, kde by je téměř dostihli Abšalómovi pochopové. Znovu však zasáhne *jiná žena* a zachrání je tím, že jejich úkryt zamaskuje kroupami, jako by je tam sušila. A poté ještě podobně jako jerišská Rachab (Joz 2,4) oklame Abšalómovy biřice a pošle je jinak.

Achítofelova sebevražda patří do řady několika případů, jež bible jmenovitě zaznamenává: Abímelek (Sd 9,54), Saul (1S 31,4n), Zimri (1Kr 16,18); tato řada vrcholí Jidášem (Mt 27,5).

^{24–29} Závěr kapitoly je již úvodem k dalšímu příběhu, k vyličení bitvy v Efrajimském lese. *David* zaujme místo strategicky velmi výhodné. Machanajim jako někdejší královské sídlo (sr 2S 2,8n) bylo město opevněné (18,4.24). *Abšalóm* s tažením

zřejmě dlouho neodkládal: když překračoval Jordán, David vcházel do Machanajimu. Abšalóm uposlechl Chúšaje v tom, že se tažení účastní osobně. Velitelem vojska jmenuje Davidova příbuzného Amasu. To byl syn Davidovy sestry Abígaly (1Pa 2,16n), patrně sestry nevlastní. Amasův otec Jitrá je částí tradice označován jako Izmaelec (1Pa 2,17), nikoli Izraelec (2S 17,25).

V ponížení a tísní prokáží Davidovi svými dary přátelskou náklonnost *tří muži*: Šóbi je snad synem amónského krále, Makír je přítel Saulova domu, ochránce a hostitel Jónatanova syna (9,4). Třetí Barzilaj, ač osmdesátiletý, doprovázel krále až z Rógelímu (19,32n [= 31n K]) a zásoboval královský průvod potravinami. Tito tři vypomáhají králi věcmi denní potřeby a pokrmy (sr 1S 25,18).

Biblickému podání nezáleží na tom, že se Chúšajovo jednání jeví jako nečestné a zrádné (sr čin Jáelin, Sd 4,17—21). *Lest* patří k válečnickým praktikám. Dopustit, aby se uskutečnilo, co radil Achítofel, by znamenalo zničit Davida.

e) Abšalómova smrt

18,1—32

Davidovi služebníci porážejí izraelské vojsko. Jóab usmrtí Abšalóma a posílá králi zprávu o jeho smrti.

18 ¹ David vykonal přehlídku lidu, který byl s ním, a ustanovil nad nimi velitele pluků a setnin. ² Potom David podřídil třetinu lidu Jóabovi, třetinu Jóabovu bratru Abíšajovi, synu Serújimu, a třetinu Itaji Gátskému. Lidu král řekl: „Já s vámi potáhnu rovněž.“ ³ Lid však prohlásil: „Netáhni. Na nás jim nebude záležet, budeme-li utíkat. Usmrtí-li nás i polovic, nebude jim na nás záležet. Ty však jsi za deset tisíc z nás. Nyní nám lépe pomůžeš, když budeš ve městě.“ ⁴ Král jim odpověděl: „Učiním^b, co pokládáte za dobré.“ Král se postavil k bráně

a všechen lid vycházel po setninách a plucích. ⁵ Král přikázal Jóabovi, Abíšajovi a Itajovi: „S ohledem na mne jedněte s mládcem Abšalómem šetrně.“ Všechen lid slyšel, co král všem velitelům ohledně Abšalóma přikázal.

⁶ I vytáhl lid ^c do pole proti Izraeli. K bitvě došlo v Efrajmském lese. ⁷ Izraelský lid tam byl Davidovými služebníky poražen. V ten den ^d došlo k velké porážce, bylo dvacet tisíc padlých ^e. ⁸ Bitva se rozšířila po celé té zemi a les toho dne pohltil více lidu než meč. ⁹ Abšalóm narazil na Davidovy služebníky, a jak ujížděl na mezku, vběhl mezek pod větvoví velkého posvátného stromu a on v tom stromě uvázl hlavou, takže se ocitl mezi nebem a zemí; mezek, na němž jel, běžel dál. ¹⁰ Uviděl to nějaký muž a oznámil to Jóabovi: „Hle, viděl jsem Abšalóma visícího na posvátném stromě.“ ¹¹ Jóab řekl muži, který mu to oznámil: „Když jsi ho viděl, proč jsi ho tam nesrazil k zemi? Byl bych ti dal deset stříbrných a jeden pás.“ ¹² Ale ten muž Jóabovi odvětil: „I kdybych dostal na ruku tisíc stříbrných, nevztáhl bych ruku na královského syna. Na vlastní uši jsme přece slyšeli, co král přikázal tobě, Abíšajovi a Itajovi: Jen mi ^f dejte pozor na mládence Abšalóma! ¹³ Mám být sám proti sobě ^g? Před králem se přece pranic neukryje, ba ty sám by ses proti mně postavil.“ ¹⁴ Jóab řekl: „^h Nebudu se tu s tebou zdržovat!“ Popadl tři oštěpy a vrazil je Abšalómovi do srdce; ten byl ještě v objetí ⁱ toho posvátného stromu živý. ¹⁵ Deset Jóabových zbrojnošů Abšalóma obstoupilo a ubili ho k smrti. ¹⁶ Pak Jóab zatroubil na polnici a lid přestal Izraele pronásledovat; Jóab v tom lidu zabránil. ¹⁷ Abšalóma vzali ^k, hodili ho v lese do velké strže a navršili na něm prevelikou hromadu kamenů. Celý Izrael se rozutekl, každý ke svému stanu. — ¹⁸ Abšalóm si ještě za svého života postavil v Královské dolině posvátný sloup. Řekl si totiž: „Nemám ^l syna, jenž by zachoval památku mého ^l jména,“ a nazval ^m ten posvátný sloup ^m svým jménem ^m. Dodnes se nazývá Ruka Abšalóмова.

¹⁹ Achímaas, syn Sádokův, řekl Jóabovi: „Dovol mi běžet a zvěstovat králi, že Hospodin ho svým rozsudkem vysvobodil z moci jeho nepřátel.“ ²⁰ Jóab mu však odvětil: „Dnes bys nebyl nositelem dobré zvěsti. Ohlásíš dobrou zvěst v jiný den.

Dnes tu zvěst neohlašuj, neboť zemřel syn královský.“ ²¹ Jóab pak poručil Kúšijci: „Jdi, oznam králi, co jsi viděl.“ Kúšijec se Jóabovi poklonil a dal se v běh. ²² Achímaas, syn Sádokův, řekl Jóabovi ještě jednou: „Buď jak buď, i já poběžím za Kúšijcem.“ Jóab se zeptal: „Proč bys běžel ty, můj synu, když nemáš co dobrého zvěstovat?“ ^{23 n} „Buď jak buď, poběžím.“ Jóab mu řekl: „Běž.“ Achímaas běžel ^o směrem k jordánskému okrsku ^o a Kúšijce předběhl.

²⁴ David právě seděl mezi dvěma branami. Tu vyšla hlídka na střechu brány u hradby, rozhlédla se a spatřila, že nějaký muž běží sám. ²⁵ Hlídka zvolala a hlásila to králi. Král řekl: „Je-li sám, nese dobrou zvěst.“ Zatímco se přibližoval víc a více, ²⁶ spatřila hlídka druhého běžce. Hlídka zvolala na strážného ^p: „Hle, nějaký ^q muž, a běží sám.“ Král řekl: „Také ten ohlásí dobrou zvěst.“ ²⁷ Hlídka hlásila: „Připadá mi, že ten první, co běží, je jako Achímaas, syn Sádokův.“ Král podotkl: „To je dobrý muž a přichází s dobrou zvěstí.“ ²⁸ Achímaas hlasitě pozdravil krále: „Pokoj!“ Poklonil se králi tváří k zemi a pokračoval: „Požehnán buď Hospodin, tvůj Bůh, jenž ti vydal muže, kteří pozdvihli ruce proti králi, mému pánu!“ ²⁹ Král se optal: „Je s mládcem Abšalómem vše v pořádku?“ Achímaas odvětil: „Viděl jsem veliký shluk, když Jóab posílal královského služebníka a tvého otroka, ale nevím nic.“ ³⁰ Král řekl: „Odstup a postav se stranou.“ Odstoupil tedy a stál tam. ³¹ A hle, vešel Kúšijec se slovy: „Krále, mého pána, čeká dobrá zvěst; Hospodin tě dnes svým rozsudkem vysvobodil z moci všech, kteří proti tobě povstali.“ ³² Ale král se Kúšijce zeptal: „Je s mládcem Abšalómem vše v pořádku?“ Kúšijec odpověděl: „Nechť se stane nepřátelům krále, mého pána, jako tomu mládenci, i všem, kteří proti tobě zlovolně povstávají!“

a podle O' V; z města, H. — b Učiňte, P (< 'ašú místo 'e'šəgh, H.). — c + všechen, O'. — d + tam, H. — e mužů, O' V. — f tak O' P V T. — g tak qr a V > K; :: němu (dosl. jeho duši), kt a O'. — h + Toto začnu, O'; + Ne jak ty chceš, V. — i-1 ale před tebou ho napadnu, V. — j dosl. v srdci. — k :: sg, O'. — l :: 3. os., O' (že nemá atd.). — m+m-m × O'B. — n + Řekl, O' P V. — o-o cestou ke Kecharu, O'; kratší cestou, V. — p do brány, O' (< ša'ar místo šó'ér, H.); na vrchu, V. — q + jiný, O' P V.

(2) 2S 15,19 (3) : 21,17 (5) : v.12 (6) Joz 17,15,18 (12) : v.5
 (17) : Joz 7,26 8,29 (18) Gn 14,17; :: 2S 14,27 (19) 15,36 17,17
 (24) : 2Kr 9,17

¹⁻¹⁸ David sčítá bojovníky, aby je mohl rozdělit do pluků a čet a představit jim velitele. Za vrchní velitele dvou ze tří šiků ustanoví dva své osvědčené vojevůdce, rodné bratry *Jóaba a Abišaje*, syny své sestry (2S 17,25 1Pa 2,16); ti mu stáli po boku hned od začátku jeho vyhnanství (1S 22,1 26,6). Nepřipojí k nim však syna kněze Jójady Benajáše (2S 8,18), nýbrž nového, sobě oddaného cizince *Itaje z Gátu*, z místa svého někdejšího vyhnanství; ten ho doprovázel na útěku z Jeruzaléma (15,18—22). O Benajášovi není při Davidově exilu zmínky, jako by ani nebyl přítomen. Jeho čas přijde později, kdy bude jmenován vrchním velitelem místo Jóaba (1Kr 2,35 4,4).

Rozdělení na tři šiky mělo *strategický význam* vzhledem ke způsobu boje v té krajině a k přesile protivníka. Připomíná strategii Gedeónovu před utkáním s Midjánci (Sd 7,16nn). Údery z různých stran mají vzbudit zdání velkého množství a tak vnést do nepřátelských řad zmatek.

Na rozdíl od tažení proti Amónovcům (2S 11,1) nemíní král zůstat v zvětví města. Chce dostát své královské povinnosti být duší a vůdcem svého vojska. V tomto záměru mu však zabrání vojsko samo, aby jeho život zůstal zachován. Král proto vykoná jenom přehlídku šiků, aby bojovníkům dodal odvahy. Jeho veřejný rozkaz všem třem velitelům, aby *ušetřili Abšalóma*, je pokusem zachránit syna. I když podle Hospodinova zákona bylo Abšalómovo jednání hodno smrti (Ex 21,17 Lv 20,9), David nechce, aby tento trest na hlavu Abšalóma dopadl.

Lesem (v.6) se ve Starém zákoně označuje porost nízký (Iz 21,13) i vysoký (2Kr 19,23), obývaný divou zvěří (2,24), tedy protějšek obdělávané a zalidněné krajiny, divočina. Jméno příslušné oblasti se nejlépe vysvětlí tím, že početné pokolení Efrajimovo (sr Joz 17,15—18) časem zabralo i přilehlé území zajordánské. Pojmenování krajiny se ovšem dá vysvětlit i vzpomínkou na hroznou bitvu, osudnou pro Efrajimův kmen, který tam byl na hlavu poražen gileádským soudcem Jiftáchem (Sd

12,1nn). Tak by šlo o bojiště, na němž již jednou byla pýcha krvavě potlačena. Avšak na rozdíl od tehdejšího masakru (42 tisíc mrtvých) je tentokráte větší podíl na pobití přičten 'le-su', ne meči. *Divočina i se svými 'démony'* tu je ve službě boje Božího jako kdysi vody (Ex 14,28) anebo balvany z nebe (Joz 10,11) a hvězdy (Sd 5,20).

Běžná představa, že Abšalóm uvázl za své dlouhé vlasy, pochází asi z poznámky 2S 14,25n. Zpráva o ničem takovém nemluví. Nad líčením *Abšalómova konce* se vynořují různé otázky. Jestliže Abšalóm narazil (nebo vyletěl ze sedla?) na přečnivající větve stromu, proč ho bojovníci nesňali a nepřivedli jako zajatce? Z Jóabovy výtky: „Když jsi ho viděl, proč jsi ho tam nesrazil k zemi?“ i ze způsobu, jakým byla mrtvola pohřbena, vyplývá, že byl bojovníkům na dosah. Zabití Abšalóma nebylo samozřejmým a nezávadným řešením. Dá se soudit, že Abšalóm *vyhledal posvátný strom* úmyslně, protože mu měl poskytnout asyl. Spletl koncept svých protivníků, neboť zabít ho na takovém místě bylo porušením asylového práva. Potom je také možné rozumět rozpakům s poselstvím (v.19nn). Proto také vítězové vtáhnou do města jako poražení, a nakonec se Amasá musel stát vrchním velitelem místo Jóaba (19,14 [= 13 K]), který byl za porušení práva asyly zodpověden.

Abšalóm jel na mezku (H. *přřed*). Kořen, jenž v tomto slově zaznívá (H. *p-r-d*), znamená oddělit (Oz 4,14); může znamenat také oddělení od profánního. Výraz pro spleť (H. *šóbek*), který se vyskytuje jenom zde, souvisí např. s označením pro pletivo na hlavicích chrámových sloupů (GB). A konečně termín 'uvázl' (H. *ch-z-q*) znamená vlastně uchopit, držet. Původní smysl textu mohl tedy být tento: Abšalóm uchopil 'hlavu' posvátného místa (sr obdobu v uchopení rohů oltáře, 1Kr 1,50) a zůstal 'viset' mezi nebem a zemí (sr Dt 28,66). Slova 'mezi nebem a zemí' znamenají nejistotu postavení. Abšalóm na útěku doběhl osamělý k posvátnému objektu a uchýlil se tam, vzdal se na milost a nemilost. Také 'objetí stromu', dosl. 'srdce stromu', ukazuje na *asylový charakter místa* (Daněk, Stromy, § 12).

Je nejisté, *co vlastně Jóab udělal*, když ostatní po jeho zásahu ještě musejí Abšalóma dobít. Vráží tři oštěpy, doslova hole, do Abšalómova těla nebo srdce. Spíše než že by tímto způsobem označil definitivní odsouzení na smrt, se zdá, že se pokusil zbavit ono místo asylového rázu a první jej porušil a tak zbavil ostatní účastníky odpovědnosti.

Po skoncování s hlavní postavou boje ukončí Jóab i pronásledování Izraelců signálem polnice. S královským synem je pak naloženo *jako s proklatcem* (sr Joz 7,25n). Vhozením těla do strže a navršením kamení se měl podle dávné víry duch zemřelého spoutat se zemí, aby neškodil živým.

^{19–32} Sádokův syn Achímaas nabízí Jóabovi, že podá králi zprávu o výsledku boje (sr 2S 15,36); ten však odmítá. Vědom si své viny zdráhá se použít k neblahé zprávě posla, jehož si král vybral. Možná také, že se obává o poslův život (sr 4,10nn). Místo něho *posílá nějakého Kúšijce*, Núbijce tmavé pleti (sr Nu 12,1 Am 9,7 Jr 13,23 38,7), který byl zřejmě svědkem Abšalóмова konce. Jeho bezvýznamnost je naznačena i tím, že není uveden jménem. Teprve po jeho vyslání povolí Jóab cestu i Achímaasovi v naději, že králův hněv dopadne na hlavu cizincovu. Achímaas však Kúšijce předběhne, patrně aby zbavil Jóaba podezření z přímé účasti na zabití.

Král očekává zprávu 'mezi dvěma branami', tedy na veřejném místě; může jít také jenom o prostor mezi vnitřní a vnější branou, kam hlídka z hradeb mohla snadno podávat hlášení. Tam jej zastihne *zpráva o synově smrti*, nevyslovená přímo, nýbrž přáním, aby tak jako Abšalóm skončili všichni Davidovi nepřátelé.

3. DAVID ZNOVU KRÁLEM

a) Davidův žalozpěv nad Abšalómem

19,1—9 (=18,33—19,8 K)

David oplakává svého syna a teprve na Jóabovy domluvy se vzpamatuje a přijímá v bráně lid.

19 ^{1 [18,33]} Král otřesen vystoupil do přístřešku nad branou a plakal. Šel a naříkal: „Můj synu Abšalóme, můj synu, můj synu Abšalóme! Kéž bych byl umřel místo tebe, Abšalóme, synu můj, synu můj!“ ^{2 [1]} Jóabovi bylo oznámeno: „Hle, král pro Abšalóma pláče a truchlí.“ ^{3 [2]} Tak se toho dne proměnilo vy-

svobození ve smutek všeho lidu, neboť lid slyšel toho dne slova: „Král se trápí pro svého syna.“ ^{4 [3]} A lid se toho dne kradl do města, jako se vkrádá lid, který se stydí, že utekl z bitvy. ^{5 [4]} Král si zavinul tvář a velmi hlasitě křičel: „Můj synu Abšalóme, Abšalóme, synu můj, synu můj!“

^{6 [5]} Tu vstoupil ke králi do domu Jóab a řekl: „Dnes jsi způsobil hanbu všem svým služebníkům, kteří dnes chránili život tvůj i životy tvých synů a tvých dcer i životy tvých žen a životy ^a tvých ženin.“ ^{7 [6]} Miluješ ty, kdo tě nenávidí, a nenávidíš ty, kdo tě milují. Vždyť ty jsi dnes dal najevo, že ti nejsou ničím ani velitelé ani služebníci. Dnes jsem poznal, že kdyby zůstal naživu Abšalóm a my všichni kdybychom byli dnes mrtvi, měl bys to za správné. ^{8 [7]} Vstaň nyní, vyjdi a vlídně ^b promluv ke svým služebníkům! Přisahám při Hospodinu: Nevyjdeš-li, nebude této noci s tebou nocovat ani jeden muž. A bude to pro tebe horší než všechno zlo, které na tebe dolehlo od svého mládí až do nynějška.“

^{9 [8]} Král tedy vstal a usedl v bráně. Všem lidu bylo oznámeno: „Hle, král sedí v bráně.“ I vyšel všechny lid před krále. Ale Izrael se rozutekl, každý ke svým stanům.

^a × O'. — ^b dosl. k srdci.

(5) 2S 15,30; 18,33 (9) 18,17

^{1–9} Zprávou o smrti svého syna je král hluboce otřesen. Jeho hlasité naříkání v samotě komnaty je typické pro Orient, kde pláč muže nebyl žádnou hanbou. Ani král se nepotřebuje stydět za veřejný pláč. Velikost *Davidova žalu* se jeví i v opětvovaném zvolání: „Můj synu!“ Jako by král nemyslel na nic jiného než na ztrátu svého syna. Jako by tu ani nebylo vítězství nad vzbouřencem a jeho stoupenci. I vojáci se vracejí z vítězné bitvy jako z porážky.

Pro Davida vůbec je nářek charakteristický; naříká i nad smrtí Saula, Jónatana a Abnéra (1S 1,17 3,32). Jeho vítězství jako by bylo vždycky poznamenáno hořkostí. V Abšalómově vzpouře vidí David Boží soud. Z hlediska Jóabova Abšalóm ohrožoval vše, co bylo Davidem vybudováno. Předstoupí před

panovníka a vytýká mu, že neprojevuje vděčnost těm, kdo mu zůstali věrni, a že pro lásku k synovi zapomíná na lid. Tím připomíná Davidovi jeho posláni. Pro osobní bolesti a trápení nesmí Hospodinův pomazaný zapomenout na *povinnosti vůči lidu*.

b) Davidův návrat 19,10—44 (= 9—43 K)

David přijímá prosebníky a přátele a opět se ujímá vlády nad Judou i nad Izraelem.

¹⁰ [9] Všechn lid ve všech izraelských kmenech se dostal do rozepře: „Král nás vysvobodil z moci našich nepřátel, vyprostil nás z moci Pelištejců a nyní uprchl ze země před Abšalómem. ¹¹ [10] Avšak Abšalóm, jehož jsme nad sebou pomazali za krále, zahynul v bitvě. Proč nyní ohledně králova návratu mlčíte?“

¹² [11] Král David vzkázal kněžím Sádokovi a Ebjátarovi: „Promluvte k judským starším: Proč chcete být poslední při návratu krále do jeho domu? Řeč celého Izraele se totiž donesla ke králi, do jeho domu. ¹³ [12] „Vy jste přece moji bratři, má krev a mé tělo. Proč chcete být při králově návratu poslední? ¹⁴ [13] Také Amasovi povězte: Což nejsi ty má krev a mé tělo? Ať mě Bůh ztrestá, nebudeš-li u mne po všechny dny velitelem vojska místo Jóaba.“ ¹⁵ [14] Tak si naklonil srdce každého judského muže, že byli jako jeden muž. Poslali králi vzkaz: „Vrať se zpět se všemi svými služebníky!“ ¹⁶ [15] Král se tedy vracel a přišel až k Jordánu. Juda vstoupil do Gilgálu a šel králi vstříc, aby ho převedl přes Jordán. ¹⁷ [16] Tu si pospíšil Benjamínek Šimej, syn Gérův z Bachurímu, a sestoupil s judskými muži králi Davidovi vstříc. ¹⁸ [17] Bylo s ním tisíc mužů z Benjamína, též služebník Saulova domu Síba s patnácti svými syny a dvaceti služebníky. Dorazili k Jordánu před králem ¹⁹ [18] a přešli brod, aby převedli králův dům a aby se králi zalíbili. Šimej, syn Gérův, padl před králem, jenž se chystal

přejít Jordán, ²⁰ [19] a řekl králi: „Nechť můj pán mi nepokládá za vinu a nechť nevzpomíná, čím se jeho^d služebník provinil v ten den, kdy král, můj pán, vycházel z Jeruzaléma; nechť to král nechová v srdci. ²¹ [20] Vždyť tvůj otrok ví, že zhřešil. Dnes však jsem přišel z celého Josefova domu první, abych sestoupil králi, svému pánu, vstříc.“ ²² [21] Tu se ozval Abišaj, syn Serújin: „Což nebude Šimej usmrcen za to, že zlořečil Hospodinovu pomazanému?“ ²³ [22] David však prohlásil: „Co si mám s vámi počít, synové Serújin! Zase se mi dnes stavíte na odpor. Dnes by měl být v Izraeli někdo usmrcen? Což nevím, že jsem dnes opět králem nad Izraelem?“ ²⁴ [23] Šimejmu král potom řekl: „Nezemřeš.“ A král mu přísahal.

²⁵ [24] Také Mefibóšet, vnuk^e Saulův, sešel vstříc králi. Ode dne, co král odešel, až do dne, co se v pokoji vrátil, nepečoval o své nohy^f ani o svůj vous a nepral si šaty. ²⁶ [25] Když přišel králi vstříc do Jeruzaléma, řekl mu král: „Proč jsi nešel se mnou, Mefibósete?“ ²⁷ [26] On odpověděl: „Králi, můj pane, můj služebník mě oklamal. Tvůj otrok si^g totiž řekl: ^h Osedlám si^h osla, vsednu na něj a pojedu s králem. Tvůj otrok přece kulhá. ²⁸ [27] Ale on tvého otroka u tebe, králi, můj pane, pomluvil. Avšak král, můj pán, je jako Boží posel. Učiň tedy, co uznáš za dobré. ²⁹ [28] Celý dům mého otce je před králem, mým pánem, hoden smrti. Ty všakⁱ jsi svého otroka posadil mezi ty, kdo jedí z tvého stolu. Jaké spravedlnosti bych se měl u krále ještě dovolávat?“

³⁰ [29] Král mu odpověděl: „Proč ještě vedeš takové řeči? Rozhodl jsem: Ty a Síba si pole rozdělíte.“ ³¹ [30] Mefibóšet králi odvětil: „Ať si vezme třeba všechno, jen když se král, můj pán, v pokoji vrátil do svého domu.“

³² [31] Též Barzilaj Gileádský sestoupil z Rogelímu, aby s králem přešel Jordán; vydal se přes Jordán s ním. ³³ [32] Barzilaj byl velmi starý, bylo mu osmdesát let. Ten krále v jeho vyhnanství opatroval v Machanajimu potravou, neboť to byl muž velmi zámožný. ³⁴ [33] Král Barzilaje vyzval: „Táhni se mnou a já těⁱ u sebe v Jeruzalémě zaopatřím^j.“ ³⁵ [34] Barzilaj však králi odpověděl: „Kolik let života mi zbývá, že bych měl s králem vystoupit do Jeruzaléma? ³⁶ [35] Je mi teď osmdesát

let. Což mohu ještě odlišovat dobré od špatného? Zdalipak si tvůj služebník může ještě pochutnat na jídle a pití? Což ještě mohu naslouchat zpěvákům a zpěvačkám? Proč by tvůj služebník měl být ještě králi, svému pánu, břemenem? ^{37 [36]} Tvůj služebník potáhne s králem jen kousek za Jordán. Proč by mě měl král tolik odměňovat? ^{38 [37]} Necht' se, prosím, tvůj služebník smí vrátit. Rád bych umřel ve svém městě při hrobu svého otce a své matky. Hle, s králem, mým pánem, potáhne tvůj služebník Kimhám. Pro něho učin, co uznáš za dobré.“ ^{39 [38]} Král řekl: „Ať tedy Kimhám táhne se mnou. Učiním pro něho, co uznáš za dobré. Splním ti vše, co si ode mne budeš přát.“ ^{40 [39]} Tak přešel všechnen lid Jordán, přešel jej i král. Král Barzilaje políbil a požehnal mu a on se vrátil domů.

^{41 [40]} Král táhl do Gilgálu a Kimhám^k táhl s ním. Krále doprovázel i všechnen judský lid a též polovina lidu izraelského. ^{42 [41]} A hle, všichni izraelští muži přišli ke králi a tázali se krále: „Proč tě naši bratři, muži judští, ukradli? Proč převedli krále i jeho dům přes Jordán a všechny Davidovy muže s ním?“ ^{43 [42]} Všichni judští muži mužům izraelským odpověděli: „Král je přece náš^l příbuzný. Proč se tedy kvůli tomu tolik hněváte? Cožpak jsme z krále kus ujedli? Nebo jsme ho snad unesli?“ ^{44 [43]} Izraelští muži odpověděli mužům judským: „Na krále^m, a to i na Davida, máme desetkrát větší nárok než vy. Proč jste nás tedy znevázili? Což to nebyla naše první starost, aby se náš král vrátil?“ Ale řeč mužů judských byla tvrdší než řeč mužů izraelských.

c-c dosl. má kost a mé maso (tělo), v.13n. — d tvůj, H. — e dosl. syn; syn syna, O' (syn Jónatana, syna, O'B). — f + ani si nestříhal nehty, O'. — g mu, O' V. — h-h Osedlej mi, O' P ∞ V. — i tvé šediny, O'. — j-abys u mne v J. žil pokojně a v bezpečí, V. — k H. zde: Kimhán. — l dosl. můj. — m + jsme starší (dosl. prvorozený, sg.) než vy, O'.

[13] 2S 5,1 [14] 17,25 [16] Joz 5,9n [17] :: 2S 16,5 : 1Kr 2,8
 [18] 2S 9,2,10 16,1—4 [19] v. 17 [22] : Ex 22,28 Kaz 10,20
 [23] 2S 16,10; : 1S 11,13 [24] : 1Kr 2,8n.36nn [25] 2S 9,6 [28]
 : 16,3; 14,17,20 [29] 9,7 [30] 9,9n 16,3n [32n] 17,27 : 1Kr 2,7
 [36] : Ž 90,10 [38] : Jr 41,17 [40] : Gn 31,55 [43] : v.13 [44]
 : Sd 8,1 12,1

¹⁰⁻¹⁶ Poražený izraelský lid je rozdělen. Dohaduje se, co má dělat, když Abšalómovo povstání skončilo neúspěchem. Převahy nabude rozumné stanovisko: pravým osvoboditelem severu byl David. Izrael sice přijal za krále jeho syna, proč by se však neměl vrátit k pravému králi, když uchvatitel je mrtev? O tomto stanovisku dostane zprávu i David. Jeho srdce však je *při Judsku*. Proto by nerad viděl, aby sever přešel jih při novém uvedení krále na trůn. Posílá k oběma svým oddaným zpravodajům v Jeruzalémě, ke kněžím Sádokovi a Ebjátarovi, aby vyzvali judské starší k ráznému činu. Mají bezodkladně vypravit delegaci, jež by povolala Davida zpátky.

Jóabova panovačnost i jeho přímá účast na Abšalómově smrti je králi víc než nepřijemná. Proto se rozhodl odstranit ho a na jeho místo *povolává Amasu* (sr vk 2S 17,25), nejvyššího velitele Abšalómova. Je v tom i státnická moudrost získat poraženého jeho povýšením a tím víc si ho zavázat. David má přitom bezpochyby na mysli i získání těch z mužstva, kteří se přiklonili k jeho synu.

Jak si David přál, vypraví Judejci *poselstvo* až za Jordán, aby mu jako první vyznali věrnost a nabídli doprovod. Cesta těchto zástupců vede přes gilgálskou svatyni, památník jordánského divu (Joz 3n); svatyně i brod patřily Benjamíncům.

¹⁷⁻²⁴ Spolu s judským poselstvem se vypraví i příslušník Saulova rodu *Šimeí*. Za své proklínání poníženého krále Davida (2S 16,5nn) očekává nyní královský hněv a odvetu. Tisíc mužů ze svého kmene si s sebou bere z pochopitelného důvodu. Omilostněním Šimeího král získá vděk nejen nějakého soukromníka, ale i oddanost nezanedbatelné vojenské jednotky. Státní zájem má posílit královskou velkomyslnost.

K této benjamínské družině přiřazuje biblické podání též správce Saulova statku *Sibu*. Když David prchal z Jeruzaléma, obvinil tento muž ze zrady svého pána, Jónatanova syna Mefibóšeta. Nyní na něho doléhá oprávněná obava, že jeho vypočítavé oklamání krále vyjde na světlo. Proč by jinak bral s sebou svých patnáct synů a dvacet služebníků, ne-li ze strachu před spravedlností? Chce proto králi prokázat nějakou službu.

Šimeí vyjde Davidovi vstříc až za Jordán a prosí o milost.

Sklání se králi k nohám až do prachu a tím doznává, že sám přináší k prachu, jímž po králi tenkrát házel, a že je hoden smrti. Vyznává nejen zvrácenost svého jednání a smrtelnou zášť soupeřícího Saulova rodu, ale i hřích proti Bohu, jehož jménem tehdy zlořečil (2S 16,8). Teď se již dovolává královy soudcovské výsady zapomenout, to je odpustit. Z rodu Josefova přišel naproti první. Jméno Josefovo jistě užil záměrně vzhledem k své situaci. Králi se tak připomíná *Josefova odpouštějící velkomyslnost* vůči provinilým bratřím. Abišaj znovu jako už prve (16,9) vzplane a žádá Šimeího smrt. Jeho žádost vlastně odpovídá literě Zákona, jenž zakazuje zlořečit soudcům a vladaři (Ex 22,27 [= 28 K] Kaz 10,20). Král i tentokrát odmítne tento návrh a přitom zdůrazní trojím 'dnes', že v den, kdy mu je navráceno vladařství, nebude nikdo trestán na hrdle. Den korunovace nebyl ovšem odedávna dnem amnestie pro panovníkovy odpůrce. Přesto král Šimeímu přísežně zaručí život; tato přísaha bude platit do konce Davidova života, zavazuje ho, ale bude ho do smrti tížit (sr 1Kr 2,8n).

^{25–31} Také *Mefibóšet* připraví králi nemilou chvíli. Vyjde mu vstříc asi až později, ne s judským poselstvem. Podle biblického podání došlo k tomuto setkání patrně v Jeruzalémě, snad přímo v královském paláci (sr v.31).

Davidův rozhovor s *Mefibóšetem*, synem *Jónatanovým*, prozrazuje vratkost pozemské spravedlnosti i u dobrých pozemských vladařů. Světlym jevem je tu spíše obviněný poddaný než soudící král. Hned první chladnou otázkou, jako při výslechu v soudní síni, dává král najevo nedůvěru. Síbovo *obvinění ze zrady* leželo na *Mefibóšetovi* tak těžce, že král jím byl nesmazatelně poznamenán. A toto podezření zůstane, i když se *Jónatanův* syn hájí rozhodně a věrohodně. Jednání svého správce označí za klam a *promluvu*. Také biblické podání svědčí pro *Mefibóšeta*, když zaznamenává, že ode dne, co král opustil sídelní město, až do dne jeho návratu se *Mefibóšet* zřekl veškeré péče o tělo na znamení smutku (sr 2S 12,16nn Jb 1,20 2,8). A rozhodnutí vkládá zcela do králových rukou.

Srovnání krále s poslem — andělem (sr 2S 14,17) je projev víry, že král *rozezná pravdu od lži*, neboť vidí i věci skryté

obyčejnému smrtelníkovi. Tímto vyznáním *Mefibóšet* krále zahanbuje stejně jako doznáním, že je na králově slitování zcela závislý; jako příslušník rodu sesazeného vladaře mohl být zlikvidován, ale David ho povznesl až k svému stolu.

Jak je *Mefibóšetova* řeč králi nepříjemná, je vidět z toho, že audienci rychle ukončí. Vyjádří nelibost nad přílišným řečením a pak změní svůj původní rozsudek, že aspoň *půl Saulova statku vrátí* jeho vnukovi (:: 16,4). *Mefibóšet* naproti tomu je i ve svém posledním slově velkomyslný a sebe po způsobu východním pokládá před královským majestátem za pouhé nic.

^{32–40} Ze tří dobrodinců, kteří se starali o denní potřeby krále a jeho družiny (2S 17,27), jeden osvědčí zvláštní oddanost. Osmdesátiletý *Barzilaj* z gileádského *Rógelímu* doprovází krále až k jordanáskému brodu. Král mu nabízí zaopatření ve svém jeruzalémském paláci; nabídka se týkala celého *Barzilajova* domu. *Barzilaj* se však snaží uctivě vysvětlit, proč nemůže pozvání přijmout. Je už na pokraji hrobu a je jako dítě, které nerozezná dobré od zlého (sr Dt 1,39 Jon 4,11), z pochoutek královské kuchyně ani z líbeznosti dvorní hudby by nic neměl a tak by byl spíše na obtíž. Krále ještě kousek doprovodí a pak se vrátí k hrobům svých rodičů.

^{41–44} Místo *Barzilaje* jde s králem dále *Kimhám* (či *Kimhán*, v.41), který bude u královského dvora zastupovat i své bratry (sr 1Kr 2,7). V královském průvodu je mimo zástupce judské též polovina poselstva izraelského. Po rozepřích v lidu vydala se podle toho na cestu vstříc králi jen první část zástupců, zatímco druhá dorazila později. *Izrael* se cítí odstrčený a přehlížený, proto jeho zástupci mluví s králem tak směle. Král mlčí, za něho odpovídají rázně *Judejci*, kteří vědí, že mají krále na své straně. Dovolávají se Davidova průvodu a připomínají, že ze strany krále nepoživají žádných privilegií. Zástupci *Izraele* si dělají dál větší nárok na krále. Tvrdí, že jich je deset pokolení (sr 1Kr 11,31 Sd 5,14–18), že by tedy měli mít přednost v uvedení svého krále na trůn. Čin *Judejců* málem pokládají za urážku. A *Judejcům* chybí *Gedeónova* rozumnost, jsou příliš tvrdí (sr Sd 8,1n). Král, jakoby zmaten situací, je zcela pasivní.

c) Spiknutí Šebovo 20,1—22

Šeba vybízecí Izraele, aby odpadl od Davida, je krutě ztrestán. Jóab přitom odstraní i svého soka Amasu.

20¹ Tehdy se vyskytl ničemník jménem Šeba, syn Bichrího, benjamínského muže. Ten zatroubil na polnici a zvolal: „My nemáme podíl v Davidovi, nemáme dědictví v synu Jišajovu. Každý ke svým stanům, Izraeli!“² Všichni izraelští muži přešli od Davida k Šebovi, synu Bichrího, ale judští muži, od Jordánu až k Jeruzalému, se přimkli ke svému králi. ³ David věšel do svého domu v Jeruzalémě. Král vzal deset žen — byly to ženy zanechané, aby střežily dům —, a dal je do střeženého domu; zaopatřil je, ale nevcházal k nim. Tak byly uzavřeny až do dne své smrti a žily jako vdovy.

⁴ Král poručil Amasovi: „Do tří dnů mi svolaj judské muže. I ty se sem dostav.“⁵ Amasa šel judu svolat, ale promeškal určenou lhůtu.

⁶ Rekl tedy David Abišajovi^a: „Šeba, syn Bichrího, nám teď bude škodit více než Abšalóm. Ihned^b vezmi služebníky svého pána a pronásleduj ho, aby si nenašel opevněná města a^c neunikl našim očím.“⁷ Za ním vytáhli Jóabovi muži, Kereťejci a Peletejci i všichni bohatýři. Vytáhli z Jeruzaléma, aby pronásledovali Šebu, syna Bichrího. ⁸ Byli právě u velikého kamene, který je v Gibeónu, když k nim přišel Amasa. Jóab byl přepásán přes své odění a šat; měl pás s mečem v pochvě připnutý na bedrách; když vycházel^d, meč se povysunul^e. ⁹ Jóab Amasovi řekl: „Pokoj tobě, můj bratře!“ A pravou rukou vzal Jóab Amasu za bradu, aby ho políbil. ¹⁰ Přitom Amasa nedbal na meč v Jóabově ruce. Ten ho bodl pod žebra, takže mu vnitřnosti vyhrězily na zem; aniž mu dal druhou ránu, umřel. Pak Jóab a jeho bratr Abišaj pronásledovali Šebu, syna Bichrího. ¹¹ Jeden^f z Jóabovy družiny stál nad Amasou a volal: „Kdo chce jít s Jóabem a kdo je Davidův, za Jóabem!“¹² Amasa se válel v krvi uprostřed silnice. Když ten muž viděl, že se všechen lid zastavuje, odvlékl Amasu ze silnice do pole a hodil

přes něj pokrývku; viděl totiž, že každý, kdo k němu přijde, zůstává stát. ¹³ Jakmile ho odklidil ze silnice, všichni muži táhli za Jóabem, aby pronásledovali Šebu, syna Bichrího. — ¹⁴ Ten prošel všemi izraelskými kmeny až do Abelu u Bét-maaky; také všichni Bérejci^g se shromáždili a šli za ním. — ¹⁵ Jóabovi muži přišli a oblehli ho v Abelu u Bét-maaky. Zřídili proti městu násep a^h ten dosahoval k předhradbí^h; všechen lid, který byl s Jóabem, se snažil strhnout hradby.

¹⁶ Tu jedna moudrá žena zavolala z městaⁱ: „Slyšte, slyšte! Povězte, prosím, Jóabovi: Přistup sem a já k tobě promluví.“¹⁷ Když se k ní přiblížil, žena se ho zeptala: „Ty jsi Jóab?“ Odpověděl: „Jsem.“ Řekla mu: „Slyš slova své otrokyně.“ Odvětil: „Poslouchám.“¹⁸ Pokračovala: „Kdysi se říkávalo: Je nutno dotázat se v Abelu^j a podle toho to provést^k. ¹⁹ Jsme pokojné, věrné^m izraelské město^l. A ty usiluješ umořit město, matku v Izraeli. Proč chceš pohltit Hospodinovo dědictví?“²⁰ Jóab odpověděl: „Toho jsem dalek, toho jsem dalek! Nechci je pohltit ani zničit.“²¹ Věc se má jinak. Muž z Efrajimského pohorí, jenž se jmenuje Šeba, syn Bichrího, pozdvihl ruku proti králi, proti Davidovi. Vydejte ho, jen jeho samotného, a já od města odtáhnou.“ Žena Jóabovi řekla: „Nuže, jeho hlava ti bude hozena přes hradby.“²² Pak šla ta žena se svou moudrou radou ke všemu liduⁿ. Šebovi, synu Bichrího, utáli hlavu a hodili ji Jóabovi. Ten zatroubil na polnici a rozešli se od města, každý ke svým stanům. Jóab se vrátil do Jeruzaléma ke králi.

a :: Jóabovi, P. — b podle O' (< 'attâ místo 'attâ, H.) ∞ V; ty, H. — c nezastínil nám oči, O'; neunikl nám, V; nepřivedl nás do tísně, T (< hēçal, O'; hēçar, T místo hiççil, H.). — d o meči, O'; × V. — e vysunul se a vypadl, O'; dal se snadno tasit k ráně, V. — f dosl. Muž. — g :: v Charri, O' (< bikrim ? místo bérím, H.); vybraní, V (< bachúrím místo bérím, H.). — h-h ∞ O'; město bylo obleženo, V; (město) se bránilo z bašt, K. — i z hradeb, O'. — j + a v Danu, O' (text rozšířen). — k pk nejistý. — l-1 Což já nesdělují pravdu v Izraeli? V. — m opevněné, O'. — n + a promluvila moudře k celému městu, O' ∞ V.

[1] : 1Kr 12,16 2Pa 10,16 :: 2S 19,44 (= 43 K) (3) 2S 15,16 16,21n (4n) 19,14 (= 13 K) (7) 8,18 1Kr 1,38 (9) : Mt 26,48n L 22,47 (10) : 1Kr 2,5 (14) : 2Kr 15,29 2Pa 16,4 (19) : Dt 32,9 (22) : Kaz 9,14n

¹⁻³ Protijudské a protidavidovské nálady využije dobrodruh, nástroj nicoty (ničemník = muž Beliálův, sr 1S 25,25 2S 23,6 Jb 34,18) z kmene Benjamínova. Vzpouru vyvolá obvyklým způsobem: vyzve k *odtržení severu* od jihu, tedy od Davida. U Izraele má úspěch, Juda se však ještě oddaněji přimkne ke králi.

První královo opatření při vstupu do Jeruzaléma a do paláce se týká *deseti ženin*, které poskrvnil Abšalóm. Budou žít odděleně jako vdovy.

⁴⁻¹³ Hned nato vydá král rozkaz někdejšímu veliteli Abšalómovu Amasovi, kterého jmenoval místo Jóaba (2S 19,14), aby do tří dnů svolal judské bojovníky. Jóab, mistr v zákeřném odklizení soků (sr 2S 3,27), se pochopitelně nemůže smířit s tím, že byl sesazen. V jeho plánu mu napomůže *Amasovo omeškání*. Když se totiž nevrátil v dané lhůtě tří dnů, vyslal David Abíšaje jako hlavního velitele, aby pronásledoval vojska Šebova; v oddílu Abíšajově je i oddíl Jóabův a cizinecké oddíly 'Kréťanů' a 'Pelištejců' (15,18).

Jóab má promyšlený plán: dostat co nejdříve do rukou soka Amasu. Podivuhodně mu nahraje setkání *u velikého kamene v Gibeónu*, tedy na území kmene Benjamín. Toto město patrně stálo při Davidovi a Amasa si je nechal při své obchůzce až nakonec. Kámen tu označoval místo kultické (sr Jr 3,9 Ez 20,32) a zřejmě i útočištné. Ať byl důvod k Abíšajově zastávce v Gibeónu jakýkoli, nebylo náhody v setkání obou vojévůdců. Jóab dalším zákeřným zločinem zpečetil své konečné odsouzení a bídnou smrt (1Kr 2,28nn).

Jóab svůj záměr provede podobně jako při zavraždění Abnéra (2S 3,27). Přistupuje k Amasovi jakoby beze zbraně, osloví ho jako bratra a pravící ho vezme za bradu, jak bylo *při polibku* zvykem. Není divu, že při tak přátelském slovu a gestu nedává Amasa pozor na Jóabovu levou ruku, která drží meč. Jóabovo jednání je starozákonní obdobou Jidášova políbení.

Jóab se potom postaví znovu *v čelo vojska* jako vrchní velitel. Jeden z jeho stoupců vyzývá Davidovy přívržence, aby následovali Jóaba.

¹⁴⁻²² *Povstalec Šeba* si je velmi dobře vědom nejistého postavení. Proto se snaží dostat co nejdále z dosahu Davidovy ruky. Místo zvané Abel u Bét-maaky leželo až na nejsevernějším pomezí Izraele na pravém břehu Jordánu, na stejné zeměpisné šířce jako Dan, ležící na levém břehu. Byla to pohraniční pevnost, nejednou dobývaná severními nájezdníky (1Kr 15,20 2Kr 15,29). Dnes je to malá křesťanská vesnice Abil el-Kamh (Novotný). Šebu tam doprovázejí Bérejci (< Bikrejci? GB). Jóab nařídí, aby město bylo obléháno. Obyvatelé se chystají k obraně. Do toho zasáhne moudrá a výmluvná žena, která zařídí, aby představení města povstalce sflali. Šeba nemá v tomto městě oporu, nezachrání ho ani jeho vojenský doprovod.

d) Nový výčet Davidových služebníků

20,23—26

Seznam Davidových vůdců, rádců a kněží.

²³ Jóab byl nad všim ^o izraelským vojskem ^o. Benajáš, syn Jójadův, byl nad Keretejci ^p a Peletejci. ²⁴ Adorám ^q byl nad robotou, Jóšafat, syn Achílůdův, byl kancléřem. ²⁵ Šeja byl písařem, Sádok a Ebjatar kněžími. ²⁶ Též Íra Jajrský ^r byl Davidovým knězem.

^{o-o} dosl. vojskem, Izraelem. — ^p tak ^q a ^{O'} V; :: Kárejci, kt, sr 2Kr 11,4.19 (*kárim*, H.). — ^q tak i 1Kr 12,18; :: Adonirám, 1Kr 4,6 5,28 (= 14 K). — ^r Jajrský, P.

{23—26} // 2S 8,16—18 : 1Kr 4,4.6 {24} 1Kr 12,18 : 1Kr 4,6 5,28 (= 14 K); 2S 8,16 1Kr 4,3 {25} 2S 8,17 1Kr 4,4 {26} : 2S 23,38

²³⁻²⁶ V druhém seznamu osmi nejvyšších hodnostářů schází mezi veliteli nejen zavražděný Amasa, ale i Davidem jmenovaný Abíšaj. Vedle *Jóaba* je velitelem nad cizinci, 'Kréťany' a 'Pelištejci', syn velekněze Jójady *Benajáš* (1Pa 27,5 sr 12,27).

Zůstal patrně věrný Davidovi i za Abšalomova povstání; Šalomoun ho pak jmenoval na místo Jóaba, jehož dal popravit (1Kr 2,25). Ministrem financí — v prvním seznamu (2S 8,16 až 18) není ještě uveden — je *Adorám* či *Adurám* nebo také *Adonírám* (1Kr 4,6), jenž má na starosti daně a roboty. *Jóšafat* je královým tajemníkem, šéfem kanceláře, který má králi připomínat státní a jiné záležitosti (H. *mazkír*). Jako písař je jmenován jakýsi *Šeja* (či *Ševa*), ačkoli jím dříve byl *Serafáš* (2S 8,17). Už ve starověku byly zmatky kolem písařova jména (sr též 1Kr 4,3), takže se nedá rozhodnout, jde-li o tutéž postavu či o různé. *Íra* se připojuje ke kněžím *Sádokovi* a *Ebjatarovi* jako jakýsi dvorní kaplan; někteří vykladači však soudí, že jde spíše o knížete než o kněze (sr vk 2S 8,16—18).

IV. DODATKY

1. POPRAVA SEDMI SAULOVŮ

21,1—14

David vydává Saulovce Gibeónanům. Matka chrání mrtvá těla popravených. Teprve po jejich pohřbení skončí i hlad.

21 ¹ Za dnů Davidových byl hlad po tři roky za sebou. David tedy hledal Hospodinovu tvář. Hospodin řekl: „Na Saulovi a jeho domu lpí krev, protože dal povraždit Gibeónany.“ ² Král předvolal Gibeónany a promluvil k nim. — Gibeónané nejsou z Izraelců, nýbrž ze zbytku Emorejců, jimž se Izraelci zavázali přísahou, ale Saul se snažil je vybit ve svém zanícení pro Izraelce a Judu. — ³ David se Gibeónanů tázal: „Co mám pro vás udělat? Jak dosáhnu smíření, abyste dobrořečili Hospodinovu dědictví?“ ⁴ Gibeónané mu odvětili: „V případě Saula a jeho domu nám nejde o stříbro a zlato, ani nám nejde o to, aby byl usmrcen kdokoli z Izraele.“ Pravil: „Co řeknete, to pro vás udělám.“ ⁵ Odpověděli králi: „Za toho muže, který nás

^a zamýšlel zničit ^{a b} a vyhladit ^b, aby po nás ^c v celém izraelském území nic nezůstalo, ⁶ necht' je nám vydáno sedm mužů z jeho synů a my je zvěšíme ^d Hospodinovi v ^e Gibeji Saula, někdejšího Hospodinova vyvoleného ^e.“ Král prohlásil: „Vydám je.“ ⁷ Král však ušetřil Mefibóšeta, syna Jónatana, syna Saulova, pro přísahu ve jménu Hospodinově, která byla mezi nimi, totiž mezi Davidem a Jónatanem, synem Saulovým. ⁸ Král vzal dva syny Rispy, dcery Ajovy, jež porodila Saulovi, Armóna a Mefibóšeta, a pět synů Saulovy dcery, ^f Míkaliny sestry ^f, které porodila Adrielovi, synu Barzilaje Mechólatského, ⁹ a vydal je Gibeónanům do rukou. Ti je zvěšeli na hoře před Hospodinem. Tak jich najednou padlo sedm. Byli usmrceni v prvních dnech žně, když se začal žít ječmen. ¹⁰ Rispa, dcera Ajova, vzala žíněné roucho a rozprostřela si je na skále; zůstala při nich od začátku žně ^g, dokud je neskropila voda z nebes; nenechala na ně sedat nebeské ptactvo ve dne ani po ní zvěř v noci.

¹¹ Davidovi bylo oznámeno, co učinila Rispa, dcera Ajova, ženina Saulova ^h. ¹² David šel a vzal kosti Saulovy i kosti jeho syna Jónatana od občanů ⁱ Jábeše v Gileádu, kteří je potají odnesli z bétšanského prostranství, kde je pověsili Pelištejci v den, kdy porazili Saula v Gilbóa. ¹³ Přinesl odtamtud kosti Saulovy a kosti jeho syna Jónatana. Pak posbírali kosti zvěšených ¹⁴ a pochovali je s kostmi Saula a jeho syna Jónatana v zemi Benjamínově v Sele, v hrobě jeho otce Kíše. Všechno, co král přikázal, vykonali. Bůh potom přijal prosby za zemi.

a-a volný pk. — b-b nech, abychom jej vyhladili, O' ∞ V { < *lehašmí-dénú* místo *nišmadnú*, H. }. — c po něm, O' V. — d + na slunci, O'; ukřizujeme, V. — e-e v Gibeónu Saulovu, (jako) vyvolené Hospodinovi, O'. — f-f :: Mérab, P (sr 1S 18,19). — g + ječmene, O'. — h O' rozširuje text (pod vlivem v.15n?). — i mužů synů, O'; mužů, V.

(2) : Joz 9,3.15.19 (3) : 2S 20,19 (6) : Nu 25,4; 1S 10,26 11,4; 1S 10,24 (7) : 1S 18,3 20,8.15n 23,18 (8) 2S 3,7; : 1S 18,19 (12) 1S 31,12 (14) 2S 24,25

¹⁻¹⁴ Hlad, trvající tři roky, byl zřejmě způsoben suchem. Sled tří let po sobě ukazuje na vážnost ohrožení a byl pojímán jako důkaz Božího hněvu. Spojitost přírodních a vesmírných

kalamit a úkazů s Boží vůlí a vládou je pro bibli běžnou pravdou (sr např. Ž 104 Mt 24,29nn). Vedle války a moru (Jr 27,8) je hlad jednou z hlavních Božích metel (sr 1Kr 17,1 Dt 28,48). Proto král hledal 'Hospodinovu tvář' (sr Oz 5,15 Ž 27,8), což je obraz vzatý z královského ceremonálu, při němž poddaný žádal o slyšení a milostivé přijetí králem (1Kr 10,24).

K hledání ztracené přízně patří i dotazování na důvod hněvu. David tak činí v některé svatyni (sr Šalomoun v Gibeónu, 1Kr 3,4nn). Odpověď, kterou dostane skrze proroka nebo kněze (sr Nu 27,21 1S 23,9 30,7), jej odkazuje na *krev Gibeónanů*, prolitou Saulem. O tomto vraždění není jinde zpráv. Krev zavražděného poskvrňuje zemi, a ta může být očištěna jen krví toho, kdo krev prolil (Nu 35,33, sr Gn 9,6). Král je představitelem lidu, podobně jako otec rodiny. Dopustí-li se vraždy, leží stín kletby na celé zemi. Za prolitou krev musí platit jeho rod podle tehdy platného zákona 'krev za krev'. Podle našich dnešních měřítek je to zákon krutý a nespravedlivý. V oné době však znamenal ochranu životů, protože si každý, i panovník, musel uvědomit, že spáchané násilí se jako bumerang vrací na jeho vlastní hlavu, případně i na hlavy jeho nejbližších.

Světlým zjevem v celém vyprávění je *postava Rispy* a její obětavá mateřská láska. Zákon se prosadil ve vši své neúprošnosti, ale nakonec vítězí láska, a tak i kosti popravených posléze spočinou v hrobě (sr Dt 21,22n). U běžné popravky Zákon stanoví, aby mrtví byli pochováni hned týž den. V daném případě jde sotva o svévolné porušení ustanovení. Šlo přece o mimořádný akt spadající do okruhu sympatetické magie (sr vk Gn 4,8nn). Proto zůstaly mrtvoly ležet nepohřbeny, dokud se nedostavil blahodárny déšť. Teprve potom bylo možno je pohřbít.

Nejasné jen zůstává, proč tu je řeč i o neplodné Saulově dceři *Mikal* (2S 6,23), když je pravděpodobnější, že šlo o její sestru *Mérab* (1S 18,19). Přinejmenším syrská Pešito to tak čte a jiné překlady se snaží problém rozřešit přidáním slůvka 'sestry'; tak i náš překlad.

2. DAVIDOVI REKOVÉ

21,15—22

Davidovi služebníci pobíjejí čtyři obry, mezi nimiž je jmenován také Goliáš.

¹⁵ **A došlo znovu k boji Pelištejců s Izraelem. David se stoupil se svými služebníky a bojovali s Pelištejci. Ale David byl už unaven. ¹⁶ Tu Jišbí Benóbⁱ, který byl z rodu obrů, jehož hrot kopí vážil tři sta šekelů bronzu a jenž byl opásán novým mečem, prohlásil, že Davida zabije. ¹⁷ Avšak Abišaj, syn Serújin, mu přišel na pomoc a toho Pelištejce ubil k smrti. Davidovi mužové tehdy Davida^k zapřísáhli: „Víckrát se s námi do boje nevydávej, ať nezhasíš světlo Izraele!“**

¹⁸ **O něco později se opět strhl boj s Pelištejci v Góbu^l. Tehdy ubil Sibekaj Chúšatský Sáfá^m, který byl z rodu obrů.**

¹⁹ **Když se znovu strhl boj s Pelištejci v Góbuⁿ, Elchánan, syn^o Jaare Oregíma^o Bétlehemského, ubil^p Goliáše Gátského. Násada jeho kopí byla jako tkalcovské vratidlo.**

²⁰ **A opět se strhl boj v Gátu. Tam byl obrovitý muž, který měl šest prstů na ruku a šest prstů u nohou, celkem čtyřriadvacet. Ten také pocházel z obrů. ²¹ Tupil Izraele, a Jónatan, syn Šimáje^q, bratra Davidova, ho ubil. ²² Tito čtyři pocházeli z obrů v Gátu. Padli rukou Davida a rukou jeho služebníků.**

i × O'. — ^k dosl. ho; se, O' V. — ^l :: v Gezeru, 1Pa 20,4; v Gátu, O'. — ^m Sipaje, 1Pa 20,4. — ⁿ v Romu, O'; × 1Pa 20,5. — ^{o-o} Ariórgima, O' (staženo); :: Adeodatus, syn Saltúv(?), tkadlec pestrých tkanin (< 'r-g místo 'óregim, H.), V. — ^p + Lachmího, bratra, 1Pa 20,5. — ^q různý pravopis jména, sr 1S 16,9 1Pa 20,7.

[15nn] // 1Pa 20,4—8 [17] : 2S 23,18; : 18,3; 1Kr 11,36 15,4 Ž 132,17 [18] 1Pa 11,29 [19] :: 1S 17,50n; : 1S 17,7 [21] : 1S 16,9 1Pa 20,7

¹⁵⁻²² Druhou část kapitoly tvoří zprávy o *čtyřech bitvách* Pelištejců s Izraelci; kniha Paralipomenon (1Pa 20,4nn) je připojuje k Davidově válce s Amónci (2S 12,26nn). Všem čty-

řem utkáním je společné, že v nich hrají hlavní roli *obři* (1Pa 20, sr Refájci Gn 14,5 Joz 12,4). První z nich svou výzbrojí připomíná Goliáše (rozdíl ve váze hrotu kopí, 600 : 300). Také jeho záměr zabít Davida, který v bitvě zeslábl, připomíná někdejší souboj. Boj jednotlivců, tedy souboj, je doložen i pro kenaanské polonomády (de Vaux, II., 19). Tentokrát se však za krále bije horlivě Abíšaj (sr 2S 16,9). Davidův život je ohrožen, proto mu jeho bojovníci brání v účasti na dalších bitvách (sr 18,3).

Dvakrát se bojuje v Góbu, což je místo neznámé (:: Gezer, 1Pa 20,4). Čtyřikrát se s obry vítězně utkají Davidovi rekové. Jméno obra, s nímž se bije *Elchánan*, zaznamenává kniha Paralipomenon: Lachmí, bratr Goliášův (1Pa 20,5). V 1S 17 se naproti tomu mluví jen o Goliášovi, jehož však porazil David. Ze zprávy v 2S 21 se proto usuzuje, že vlastní rodné jméno Jišajova syna Davida původně znělo Elchánan a že jméno David bylo nejspíše titulem ve smyslu 'velitel' (sr vk 1S 16).

Ve čtvrté bitvě, k níž došlo v Gátu, padne obr, který má po šesti prstech na ruku a u nohou a který stejně jako Goliáš tupí Izraele (1S 17,10.45).

Záznam o bojích s *Pelištejci* na konci Davidovy vlády svědčí o významné roli, kterou hrál tento válečnický národ v dějinách Izraele, ale i v životě Davidově, a to od vstupu mladického pastýře na válečné pole (1S 17) přes pobyt u gátského krále (k.21) až za smrt soka Saula a přítele Jónatana (k. 31).

Obrat '*rod obrů*' zní v hebrejštině *jildé hã-ráfã*. Dá se také přeložit 'potomci Ráfy' nebo 'příslušníci z Ráfy'. Někteří badatelé se domnívají, že za výrazem *hã-ráfã* se skrývá pelištejské jméno pro šavli (řecky *harpé*); pak by šlo o oddíly, jejichž výzbrojí byla šavle (de Vaux, II. 21 a 49).

3. DAVIDOVA PÍSEŇ

22,1—51

Král zpívá žalm vděčnosti Hospodinu, který ho chránil a vysvobodil z bran podsvětí i z rozbrojů lidu.

22 ¹ Slova této písně přednášel David Hospodinu v den, kdy jej Hospodin vysvobodil z moci všech jeho nepřátel i z moci Saulovy. ² Pravit: ^{a b}

Hospodine, skalní štíte můj, má pevná tvrzi,
vysvoboditeli můj,

³ Bože můj, má skálo, utíkám se k tobě,
štíte můj a rohu spásy, nedobytný hrade,
^c moje útočiště, zachránce můj,
ty mě před násilím zachraňuješ ^{c!}

⁴ Když jsem vzýval Hospodina, jemuž patří chvála,
byl jsem zachráněn před svými nepřáteli.

⁵ Ovinuly mě příboje ^c smrti,
zachvátily mě proudy Ničemníka,

⁶ provazy podsvětí se kolem mne stáhly,
přepadly mě léčky smrti.

⁷ V soužení jsem vzýval Hospodina,
ke svému Bohu jsem volal ^d.

Uslyšel můj hlas ze svého chrámu,
mé volání proniklo až k jeho sluchu.

⁸ Zachvěla se země, počala se trást,
nebesa ^e v základech se hnula,
chvěla se před jeho plamenným hněvem.

⁹ Z chřipí se mu valil dým,
z úst šírající oheň,
planoucí řeřavé uhlí.

¹⁰ Sklonil nebesa a sestupoval,
pod nohama černé mračno.

¹¹ Na cheruba usedl a letěl,
ukázal se ^f na perutích větru.

¹² Temno učinil ^g stánkem kolem sebe,
vířící ^h vodstvo, mračna prachu.

- 13^{ch} Před jeho jasem vzpláloⁱ
hořící uhlí.
- 14 Hospodin zaburácel z nebe,
Nejvyšší zahrímal svým hlasem^j.
- 15 Vyslal šípy své a rozehnal je,
^k hromobitím uvedl je v zmatek.
- 16 Tu se zjevila koryta moře^l,
světa základy se obnažily,
když Hospodin zaútočil^m,
když zadul^m svým hněvivým dechem.
- 17 Vztáhl ruku z výše, uchopil mě,
vytáhl mě z nesmírného vodstva.
- 18ⁿ Nepříteli mocnémuⁿ mě vyrval,
těm, kdo nenáviděli mě, kdo zdatnější byli.
- 19 Přepadli mě v den pohromy,
ale Hospodin byl opora má.
- 20 Učinil mě volným,
ubránil mě, protože si mě oblíbil.
- 21 Hospodin mi odplatil podle mé spravedlnosti,
odměnil mě podle čistoty mých rukou,
- 22 neboť jsem dbal na Hospodinovy cesty,
neodvrátil jsem se svévolně od svého Boha.
- 23 Všechny jeho řády jsem měl na zřeteli,
^o neodbočil jsem od jeho nařízení.
- 24 Jemu náležel jsem dokonale^o,
varoval se nepravosti.
- 25 Podle spravedlnosti mé Hospodin mě odměňoval,
podle čistoty mé^p tak, jak jevila se jemu.
- 26 Ty věrnému osvědčuješ věrnost,
muži dokonalému svou dokonalost,
- 27 ryzímu svou ryzost osvědčuješ,
s neupřímným se však pouštíš v zápas.
- 28 A^q lid utištěný zachraňuješ,
^r pohledem svým snižuješ však povýšené^r.
- 29ⁱ Ty jsi moje světloⁱ, Hospodine.
Hospodin^s mi září do mých temnot.

- 30 S tebou proběhnu i nepřátelskou vřavou,
hradbu zdolám se svým Bohem,
- 31 s Bohem, jehož cesta je tak dokonalá!
To, co řekne Hospodin, je protřibené.
On je štítem všech, kteří se k němu utíkají.
- 32 Kdo je Bůh krom Hospodina,
kdo je skála, ne-li Bůh náš!
- 33 Bůh^s je zástita má pevná^s
a vodí^t mě cestou dokonalou,
34 on dává mým nohám hbitost laně,
na posvátných návrších mých dopřává mi stanout,
35 učí bojovat mé ruce
a mé paže bronzový luk napnout.
- 36 Podal jsi mi štít své^u spásy
a tvá péče^ú dodává mi síly^v.
- 37 Dals volnost mým krokům,
nohy se mi nepodvrtnou.
- 38 Budu stíhat nepřátele, vyhladím^w je.
Nevrátím se zpět, dokud je neudolám.
- 39 Docela^x je rozdrtím, už nepovstanou,
pod nohy mi padnou.
- 40 Opásals mě statečností k boji;
ty, kdo povstávají proti mně, sám srazíš.
- 41 Šíji nepřátel mých jsi mi vydal,
navždy umlčím ty, kdo mě nenávidí.
- 42 Budou volat^y o pomoc, a nespasí je nikdo,
volat k Hospodinu, ale neodpoví.
- 43 Roztluču je, budou jako prach země^z,
^ž pošlapu a podupu^ž je jako bláto ulic.
- 44 Dals mi vyváznout z rozbrojů^{aa} mého lidu^{aa},
jako vůdce pronárodů jsi mě střežil^{bb}.
Sloužit bude mi i lid, který jsem neznal.
- 45 Cizinci se budou vtírat v moji přízeň,
na slovo mě uposlechnou.
- 46 Cizinci jak tráva zvadnou,
vypotácejí se^{cc} ze svých hradišť.

- 47 Živ je Hospodin! Bud' žehnána má skála,
vyvýšen bud' Bůh, má spásná skála^{dd}
- 48 Bůh, jenž pověřil mě vykonáním pomsty,
národy mi podřizuje^{ee}.
- 49 Ty mě z moci mých nepřátel vytrhuješ^{ff},
pozvedáš mě nad ty, kdo proti mně povstávají,
ty mě násilníku vyrveš.
- 50 Proto ti vzdám, Hospodine, mezi pronárody chválu,
budu zpívat žalmy tvému jménu.
- 51 Velká vítězství dopřává svému králi,
svému pomazanému milosrdenství prokazuje,
Davidovi a jeho potomstvu navěky.

a: Ž 18 (zachyceny jsou tu jen podstatnější rozdíly). — b + Miluji tě vroucně, Hospodine, moje sílo, Ž. — c-c × Ž. — é:: provazy, Ž. — d + o pomoc, Ž O' P. — e:: hory, Ž. — f:: vznášel se, Ž. — g +, svou skrýší, Ž. — h:: temné, Ž. — ch + Mračna hnala se, Ž. — i:: (spadlo) krupobití a, Ž. — j + (spadlo) krupobití a hořící uhlí, Ž. — k + velkým, Ž. — l vod, Ž. — m:: 2. os. sg., Ž. — n-n:: pl, O'. — o-o Ž jinými slovy. — p:: mých rukou, Ž O' V. — q:: Ty [*'attā* místo *'et*, H.], Ž. — r-r:: ale povýšené nutíš klopat oči, Ž. — ř-ř:: Ty mé světlo rozsvěcuješ, Ž. — s:: můj Bůh, Ž. — š-š:: mě opasává statečností, Ž O' P V. — t:: čini (cestu...), Ž. — u:: mé, O'; + tvoje pravice mě podepírá, Ž. — ů dosl. odpověď; :: mírnost, Ž. — v-v dosl. učiní mě četným, velkým; zvelebila mne, K. — w:: dopadnu, Ž. — x × Ž. — y tak Ž [*ješavve'ú*, H.]; 2S dosl. ohlížet se (po pomoci; *jiš'ú*, H.). — z:: ve větru, Ž. — ž-ž:: smetu, Ž. — aa-aa lidu, Ž; pl, O'. — bb:: ustanovil, Ž. — cc tak Ž [*jachregú*, H.]; :: 2S [*jachgerú*, H., snad přepsáním]. — dd × Ž. — ee podrobuje, Ž (*mórid*, 2S :: *jadbér*, Ž). — ff:: vy-svoboditeli (+ můj), Ž.

[2S 22] // Ž 18 (3) :Dt 32,4 Ž 31,3 91,2 Jr 16,19; Gn 15,1 :L 1,69; :Př 18,10 (6) Ž 116,3 (7) Ž 116,4 120,1 (8) Sd 5,4 Ž 77,18; Jb 26,11 (9) Ž 97,3 Abk 3,5 Žd 12,29 (10) :Ex 20,21 1Kr 8,12 Ž 97,2 (11) :Ž 104,3 (14) :Sd 5,20 1S 2,10 Iz 30,30 (15) Abk 3,11 (16) :Ex 15,8 Mt 8,26 (17) Ž 144,7 (21) 1Kr 8,32 (22) :Gn 18,19 (23) :Dt 7,12 (24) :Gn 17,1 (26) :Mt 5,7 (27) :Lv 26,23n (28) Ž 72,12; Jb 40,11 (= 6 K) (31) Dt 32,4; :Ž 12,6 (32) 1S 2,2 Ž 86,8 Iz 44,6 (35) Ž 144,1 (39) :Mal 3,21 (= 4,3 K) (41) Gn 49,8 Ex 23,27 (42) :Jb 27,9 (43) :Da 2,34n; :Iz 10,6 (44) :Iz 55,5 (46) :Ml 7,17 (51) :Ž 144,10

Tato děkonná píseň je jedním z více dokladů, že se týž text v Písmu dochoval v dvojí souvislosti. Shoduje se totiž téměř doslovně (i počtem veršů) se žalmem 18.

Středem písně je *Hospodin a jeho pomazaný král*. Král je víc než jen představitel lidu, je také Božím milým služebníkem. Nelze určit dobové umístění líčených protivenství a úzkostí, neboť žalm zachycuje spasitelné dění naddějinné, prožívané v kultu (sr vk Ž 18, zvláště úvodní údaje na str. 88). Zároveň tato děkonná píseň představuje 'teologický výklad k Davidovu životnímu běhu' (Hertzberg).

¹⁻⁶ David se skrýval před Saulem v jeskyních, skalách a na nepřístupných místech; za vlastního *ochránce a zachránce* pokládá svého Boha. Základní pojmy, jichž je tu užito, připomínají asylové právo: skála, záštita, hrad. Bohu přiřítá David též odstranění svého úhlavního nepřítele (1S 31). Byl blízek smrti, ale jeho úpěnlivý nářek byl vyslyšen; modlitba mu je hlavní zbraní. Mýtické výrazy (příboj, příval, ničemník, podsvětí apod.) ukazují, že se stal kořistí nadlidských *mocností temna*, hrobu a smrti, odkud volá i Jonáš (Jon 2).

⁷⁻¹⁶ Zmínky o *chrámu*, o cherubech, o řeřavém uhlí apod. naznačují, že celé drama Božího zjevení se dalo ve svatyni; nedá se ovšem vyčíst, jakým způsobem a za jakých okolností se předvádělo. Nejvyšší, který sestupuje a zjevuje se, zůstává i nadále Bohem skrytým (sr Ex 19,16—18 Ž 97,2). Přesto jeho majestát září oslnivě a přímo spaluje (sr Dt 33,2 Iz 10,17).

Boží záchranný zásah je provázen viditelnými projevy Božího hněvu. Až do základů se otrásá všechno stvoření. Masivní biblický *anthropomorfismus*, například chvění chřípí, supění dechu a hřímání hlasem má člověku pomoci v jeho lidské nedostatečnosti vnímat Boží bytost. K vyličení Hospodina a jeho moci se záměrně používá také obrazů známých i z pohan-ských kultů, např. Baal byl pokládán za pána vod, blesku apod. Tyto obrazy však jsou ve službě zvěsti o panství a moci Hospodinově. Ztrácejí svůj čistě naturální a mýtický ráz a je- nom přibližují člověku nezobrazitelného a nepředstavitelného Boha, aby člověk aspoň zčásti chápal jeho moc, jíž je vše pod-řízeno. Ovšem ani ty největší přírodní pohromy nemění kři- volaký běh světa a dějin, poněvadž národy nevidí v pohromách Boží zásah.

¹⁷⁻³¹ Zcela konkrétně se líčí i *záchrana*: Bůh svou rukou

vytáhl modlitebníka jako z pravod. Jeho ruka stačí i na přesilu protivníků, kteří zneužili královy tísně. Pro svou spravedlnost Bůh nemůže nezasáhnout ve prospěch svého milého. Spravedlnost ho nutí postavit se na stranu toho, kdo má čisté ruce a kdo dbá na Boží zákon. Bezúhonnost služebníka není ovšem bezhříšnost. Je to pravý vztah k Bohu a lidem, vytvořený řádem Zákona a obětní službou (Jb 1,1).

Bůh je spravedlivý vůči všem, nejen vůči vyvoleným. Jako zastánce a *ručitel práva* odpovídá každému podle jeho zásluh. Stojí na straně prostých a slabých, kdežto pokrytce a domýšlivce pokoruje. Hospodin je věrnému světlem i v nejtemnější noci a záštitou v každém obklíčení.

³²⁻⁴⁹ Král se vrací ke své bídě a k vysvobození z ní. Vítězství přičítá svému Bohu, jež nazývá jako na začátku písně 'skalou a záštitou'. Ze všeho, co vykonal, patří čest a chvála Bohu. I volnost a hbitost pohybu, pevný postoj, válečnická zdatnost a síla paží jsou darem od Boha. V Boží síle *porazil odpůrce* na hlavu a je s to je zcela znemožnit. Mocný Hospodin je poráží a skládá mu je pod nohy. Jen Bůh dokáže zbavit protivníky moci, takže jim už pranic nepomůže. Ty, kteří usilovali dostat krále do hrobu, stihne úděl prachu a bláta. Hospodin uvádí na protivníky svého pomazaného strach, že se před ním třesou a vlichocují do jeho přízně. A toho, jemuž chystali ponížení, povýší spravedlivý Bůh za vladaře nad národy.

⁵⁰ⁿ Děkonná píseň končí *chvalozpěvem*. Král znovu nazývá Boha svou skalou (v.47). Na rozdíl od jiných božských a modlářských skal (sr Dt 32,18.31) je Hospodin Bůh živý, což dokázal svými spásnými činy. Jako svrchovaný soudce podmanil králi národy, pozvedl ho i nad povstalce a odstranil z cesty násilníka. Za plnost těchto spásných činů král slibuje, že bude vyznávat Hospodinovo jméno a chválit je mezi pohany.

Svým rázem je 2S 22 (= Ž 18) píseň, která nemá na mysli jen omezenou historickou dobu a konkrétní osobu Davida, ale jako píseň vyznavačská a *mesiášská* myslí až i na Mesiáše a na to, co v jeho jménu bude Hospodin konat ve svém lidu i mezi pohany.

4. DAVIDOVA POSLEDNÍ SLOVA

23,1—7

Král připomíná, že základem spravedlivé vlády je bázeň před Bohem.

23¹ Toto jsou Davidova poslední slova:

Výrok^a Davida, syna Jišajova,
výrok^a muže^b Nejvyšším povýšeného^b,
pomazaného Bohem Jákobovým,
líbezného pěvce izraelských žalmů.

² Hospodinův duch skrze mne mluvil,
na mém jazyku byla řeč jeho.

³ Pravit mi Bůh Izraele,
skála^c Izraele ke mně promluvila^d:

Kdo člověku vládne spravedlivě,
ten, kdo vládne v Boží bázni,

⁴ je jak jitřní^e světlo při východu slunce,
jak bez mráčku jitro,
od jehož jasu a vláhy se zelená země.

⁵ I když před Bohem můj dům takový není,
ustanovil pro mne věčnou smlouvu,
ve všem uspořádanou a dodržanou.

Je to veškerá má spása a veškeré blaho,
^fodjinud nevzejde nic^f.

⁶ Ničemník bude jak trní.
^gVyděsí se všichni^g,
aniž se na ně sáhne rukou.

^{7h} Ten, kdo by se jich chtěl dotknout^h,
železo vzít musí
či násadu kopí.

Budou sežehnuti a spáleni ohněm
ve svém sídleⁱ.

a :: Věrný [je], O' (2X). — b-b kterého povýšil Hospodin (aby byl...), O'; kterému se dostalo ujištění od, V; kterýž jest velice zvýšený, K. — c :: strážce, O'; Silný, V. — d + v podobenství, O'. — e + Boží, O'. — f-f že bezbožník neuspěje, O'; a není nic, co by z toho nevzešlo, V. — g-g které bude vyvrženo, O'. — h-h Člověk se s ním

nebude dřít, O'. — i ve své hanbě, O'; až nic nezbude, V; tu, kdež zrostlo (t. trní), K.

[1] : 2S 7,8n Ž 78,70 89,20; 1S 16,12n [2] : 2Pt 1,21 [3] Dt 32,4,31; : Ex 18,21 2Pa 19,7,9 [4] Sd 5,31 Pr 4,18 [5] 2S 7,16 : Ž 89,29 Iz 55,3

¹ Po děkovné písni následuje *Davidův královský odkaz* (sr Jákobovu závěť a Mojžíšovo požehnání, Gn 49 a Dt 33). Není to ještě Davidova poslední vůle (sr 1Kr 2), ale spíše jeho vyznání.

David je označen jako '*muž Nejvyšším povýšený*'. Pro Boha je zde užito pojmu Nejvyšší, který se vyskytuje ještě např. u Oz 7,16 a 11,7 (H. 'al). Původně prý byl takto nazýván bůh války (sr vk Oz 7,16). Podle toho by David byl představován jako úspěšný válečník. Později bylo toto označení chápáno jako zkratka za výraz '*eljón* (= Nejvyšší), označující Boha uctívaného podle staré tradice v Jeruzalémě (sr Gn 14,18—22); ten byl ztotožněn s Hospodinem.

Další Davidův titul '*pomazaný od Boha Jákobova*' odkazuje na tradici praoteckou, zvláště na postavu Jákoba — Izraele.

Třetí titul '*líbezný (pěvec) izraelských žalmů*' označuje Davida buď jako pěvce žalmů nebo jako obdivovaného hrdinu, o němž zpívaly izraelské ženy. Výraz pro líbezného (H. *ná'im*) se v žalmech nevyskytuje, jen v Písni se užívá jako přívlastku (1,16); pochází z kořene *n'-m* (sr Gn 4,22 Rt 1,2).

²⁻⁵ David vyznává, že ke svému královskému pověření byl zmocněn *Hospodinovým duchem* (sr 2Pt 1,21). Obřadní pomazání olejem bylo provázeno i zvláštním obdarováním (1S 16, 13). To potřeboval ke svému královskému a soudcovskému úřadu i k bojům se Saulem. Jako král vyznává víru v Boha Izraele, který bojuje za svého služebníka.

Spravedlivý a bohobojný vladař bývá přirovnáván k světlu vycházejícího slunce a k jitru bez mráčků. Přirovnání krále ke *slunci* je v Orientě známé. Užívá se ho např. i v oblasti babylónské. Chamurapi se jako zákonodárce srovnává přímo s božstvem slunce, Šamašem. Také prorok řadí k sobě slunce a spravedlnost (Mal 3,20 [= 4,2 K]).

V dalším obrazu se připomíná *užitečnost deště*. Déšť donutí i vyprahlou zemi vydat bujnou vegetací. Pro Izraelce je tento div obživení a zúrodnění nerozlučně spojen s požehnaním (Ez 34,26 Ž 84,7, sr vk 2S 21,1).

David spojuje své zmocnění a obdarování s *Boží smlouvou* (2S 7,8—16, sr Iz 55,3), trvale platnou v jeho rodu, z něhož vyjde i Syn Davidův, Kristus (L 20,41 Zj 3,7 22,16). Výraz pro spořádanost (H. '-r-k) smlouvy odkazuje převážně do oblasti svatyně a oltáře (Gn 22,9 Lv 1,7n Nu 23,4). Jako vše potřebné pro službu ve svatyni bylo uspořádáno podle Boží vůle, tak i smlouva s Davidem má neproměnnou podobu. Bůh je věrný strážce této smlouvy a proto král může vyznávat svou jistotu i pro nevymezenou budoucnost.

^{6a} Proti požehnanému králi stojí *ničemník*, 'muž nicoty' (Belíjaal). Spolu s jeho cháskou ho David přirovnává k trní, k porostu země stížené kletbou (Gn 3,17n Iz 32,13 Jr 12,13 Oz 10,8). Trní patří k poušti (Sd 8,7), tedy k oblasti démonské a nečisté. I celé národy se mohou stát trním určeným k spálení (Iz 33,12). K nim David přiřazuje nepřátele Hospodinova pomazaného. Očistný a spalující oheň je služebný prostředek toho Boha, který sám je nazýván ohněm (Dt 4,24 Žd 12,29). V tomto věku je nástrojem třibení (Mal 3,2n Mt 3,11), na konci času pak prostředkem soudu i proměny (Mt 3,12 5,22 1K 3,13 2Pt 3,7 Zj 20,10).

5. DAVIDOVI BOHATÝŘI

23,8—39

Seznam těch, kdo Davidovi pomáhali v boji, případně i jejich mimořádné činy.

⁸ **Toto jsou jména Davidových bohatýřů: ⁱ Jóseb Bašebet Tachkemónskýⁱ, vůdce osádky. ^k Ten s rozkoší vrhal oštěp^k; naráz jich proklál ^l osm set^l.**

⁹ Po něm Eleazar, syn Dóda^m, ⁿ syna Achóchihoⁿ, jeden

ze tří bohatýrů, kteří byli s Davidem^o, když dráždili Pelištejce a ti se tam shromáždili k boji; izraelští muži též přitáhli^p.
¹⁰ On povstal a bil Pelištejce, až se mu ruka unavila a křečovitě svírala meč. Toho dne připravil Hospodin veliké vysvobození. Lid se obrátil za ním a už jen obíral pobité.

¹¹ Po něm byl Šama, syn Ageův^q, Hararský. Pelištejci se shromáždili do houfu^r; byl tam díl pole plný čočky^ř. Lid před Pelištejci utíkal. ¹² On se postavil doprostřed toho dílu, osvobodil jej a bil Pelištejce. Tak Hospodin připravil veliké vysvobození.

¹³ Jiní tři ze třiceti vůdců sestoupili a přišli o žních^s k Davidovi do jeskyně Adulám. Pelištejský houf ležel v dolině Refájců. ¹⁴ David byl tehdy ve skalní skrýši, postavení^s Pelištejců bylo tenkrát u Bét-lechemu. ¹⁵ Tu David zatoužil: „Kdo mi dá napít vody z bétlechenské studny, která je u brány?“^t

¹⁶ Ti tři bohatýři vtrhli do pelištejského tábora, načerpali vodu z bétlechenské studny, která je u brány, a přinesli ji Davidovi. On však nechtěl pít, nýbrž vykonal jí úlitbu Hospodinu. ¹⁷ Řekl: „Hospodine, necht jsem dalek toho, abych udělal něco takového. Což^u to není^u krev mužů, kteří šli s nasazením životů?“ Proto se jí nechtěl napít. To vykonali ti tři bohatýři.

¹⁸ Abíšaj, bratr Jóabův, syn Serújin, byl vůdce těch tří. Ten zamával kopím a proklál jich na tři sta. Mezi těmi třemi byl nejproslulejší. ¹⁹ Byl z těch tří nejváženější a byl jejich velitelem, ale oněm třem prvním se nevyrovnal.

²⁰ Benajáš, syn Jójady, syna zdatného muže z Kabsaelu, muže mnoha činů, ubil dva moábské reky^v a sestoupil a ubil v jámě lva; byl tehdy sníh. ²¹ Ubil též Egyptana^w hrozného vzezření^w; Egyptan měl v ruce kopí. Sestoupil k němu s holí, vytrhl Egyptanovi kopí z ruky a jeho vlastním kopím ho zabil. ²² Toto vykonal Benajáš, syn Jójadův. A byl mezi těmi třemi bohatýry proslulý. ²³ Z těch třiceti byl nejváženější, ale oněm třem prvním se nevyrovnal. David ho přidělil ke své tělesné stráži.

²⁴ x y Mezi těmi třiceti byl také^y Asáel, bratr Jóabův, Elchánan, syn Dóda^z Bétlechenského^ž, ²⁵ aa Šama Charódský, Elíka Charódský, ²⁶ Cheles Paltejský, Íra, syn Íkeše Tekójského,

²⁷ Abiezer Anatótský, Mebúnaj Chúšatský, ²⁸ Salmón Achóchijský, Mahraj Netófský, ²⁹ Cheleb, syn Baany Netófského, Itaj, syn Ríbaje z Gibeje Benjamínců, ³⁰ Benajáš Pireatónský, Hidaj z úvalů Gaašských, ³¹ Abí-albón Arbátský, Azmávet Barchúmský, ³² Eljachba Šaalbónský, ze synů Jášenových Jónatan, ³³ Šama Hararský, Achíam, syn Šarara Árarského, ³⁴ Elifelet, syn Achasbaje, syna Maakatova, Elíam, syn Achítofela Gíloského, ³⁵ Chesrav Karmelský, Paaraj Arbijský, ³⁶ Jigál, syn Nátana ze Sóby, Bání Gádský, ³⁷ Selek Amónský, Nacharaj Beerótský, zbrojnoš Jóaba, syna Serújina, ³⁸ Íra Jitrejský, Gáreb Jitrejský, ³⁹ Urijáš Chetejský. Všech bylo třicet sedm.

l-í :: Jášobeám, syn Chakmóniho, 1Pa 11,11; Jóšebet Kananejský, O'; sedící na stolci, nejmoudřejší, V. — k-k :: Ten zamával kopím, 1Pa 11,11; Adinón Asónský tasil meč, O'; byl jako nejněžnější červíček v dřevě, V. — l-í tři sta, 1Pa 11,11. — m syn svého strýce (< dódó místo dódí, 2S kt : dódó, gr), sr vk 1Pa 11,12,26, V; + syn bratra svého otce, O'; + syna Súsítova (apod.), O'. — n-n Achóchitského, 1Pa 11,12, V. — o + v Pasdamímu, 1Pa 11,13; v Seran, O'. — p 1Pa jinak (sr 2S 23,11n). — q Asův, O'. — r pk nejistý; do Thérie, O'. — ř :: ječmene, 1Pa 11,13. — s :: na skálu, 1Pa 11,15; do Kasónu, O'. — š :: výsostný znak 1Pa 11,16 (? < nečib místo maččáb, 2S). — t + skupení Pelištejců bylo tehdy u Bét-lechemu, O'. — u-u mohu pít, O' V. — v : 'ar'él, H.; syny Arielovy, O'; lvy, V. — w-w :: vysokého pět loket, 1Pa 11,23. — x + A toto jsou jména bohatýrů krále Davida, O' ∞ 1Pa 11,26. — y-y × 1Pa 11,26. — z + bratra svého otce, O' ∞ V (× Dóda, V) sr vk 1Pa 11,12,26 (i 2S? < dódó, H.). — ž z Bét-lechemu, 1Pa 11,26, V; v Bét-lechemu, O'. — aa Ve výčtu i pravopisu následujících jmen je podání nejednotné.

{v.8nn} // 1Pa 11,10—47 {13} 1S 22,1 {16} : 1S 7,6 {18} 2S 21,17 {20} 8,18; Joz 15,21 {24} 2S 2,18 {26} 1Pa 27,9n {34} : 2S 15,12 {39} 11,3

^{8–12} Stav textu i zvláštní ráz příběhu svědčí, že jde o materiál velmi starý. Seznam Davidových hrdinů má svou *dubletu* v 1Pa 11,10—47, kde jsou však přidána ještě další jména (vv. 41b—47).

Pojmenování 'bohatýr' nemá vyvolat představu bájného reka ruských bylin. V hebrejštině je to běžné označení válečníka z povolání (1S 2,4 Iz 3,2 Jr 5,16 aj.), tedy název určitý celé třídě lidí. Jde tu o zkušené vojáky, kteří se proslavili mimořádnými činy nebo byli vybráni k zvláštním úkolům anebo

přidělení do královské tělesné stráže. Možná, že počet třiceti je vzat z Egypta; Ramses II. byl také obklopen třiceti (de Vaux, II., 22).

Jde o tři skupiny bohatýrů. První skupinu (8—12) tvoří trojice bojovníků, které odjinud neznáme. Jošeb Bašebet se vyznamenal v boji oštěpem proti přesile. Je líčen jako v pohádce. Tím má být znázorněna jeho velká síla, kterou dostal od Boha; je jmenován velitelem oddílu.

Druhý Eleazar a třetí Šama se stali proslulými v bojích proti Pelištejcům. Šama zachránil bitvu, když lid byl již na ústupu. Jeho zápas je spojen s dobytím pole posetého čoučkou (: 1Pa 11,13 — ječmenem). Již místní určení 'pole' nechává otevřenou možnost, že jde o posvátné místo (sr Lv 17, 5—7). Ještě více to pak vysvětluje z podivuhodných rozpaků podání, které neví, čím vlastně ono pole bylo oseto. I když jak čoučka tak ječmen patřily k běžným plodinám, které se v zemi pěstovaly, přece víme z příběhů Jákobových, že čoučka svou barvou sedlé krve mohla sloužit i k nekalým účelům (sr Gn 25,34), a ječmen svým označením (H. Š^eórā) připomíná chluapatého satyra (H. Šā'ir) a až oblast obývanou potomky chluapatce Esaua Edóm, zvaný též Seír (H. Šé'ir; všechno ze souhláskového základu š-'-r).

Mezi 2S 23 a paralelním oddílem v 1Pa 11, stejně jako mezi původním hebrejským zněním a starověkými překlady, jsou ne nepodstatné rozdíly. Nejpozoruhodnější však nesporně je údaj o původu Eleazarově (2S 23,9) a Elchánanově (v.24). Oba jsou potomci nějakých Dóddů. Už Septuaginta tu však četla velmi jednoznačně 'yios patradel'jū autū (9 ~ 24) a stejně Vulgáta filius patru eius, tj. 'syn svého strýce' či podle Septuaginty přesněji 'syn bratra svého otce'. Obě staré verze tedy chápaly údaj dódů obecně a ne jako vlastní jméno. Tak je to míněno patrně i v 1Pa 11, kdežto 2S 23 kontextem spíše nasvědčuje vlastnímu jménu. Je-li překlad O' a V správný, měli bychom tu krásný doklad pro uplatňování levirátních závazků ve starém Izraeli, kdy muž byl povinen vzít si za ženu bezdětnou vdovu po svém bratru, aby mrtvému zplodil potomka (sr Dt 25,5n). Narozněný syn je připsán mrtvému a bude i jeho dědicem, ačkoli jeho skutečným otcem je jeho strýc, 'bratr jeho otce'.

^{13—17} Další tři bohatýři nejsou jmenováni, jsou jen zařazeni k třiceti vybraným. Děj se odehrává u Bét-lechemu, z něhož

pocházejí synové Serújini (2S 2,18, sr 1S 26,7); jejich otec žil v Bét-lechemu, jak naznačují údaje o jeho hrobu (2S 2,32). Jako Davidovi krajané a navíc příbuzní měli u něho výsadní postavení a mimořádnou důvěru.

U města ležela pelištejská posádka a jejich vojsko tábořilo v dolině Refájců (2S 5,17n); David se skrýval nedaleko svého rodiště (1S 22,1). Šťastný návrat tří odvážlivců, kteří dali všanc své životy, přijímá David jako orákulum. Odmítne vodu pít, jako by to byla jejich krev (sr Lv 3,17), a obětuje ji jako úlitbu Hospodinu.

^{18—23} Jóabův bratr Abišaj je označen jako velitel 'těch tří'. Je zmíněn ještě zvláště pro své mistrovské zacházení s kopím a pro pobití velké přesily.

U Benajáše, druhého z trojice, se uvádí i rodiště: Kabsael v jižním Judsku. Pocházel z pokolení Léviho a byl synem kněze Jójady (1Kr 1,8 1Pa 27,5). Patřil k nejoddanějším Davidovým a Šalomounovým bojovníkům. Bezpochyby proto byl povýšen na vrchního velitele místo Jóaba (1Kr 2,35). Svou zdatnost prokázal v osobních soubojích s moábskými 'reky' (sr 2S 8,2) a v utkání se 'lvem'.

Označení pro 'reka' a pro 'lva' je v hebrejštině podobné: 'ar'él = rek, 'ari nebo 'arjeh = lev. Výraz 'ar'él je ovšem nejasný. Překladatelé se ve výkladu rozcházejí. Někteří myslí na vlastní jméno (Wellhausen, Driver aj.), jiní tu předpokládají nějaký kultový předmět, např. oltářní sloupy (Robinson, Smend aj.). Jindy značí 'ar'él ohniště oltáře (Ez 43,15n) nebo je dokonce krycím jménem za Jeruzalém (Iz 29,1n.7; vše GB). Nedá se však ani vyloučit porucha v textu, takže oba údaje o 'recích' i o 'lvu' jsou vlastně jen obměnou jedné události (Klostermann, Budde). At jde o lidi nebo o předměty, je pravděpodobné, že v pozadí je vzpomínka na srážku Izraele s moábským modlářstvím. Následující zmínka o lvu ukazuje tímtež směrem. 'Lev' v bibli připomíná např. bájně zvíře, s nímž se bil Samson (Sd 14,6), ne-li přímo zplozence pekel (Ž 22,22 91,13 1Pt 5,8 :: Zj 5,5) Zmínka o sněhu naznačuje, že jde o cosi mimořádného.

Souboj s Egyptanem je obdobou Davidova zápasu s Goliášem, a to jak pro hrozný vzhled protivníka, před nímž vojáci prchají, tak pro kopí v ruce a pro zabití vlastní zbraní (1S 17). Benajáš podobně jako kdysi David také sestupuje do údolí a jde na ozbrojeného s pouhou holí (1S 17,40).

Jóabovo jméno není v seznamu vůbec zmíněno. Všeobecně se předpokládá, že s ním je počítáno jako s vrchním velitelem. Tím se však neodpoví na otázku, proč je zamlčen. Nabízí se dohad, že v době, kdy byl seznam utvářen, byl Jóab pro svůj zkrvavený rytířský pás v nemilosti, anebo proto, že nenesl výrazné charismatické rysy.

^{24–39} Podle uvedených *míst původu* pochází prvních deset bohatýrů (kromě Abiéзера z Anatótu) z Judska, dalších sedm z Izraele, pak opět šest z Judska a ze zbývajících sedmi jsou někteří i ze Zajordání. Navíc je jmenován Urijáš Chetejský jako cizinec (sr vk k. 11); spolu s oběma trojicemi uvedenými jmenovitě vyjde konečný součet 37.

Seznam bohatýrů a zvláště zprávy o mimořádných činech připojené k některým jménům připomínají dobu soudců a činy vysvoboditelů. *Mimořádnost činů*, jejichž smyslem je pobití nepřátel a osvobození Izraele, naznačuje, že jde o seznam bohatýrů — charismaticků.

Ve jmenném seznamu hraje významnou roli *příslušnost rodová* a *místní*; tak jsou zpravidla uváděni i soudcové. Mnohé rody a mnohá místa měly tedy přes své bohatýry spojení s Davidem a vlastně celá země — i Zajordání — se podílela na jeho boji, vítězství i kralování. Za každým jménem se skrýval nějaký mimořádný čin; ty jsou jen jako příklady uvedeny u některých jmen; neuvedeny jsou zprávy, které neměly k vysvobození Izraele přímý vztah. V době, kdy rodová příslušnost rozhodovala o příslušnosti k Izraeli, například za Nehemjáše, a byla jedním ze znaků Božího lidu, stával se takový seznam vodítkem pro určení pravověrného původu (jako i jiné seznamy z 1Pa). A dovolávat se předků z doby největšího izraelského krále bylo jistě nejen ctí, ale i důkazem důvěry. Kromě oslavy Davida a jeho království lze z tohoto seznamu vyčíst i určité 'demokratizační' tendence: bohatýrů podobných Davidovi byly desítky, na vítězných bojích se podílela řada bojovníků. I Davidovo vítězství nad Goliášem má svou obdobu ve svědectví o Elchánanovi, který zabil Pelištejce, a o Benajášovi, který ubil vysokého Egyptana. Davidovo jméno je víceméně šifrou pro epochu bohatýrů a svatých bojů.

6. DAVIDOVO SČÍTÁNÍ LIDU

24,1—25

Král svým činem rozhněval Hospodina, znovu však nalézá milost; na místě, kde se zastavila morová rána, dává vybudovat oltář.

24^{1a} Znovu vzplanul Hospodin hněvem^a proti Izraeli. Podnítil Davida proti nim: „Jdi, sečti Izraele a Judu!“² Král poručil Jóabovi, veliteli^b vojska, který byl s ním: „Obejdi všechny izraelské kmeny, od Danu až k Beer-šebě. Spočítejte lid, chci znát počet lidu.“

³ Jóab králi namítl: „Nechť Hospodin, tvůj Bůh, zvětší lid jak chce, třeba stokrát. Kéž na vlastní oči to král, můj pán, vidí. Ale proč král, můj pán, o to tak stojí?“⁴ Královo rozhodnutí bylo však pro Jóaba a velitele vojska nezvratné. Jóab s veliteli vojska vyšel od^c krále, aby sečetli ten lid, Izraele.⁵ Překročili Jordán a utábořili se v Aróeru, napravo od města, jež je uprostřed gádského údolí, směrem k Jazeru.⁶ Pak přišli do Gileádu a do země Tachtím-chodší^d a přišli do Dan-jaanu^e a do okolí Sidónu.⁷ Přišli do pevnosti Sóru a do všech měst chivejských a kenaanských, pak šli na jih Judy k Beer-šebě.⁸ Obešli celou zemi a po uplynutí devíti měsíců a dvaceti dnů přišli do Jeruzaléma.⁹ Jóab králi odevzdal součet branného lidu: v Izraeli bylo osm set tisíc bojeschopných mužů, schopných tasit meč, a judských mužů bylo pět set tisíc.¹⁰ Ale potom^f měl David výčitky svědomí^f, že dal lid sečíst.

David volal k Hospodinu: „Velmi jsem zhřešil, že jsem to učinil. Nyní, Hospodine, prosím, přenes vinu svého služebníka, neboť jsem si počínal velmi pošetile!“¹¹ Ráno, když David vstal, stalo se slovo Hospodinovo k proroku Gádovi, Davidovu vidoucímu:¹² „Jdi a promluv k Davidovi: Toto praví Hospodin: Předkládám ti trojí; jedno z toho si vyber a tak s tebou naložím.“¹³ Gád přišel k Davidovi a oznámil mu: „Má na tebe dolehnout sedm⁸ let hladu v tvé zemi? Nebo chceš tři měsíce utíkat před svými protivníky, kteří tě budou pronásledovat? Anebo má řídit ve tvé zemi po tři dny mor? Nuže tedy rozvaž, co mám vyřídit tomu, který mě poslal.“

¹⁴ David Gádovi odvětil: „Je mi velmi úzko. Necht tedy, prosím, padneme^h do rukou Hospodinu, neboť jeho slitování je nesmírné, jen ať nepadnu do rukou lidskýchⁱ.“ ¹⁵ Hospodin tedy dopustil na Izraele mor, od toho jitra až do určeného časuⁱ. I pomřelo z lidu, od Danu až k Beer-šebě, sedmdesát tisíc mužů. ¹⁶ Pak vztáhl anděl svou ruku nad Jeruzalém, aby v něm šířil zkázu. Ale Hospodina pojala nad tím zlem lítost. I řekl andělu, jenž šířil mezi lidem zkázu: „Dost, ^k již přestaň^k.“ Hospodinův anděl byl právě u humna Aravny^l Jebúsejského.

¹⁷ Když David uviděl anděla bijícího lid, pravil k Hospodinu: „Hle, já jsem zhřešil a já jsem jednal zvráceně; co však učinily tyto ovce? Buď tedy tvá ruka proti mně a proti mému rodu!“

¹⁸ Téhož dne přišel Gád opět k Davidovi a řekl mu: „Vystup a postav Hospodinu na humně Aravny^m Jebúsejského oltář.“ ¹⁹ David vystoupil podle Gádova slova, jak Hospodin přikázal. ²⁰ Aravna vyhlížel a ⁿ spatřil krále s jeho služebníky, že jdou k němuⁿ. I vyšel Aravna^o a poklonil se králi tváří k zemi. ²¹ Aravna pravil: „Proč přicházíš, králi, můj pane, k svému otroku?“ David odpověděl: „Abych od tebe koupil humno k vybudování oltáře Hospodinu; zde byla od lidu odvrácena pohroma.“ ²² Aravna pravil Davidovi: „Necht král, můj pán, vezme a obětuje, co uzná za dobré. Tu je dobytek k zápalné oběti a jako dříví smyky^p a dobytčí jha^q.“ ²³ To vše dával král Aravna králi. Aravna králi ještě řekl: „Kéž má v tobě Hospodin, tvůj Bůh, zalíbení!“ ²⁴ Král Aravnovi odvětil: „Nikoli, odkoupím to od tebe za kupní cenu. Hospodinu, svému Bohu, nemohu obětovat zápalny darované.“ David tedy koupil to humno i ten skot za ^r padesát šekelů stříbra^r. ²⁵ I vybuďoval tam David Hospodinu oltář a obětoval zápalné a pokojné oběti^s. Hospodin prosby za zemi přijal a pohroma byla od Izraele odvrácena.

a-a :: Satan povstal, 1Pa 21,1. — b a předákům lidu, 1Pa 21,2 (sr v.4). — c podle P ∞ V; :: před, H., O'. — d :: Thabasón, jež je Adasai, O'; Chetejců, do Kádeše, lukiánská recenze O'; do dolní země Chodší, V; do země dolejší nové, K. — e do Danídanu a Údanu, O'; do lesnatého Danu, V. — f-f dosl. srdce Davidovo ho bilo. — g :: tři, O'. — h padnu, O' V. — i + Tak si David vybral mor (dosl. smrt); byly

právě dny žně pšenice, O'. — j + a začala rána v lidu, O'. — k-k dosl. Spust ruku. — l jméno je psáno nejednotně: Orná, kt > O'; Aravná, qr > V; spojením kt a qr > Avarná; Ornán, 1Pa 21,15nn. — m tak qr :: Aranji, kt. — n-n posla (anděla); byli s ním jeho čtyři synové, skrývali se, a Ornán mlátil pšenici, 1Pa 21,20. — o + z humna, 1Pa 21,21. — p :: koła, O'; vůz, V. — q + (přidám) též pšenici jako obětní dar, 1Pa 21,23. — r-r :: 600 zlatých šekelů, 1Pa 21,25. — s + a Šalomoun později oltář rozšířil, protože zprvu byl malý, O'.

(2S 24) // 1Pa 21 {1} :: 1Pa 21,1 : Jk 1,13n; :: 1Pa 21,6 27,23n {2} : Sd 20,1 {5} Dt 2,36 Joz 13,9,16 {6} Joz 19,47 Sd 18,29; Joz 19,28 {9} :: 1Pa 21,5 {10} : 1S 24,6; : 2S 12,13; : 1S 13,13 {11} 1S 22,5 1Pa 29,29 2Pa 29,25 {13} : Jr 24,10 Ez 6,11n {14} Ž 103,8,13n 119,156; : Iz 47,6 Za 1,15 {16} : Gn 19,13 Ex 12,23 Iz 54,16 {17} : Nu 16,22 {21} : Nu 17,12n (= 16,47n K) Ez 20,40n {24} :: 1Pa 21,24n {25} : 2S 21,14

¹⁻⁴ Příběh o *sčítání lidu* se řadí k vyprávění o pohromách při přenášení schrány na Sijón (kap. 6) nebo o trestu hladu (kap. 21). Ve dvou případech jde o následky přestupků, jichž se dopustil král (Saul či David), a po obakrát Boží hněv skončí teprve po smířcích úkonech.

Obvykle se přehlíží *zařazení této kapitoly*, jež je velmi výmluvné. Předcházející seznam Davidových bohatýrů charismatiků, připomínající dobu soudců, svědčí, že bitvy a války i za Davida mají ráz svatých bojů Hospodinových.

Hned první slova *'znovu vzplanul'* navazují na zprávu o hladu (2S 21,1). Hněv plane proti Izraeli, ne tedy jenom proti králi, který svévolně jednal. Výraz, jehož je použito o podnícení Davida k tomuto kroku, znamená původně lákat a svádět (sr Dt 13,7 [= 6 K] 1Kr 21,25 Iz 36,18 Jr 38,22), většinou ke zlému. Autorům knih Paralipomenon připadalo nemožné připisovat Bohu, že svedl Davida ke zlu, a proto přiřkli nápad sečíst lid satanovi (1Pa 21,1). To ovšem jen zdánlivě řeší otázku původce zhouby posunutím odpovědnosti na Božího soka. Otázka, proč se Hospodin na Izraele rozhněval, zůstává otevřená. Pravým Pánem všeho stvoření je Bůh. Ten přikazuje i satanovi tak, že bez jeho povolení se nesmí například Jóba ani dotknout (Jb 1,12).

Pro sčítání je užito pojmů známých zvláště z knihy Nu-

meri, kde jde rovněž o *sečtení bojovníků*, k němuž však vydal příkaz velitel nejvyšší, Hospodin. Spočítání totiž souvisí s ovládním, a to patří jenom Hospodinu. Jóab tuší, že tu David zasahuje do kompetence Nejvyššího, a proto varuje, avšak král se už varovat nedá.

Snad právě proto je *obcházení země* při sčítání charakterizováno stejným pojmem jako satanovo procházení zemí, doslova šmejdění po zemi (Jb 1,7 2,2 — jen zde v hebrejštině výraz *š-v-t b^e*). Podle Nu 1 je všech bojeschopných mužů 603.550, tedy o 696.450 méně než při sčítání Davidově (1,300 tisíc bojovníků). Z toho vyplývá, že Davidových bojovníků bylo dvakrát tolik než bojovníků Hospodinových za Mojžíše a že nad tímto množstvím David svrchovaně panoval a tímto množstvím disponoval. Královský zákon izraelského krále zavazoval, aby nedoufal v silnou armádu (Dt 17,16). Vyvstává nebezpečí, že Izrael a Juda přestanou být Božím zvláštním lidem, žijícím z Hospodinova milosrdenství a zaslíbení a že se stanou státem spoléhajícím na vojenskou sílu, takže živoucí organismus charismatiků se stane organizací válečníků.

David se chce sečtením bojeschopného lidu přesvědčit o své *vojenské síle*. Boj je tím zprofanován a stává se státní záležitostí. Sčítání bojovníků je urážkou posvátných řádů svatých bojů Hospodinových. David se tu provinil i proti ustanovení Zákona: při sčítání je nutno dát výkupné za každého, aby na Izrael nedolehla rána (Ex 30,12). V Nu 1 a 26 jsou za takové výkupné pokládáni Lévijsi, zde však o nich nečteme. Toto nařízení jasně ukazovalo, že bojovník patří Hospodinu a že boj je svatou záležitostí. Pozdější boje tento charakter ztratily a sčítání se stalo běžnou záležitostí (2Pa 17,14—18 25,5 26, 11nn).

V Orientě se dodnes nemá nikdo ptát na počet dětí. To je požehnání, které se nemá přepočítávat (K^eB).

⁵⁻⁹ Jóabova sčítací komise se vydává východním směrem přes Jordán. Svůj úkol provádí od pomezího Aróeru, ležícího v území Rúbenově (Joz 12,2), na jihu, směrem severním k jižnímu pomezí gádského území (Jaezer, sr Joz 13,25) a dál k se-

veru. Další *místní údaje* jsou mezní body sčítací obchůzky, od foinických měst Týru (Sór) a Sidónu na severu až k nejjižnější judské Beer-šebě. 1Pa 21 tyto zeměpisné údaje vynechává stejně jako dobu sčítání. I *počtem sečteného lidu* se obě zprávy liší: 2S 24 udává 800 tisíc v Izraeli, 500 tisíc v Judsku, kdežto 1Pa 21 o 300 tisíc více v Izraeli a o 30 tisíc méně v Judsku. Příčinu rozdílu v počtu vidí Kraličtí v tom, že Jóab vykonával králův rozkaz s nechtí a že dva rody, totiž kmen Lévi a Benjamína, do součtu nepojal (1Pa 21,6). Hlavní záměr 1Pa 21 spíše spočívá v tom, zveličít Davidovu říši (Davidova družina má podle 1Pa o 17 bohatýrů více, sečtených bojovníků je o 270 tisíc více).

¹⁰⁻¹⁵ David se vzpomíná, až když dostane hlášení o počtu branného lidu. I citlivé svědomí, jaké potřebuje vladař a soudce, se dá omámit a uspat a procítá až po chybném kroku. David vyznává vinu a *prosí za odpuštění* (sr 2S 12,13), obviní se tímž slovem (že pošetile jednal), jakým například Samuel obviní Saula (1S 13,13) a Saul sám sebe (1S 26,21). Ani krajní sebe-pokoření však nečiní spravedlnosti zadost. Bůh dává svému vyvolenému vybrat způsob trestu: meč, hlad nebo mor. Prostředníkem mezi králem a Bohem je prorok Gád (sr 1S 22,5).

David zakusil pronásledování i meč, poznal i hlad, nyní má ochutnat hořkost další metly, *moru*. Léta jeho dobré vlády jsou nejednou přerušena temným údobím Božího hněvu. Údobí mesiášského panování je pořád ještě v budoucnosti.

¹⁶⁻²⁵ Dodatek řeckého textu, že se vše událo v čase pšeničné sklizně, má zřejmě uvést na scénu *humno Jebúsejce Aravny*. Tam se morová rána zastaví: před branami Jeruzaléma. Různé čtení jména tohoto Jebúsejce, jednoho z praobyvatelů Jeruzaléma (Joz 18,28), podpírá dohad, že jde o jméno cizí, pocházející snad z chetejského *a-rav-van-ni* nebo *a-ra-u-van-ni*, což prý znamená 'svobodný, aristokrat' (Hertzberg). Jeho velkomyslné jednání, nabídka humna zdarma, připomíná vyjednávání Abrahamovo s Chetejci o koupi jeskyně (Gn 23). David nabídku odmítne a zaplatí stříbrem (50 šekelů, podle 1Pa 21,25 600 šekelů zlata), aby místo pro oltář a pro svatyni bylo řádně vykoupeno.

Za místo humna se pokládá skála, na níž byl později vybudován chrám. Použití dobytka a polního nářadí k oběti připomíná zprávu o povolání Eliši (1Kr 19,19nn).

Celé vyprávění o Božím hněvu a o morové ráně vrcholí zvěstí o *smíření*. Smírčí krev obětního zvířete je předobrazem krve Božího smírce daného lidstvu (Ř 3,25 1J 2,2).

PRVNÍ LETOPISŮ

čili První Paralipomenon

ÚVOD

KNIHY LETOPISŮ, čili Paralipomenon, jak se od nepaměti označovaly pod vlivem Septuaginty, se především soustřeďují na události týkající se davidovského království, a to jednak z ohledu na postavu krále Davida, jednak ze zájmu o jeruzalémský chrám a jeho bohoslužbu.

První kniha Letopisů sleduje spasitelné plány Boží od stvoření člověka. Celé předdavidovské období shrnuje do devíti kapitol různých rodopisů. Od k. 10 je ústřední postavou knihy král David. Na rozdíl od knih Samuelových se nepojednává o událostech předcházejících smrti Saulově. Neříká tedy ani o Davidově vítězství nad Goliášem. Přirozeně vypouští autor záměrně i všechno, co by na Davida mohlo vrhat nějaký stín. Nezmiňuje, jak se Batšeba stala jeho ženou, přechází mlčením spory mezi Davidovými syny o následnictví, zato věnuje velikou pozornost Davidově péči o přenesení Hospodinovy schrány do Jeruzaléma a jeho přípravám ke stavbě chrámu včetně ustavení bohoslužebných řádů. Dokonce i zprávy o Davidových válkách tvoří součást letopiscova pojednání o zřízení chrámové bohoslužby. Pozornost 1Pa se spíše obrací do minulosti jako do jakéhosi zlatého věku, nežli do budoucnosti k mesiášskému naplnění.

U knih Letopisů můžeme dobře sledovat pracovní postup autorův. Především vychází z materiálů shrnutých v knihách Samuelových a Královských. Vybírá si z nich, co zapadá do rámce jeho díla, místy nahrazuje zastaralé pojmy nebo vazby formami běžnějšími v jeho době, některé podrobnosti vysvětluje a opisuje, jindy doplňuje starou látku údaji, které odjinud neznáme a o kterých proto ani nedovedeme říci, zda je čerpal z písemných dokladů nebo z ústního podání. Všechno zpracovával ze svého teologického hlediska. Slo